

De Usu Numeri Pluralis Aeschyleo et Sophocleo.

DISSERTATIO INAUGURALIS

QUAM

AD SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES

AB AMPLISSIMO

PHILOSOPHORUM MARPURGENSIUM ORDINE

RITE CAPESENDOS

SCRIPSIT

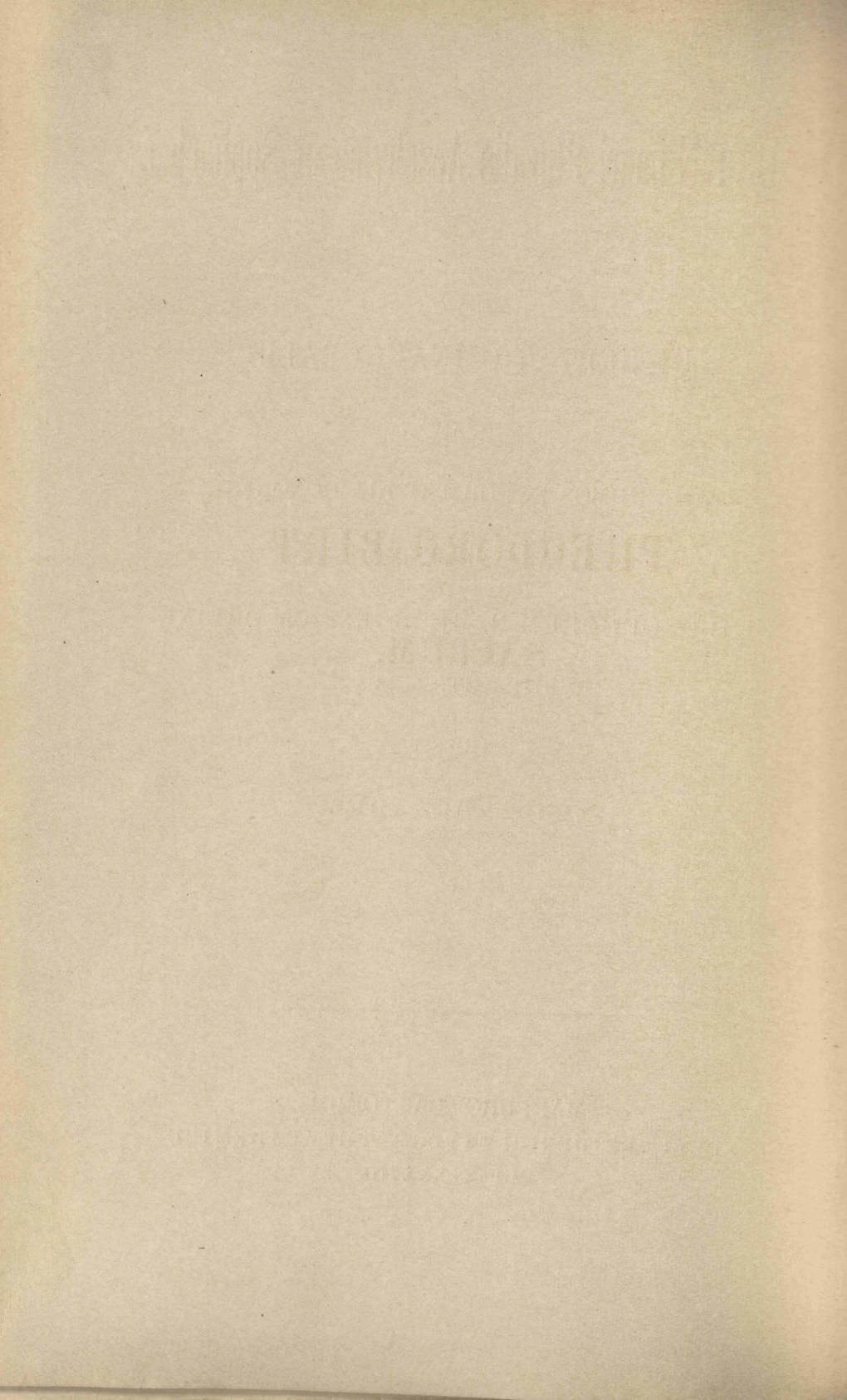
EDUARDUS VOLP

FREIENSEENENSIS.

MARPURGI CATTORUM

TYPIS FRIDERICI TYPOGRAPHI ACADEMICI.

MDCCCLXXXVIII.

THEODORO BIRT
SACRUM.

Plurali maiestatis quem vocant quo modo quibusque locis Latini scriptores usi sint quamquam satis constat, apud Graecos tamen quatenus patuerit parum adhuc exploratum est; neque exempla quisquam collegit. Quam in rem ego inquisitus Theodoro Birt auctore, cui cum in ceteris meis studiis exercendis tum in hoc libello scribendo quantum debeam scio neque unquam obliviscar, postquam in manum assumpsi Aeschylum et Sophoclem, de illo plurali maiestatis nonnulla nova me docere posse gaudeo.

Multum autem in ea re excutienda versatus cum a nullo grammatico vel antiquorum vel recentiorum temporum quae de Aeschyleo et Sophocleo usu doceri possint, ea aut prolata omnia aut coniuncta et disposita viderem et uberiore totius rei tractatione facta Aeschylum et Sophoclem multis in rebus melius posse intellegi arbitrarer, raptus sum cura atque studio ad universum pluralis numeri poetice positi usum observandum. Quaeritur enim non solum qui fieri potuerit, ut δόμοι pro δόμος scriberetur similia, usurparentur πρόσωπα, νῶτα, ξίφη, λέχη aliaque eius modi multa pro earundem vocum singulari, sed etiam θάνατοι pro θανάτῳ singulari, γάμοι pro γάμῳ, pro τέχνημα τεχνήματα, ut etiam γλῶσσα ἐν φυλακαῖς pro ἐν φυλακῇ dicere auderent poetae. Quam rem cum ceteri omnes, qui de ea disputaverunt, sat temere ad meram poetarum magniloquentiam referri voluerint, nobis una quaeque res sua et certa ac propria explicationis ratione indigere et alia aliis legibus explananda esse videntur. Itaque ad duo potissimum attendimus officia,

primum ut inquiratur quae cuiusque vocis primaria fuerit notio — nam in talibus qualia sunt *βωμοί δόμοι*, e primaria notione numerus defenditur —, deinde ut quid analogia, magis etiam concinnitas grammatica valuerit curiose observemus. Atque ita factum esse spero, ut non pauci tragicorum loci obscuri iam explicati et dilucidi esse videantur.

Qua in re vir quidam doctissimus hisque in rebus experientissimus, quem nominare mihi non licet, me docuit, cum benigne mihi petenti adlatis exemplis exponeret usum plurative loquendi, quem observamus apud Homerum et tragicos, similitudinem fere non habere apud reliquos Indogermanos (nam poetae Latini his in rebus Graecos imitati sunt; apud Indos talia rara sunt velut *āpas pro aquis*); contra mirum consensum existere inter Homericam consuetudinem et Hebraicam; in Hebraicis enim libris plurative leguntur nomina illa velut *miškēnōth* (domus), *mar-kēbōth* (currus), *ēmōth* (metus), *pānīm* (facies), *bāmōth* (cf. *βωμοί*) aliaque quae postea suo quodque loco afferam. Ex eis exemplis nescio an concludi possit ante ipsum Homerum orientalium populorum linguas haud parvi momenti fuisse ad linguam epicam Graecam conformandam. Sed in hanc rem inquirere nostri propositi non est, alii inquirant.

Viri docti autem quid ante me his in rebus elaboraverint, silentio praetermittere non decet. Nam praeter ipsos artium scriptores¹⁾ et editorum observationes hae potissimum memorabiles sunt dissertationes: Hartzii de anacoluthis apud Aeschylum et Sophoclem (Berol. 1856), Wrobelii de generis numeri casuumque anacoluthis apud tragicos Graecos (Vratislav. 1865), Kummereri »über den Gebrauch des Plurals für den Singular bei Sophocles und Euripides« (Klagenfurt 1869, 1870), Franzii de verbo apud Graecos coniuncto cum neutri generi subiecto plurali (Bonn

1) dico imprimis Bernhardyi, Matthiae, Buttmanni, Kruegeri, G. Hermanni ad Vigerum adnotationes, Delbrueckii Grundlagen der griechischen Syntax, Kuehneri.

1875), Bauderi de generis neutrius plurali cum verbo construendi vi et usu apud Homerum et Hesiodum (Lips. 1877).¹⁾ Vocavi quoque saepius in comparationem Jacobi commentationem de usu numeri pluralis apud poetas Latinos (editam e schola provinciali Portensi 1841).

Alios autem, qui multi sunt, libros a me inspectos occasione data nominabo. Hartzius quidem, Wrobelius, Kummererus quid neglexerint de aliis aliam pronuntiantes sententiam, eorum dissertationes si contuleris cum mea, facile intelleges, de ceteris quos nominavi postea passim mihi agendum erit.

Atque haec de hominum doctorum opusculis: nunc ex inquisitiunculis meis quam summam confeci brevi conspectu adponam.

Caput I. Ac primum quidem disputandum erit de numero rum singularis et pluralis confusione. Initium autem faciemus § 1 a leviore re, sed quam si neglegis non est gravioribus locis, dico constructionem illam ad intellectum quam vocant. Quae quatenus apud Aeschylum et Sophoclem patuerit postquam perspexeris, transitus erit § 2 ad Sophocleum²⁾ illud ἦν δ' ἀμφίπλευτοι κλίμακες atque similia quam accuratissime potero excutienda. Cuius rei ea valebit explicatio, ut poeta eo temporis punto, quo ἦν vel similia scribebat, clare nondum respicerebat quod sequeretur vocabulum et deinde pluralem quasi unum et totum adderet. Alia quaestio erit § 3 de eis locis, ubi neutrum plurale cum verbi plurali videmus coniunctum. Et hoc quidem sibi concesserunt poetae, cum singillatim efferebantur res (Se. 696 εξέζεσσαι γὰρ Οἰδίπον κατεύγματα) aut cum personae dicebantur (Phil. 448 sqq. τὰ μὲν παροῖχα — χαίροντα ἀναστρέψοντες εἰς Ἀιδον). Postremo § 4 illa tractabo exempla sat admirabilia, quibus singularem parti-

1) Contra Struveus de dictione Sophoclis, Lechnerus de Sophocle, poeta Ὄμηρικονάτῳ, idem de Aeschyli studio Homericō, Hemmerlingius »Sophocles quo iure Homeri imitator dicatur«, Ullmannus »proprietas sermonis Aeschylei« ne perstrinxerunt quidem rem nostram.

2) Tra. 52-

cippi ad verbi finiti pluralem reperimus esse adiunctum: Eu. 141 ἀπολαυτίσασ' ὑπτοιν ἰδώμεθα. Phil. 641 χωρῶμεν ἐρδέθεν λαβὼν ὅπον σε χρεία καὶ πόθος μάλιστ' ἔχει. Quam rem ita explicabimus, ut ἰδώμεθα quidem (vel χωρῶμεν) ambas illas amplectatur notiones et ego et tu, participium autem ἀπολαυτίσασα (vel λαβὼν) ad hanc unam spectet notionem (tu').

Caput II. Secundum caput habeat sibi verbi pluralis. Distinguuntur plurales modestiae et maiestatis. Eorum genus quo modo paulatim longius sit progressus uberior ostendemus § 1. Qua cum re § 2 ne illi loci confundantur, ubi loquens aliquis verbi vel pronominis plurali ita utitur, ut eas quoque personas, quae non adsunt, de quibus tamen paulo ante vel locutus est vel tunc ipsum cogitat, oratione complectatur. Et praeter alia multa exempla illud quoque Sophocleum (El. 399 πεσούμεν' εἰ χρῆ, πατρὶ τιμωρούμενοι), de quo homines docti alii aliam dixerunt sententiam, hoc pertinere demonstrabitur. Seorsum § 3 etiam ea exempla (velut O.C. 1112 ἐρείσατ', ὡς παῖ, πλευρὸν ἀμφιδέξιον) enumeranda erunt, in quibus prorsus non agnoscitur pluralis maiestatis sed complures personae ita dictae sunt, ut una certa eaque notabilior per singularem casus vocativi effteratur. Affinis est etiam § 4 ille pluralis verbi τι μελλομεν pro τι μελλει; positus similesque, quibus lenem atque mitem contineri adhortationem facile intelleges. Denique § 5 unum inveni exemplum Sophocleum inexspectatum, quo etiam in secunda persona pluralis maiestatis adhibitus est; hoc est illud O.R. 989 sqq. Cui rei disputationem § 6 de participiorum pluralibus pro substantivis positorum (velut OR. 308 τοὺς κτενόντας) similibusque ipsorum substantivorum pluralibus ita adiunxi, ut variis illos de causis pro singulari esse usurpatos exponerem, ut res de qua ageretur, fieret communior itaque obscurior. Deinde § 7 verbi in choriciis carminibus tractabo pluralem.

Caput III. Sequetur explanatio pluralis et corporalium nominum et moralium. Et δόμοι quidem similiusque plura-

lium explicationem a primaria vi cubiculi, quam apud Homerum inveneris, esse repetendam atque Aeschylum et Sophoclem ut aliis multis in rebus ita in hac re Homericum secutos esse sermonem ab ipsorum temporibus abhorrentem ostendisse mihi videor § 1. Analogiam quoque non solum in hoc genere nominum corporalium (dico *αὐλαί*, *έδωλια*, *πρόθνοι* similia) plurimum valuisse sed etiam in sequentium, quae ad corporis partes spectent, facile apparebit § 2. Plurales enim *πρόσωπα*, *τῶτα*, *σφαγαί*, *αὐχένες* haud dubie, ut mihi quidem videtur, ex analogia eorum positi sunt, qui partium multitudinis ratione habita usurabantur (velut *στήθη* alia). Deinde § 3 de plurali *βωμοί* disserens ad principalem potissimum vim ostendam revertamur necesse esse, cum pluralem de una ara adhibitum explicare volumus. Tum eadem paragrapho alios quoque multos eam ob causam demonstrabo in usu fuisse plurales, quia poeta voluit partium indicare multitudinem (dico *ἄρματα*, *τόξα*, *λέχη*, *ῦδατα* similia). Qua corporalium nominum absoluta tractatione ad moralia ita feci transitum § 4, ut primum paucis nempe verbis de illis disputarem, quae affectionem significant (*πόθοι*, *όργαι*, *φόβοι*), deinde adiungerem § 5, quae numerorum attractione vel concinnitate grammatica in plurali ponebantur, cum de pluribus agebatur sive personis sive corporalibus vocabulis (Pe. 595 *οὐδὲντι γλῶσσα βροτοῖς ἐν φυλακαῖς*. El. 206 *τὸν εὖλος ἴδε πατὴρ Φαράτονς αἰκεῖς διδύμου χειροῖν*), tum § 6 explanarem ea, quibus ipsa inest pluralis notio (*ἐπιστολαί*, *τεχνήματα*, *γάμοι* multaque alia).

Caput IV. Denique praetermisso plurali neutrius generis adiectivorum et participorum, cum quo tragicci a solito sermone differant non inveniatur, per appendicem caput quartum nonnulla de singulari collectivo quem vocant et de duali numero continebit collecta. Corporalium enim complurium nominum saepius singularis vere poetice ponitur quasi collectivus § 1. Dualis autem numerus (§ 2) sicut apud alios ita apud Aeschylum et Sophoclem eis fere solis exhibebatur locis, ubi de duabus

arcte inter se cohaerentibus agebatur personis. Coniungebatur etiam cum plurali imprimisque verbi. Sunt autem memorabilia haec: Sophoclem enim semel inveni (OR. 1511) de secunda persona usurpavisse dualem in $\eta\nu:$ $\ddot{\omega}\tau\acute{e}x\nu\:\varepsilon\dot{i}\:\mu\grave{e}\nu$ $\varepsilon\acute{i}\chi\acute{e}t\nu\:\dot{\eta}\delta\eta\:\varrho\acute{o}\acute{e}\nu\acute{a}\acute{s}$. Memorabile etiam, quod interdum masculinum genus ad feminina quoque nomina translatum videmus. Ad extremum § 3 de usurpatione verbi $\delta\nu\acute{o}$ eiusque cum dualibus et pluralibus numeris coniunctione disputandum erit.

Atque haec fere tractanda mihi proposui: nunc de singulis rebus paulo uberius et copiosius loquemur.

Caput I.

De singularis et pluralis numerorum confusione.

§ 1.

Proprium hoc fuit Graecae linguae imprimisque poetici sermonis, ut singularis cum plurali coniungeretur. Quam constructionem *κατὰ σύνεσιν* non nimis demirari debemus, cum iam Homerus saepius ea utatur. Velut Il. II 368 legimus *λεῖπε λαὸν Τρωϊκὸν οὓς ἀέκοντας τάγρος ἔρυχεν*. Quo in genere hoc est tenendum Homerum apud sequentes Graecorum poetas non solum epicæ sed etiam lyricæ et scenicae poeseos plurimum valuisse et universum Graecorum sermonem poeticum in eius carminibus esse tamquam in fundamento statutum, id quod saepissime nostra commentatione demonstrabimus. Itaque inspiciamus tragicos, qui imprimis cum collectivis quae dixeris vocabulis *λεώς*, *στρατός*, *δμιλος*, *φῦλον* aliisque eius modi pluralem verbi coniungunt. Atque apud Aeschylum sunt haec: Pro. 433¹⁾ sqq. *Σκύθης δμιλος*, *οἱ γᾶς ἔσχατον τόπον ἔχονοιν*. ibid. 830 sqq. *γρῦπας φυλάξαι*, *τόν τε μονιῶπα στρατὸν Ἀριμασπὸν ἵπποβάμον*, *οἱ — οἰκοῦσιν*. ib. 834 *φῦλον*, *οἱ ταίονσι*. Plane idem habes Su. 29 sqq. *ἀρσενοπλῆθη δ' ἐσμὸν ὑβριστὴν Αἴγυπτογενῆ — πέμψατε πόντονδ'* *ἔρθα δὲ λαίλαπι — ἀντήσαντες δὲ λουτο*. Quibus in exemplis minus arcta est pluralis cum singulari coniunctio.

1) Integrarum enim Aeschyli fabularum versus cum Weckleinio numero, Sophoclis cum Dindorfio, amborum et Euripidis fragmenta cum A. Nauckio, Euripidis ceteros versus cum Kirchhoffio.

Discernenda autem esse ea videntur, in quibus ab ipso subiecto suo praedicatum differt velut Ag. 198 sqq. εὐ̄τ· ἀπλοία κεναγγεῖ βαρύνοντ' Ἀχαικὸς λεώς. ib. 353 sq. στρατῷ — κέρδεσιν τικωμένους, 582 sq. Τροίαν ἐλόντες δῆποτ' Ἀργείων στόλος θεοῖς λάφυρα ταῦτα τοῖς καθ' Ἑλλάδα δόμοις ἐπασσάλευσαν ἀρχαῖον γάρος. Eu. 684 sq. κλίνοιτ' ἀν — θεσμὸν, Ἀττικὸς λεώς, πρώτας δίκαιας κρίνοντες. 950 sq. ἢ τάδ' ἀκούετε, πόλεως φρούριον.

Aliter autem res se habet Ag. 1168 ἄκος δ' οὐδὲν ἐπήρχεσαν τὸ μὴ πόλιν — παθεῖν. Nam ἄκος οὐδὲν idem valet quod πάντα τὰ ἄκη — οὐ. Itaque quasi neutrum plurale hoc loco habemus; tamen non est cur cum Blomfieldio coniciamus ἐπήρχεσεν. Nam (ut postea pluribus verbis exponemus) apud Graecos poetas antiquae maxime aetatis, cum multitudinem et varietatem exprimere volunt, id quod illo certe exemplo (πάντα τὰ ἄκη — οὐκ ἐπήρχεσαν) factum videmus, multo saepius neutrum plurale cum verbi numero plurali quam singulari positum est. Itaque quid habemus quod ἐπήρχεσαν non retineamus? Eiusdem generis est Ant. 1022 οὐδ' ὅρης εὐσήμους ἀπορροιβδεῖ βοὰς ἀνδροφθόρου βεβρῶτες ἄιματος λίπος. Quo loco poetae animo ὅρηθες — οὐ obversatum esse putari debet. — Sed in illum numerum adscribendum est Su. 735 sq. ἵσως γὰρ ἀν κῆρυξ τις ἢ πρεσβῆτος μόλοι, ἄγειν θέλοντες ἁνδίων ἐφάπτορες.

Similiter dixit Sophocles Phil. 357 στρατὸς, ὅμινότες. OC. 1068 sq. ἀμβασίς, οἱ τὰν ἴππιαν τιμῶσιν Ἀθέραν (i. e. equites, qui; sequitur morale nomen, quod corporalis vicem praestat, pluralis relativi pronominis). Et O.R. 664, ubi legimus ἢ δ' ἀπερ ἔστρω ἔστη ἔσωσεν ἔρος, οἵσι μὴ βλάψῃ θεός vocem ἔρος collectiva uti significatione ex aoristo appareret ἔσωσεν, cui notio consuetudinis insit. Quae numerorum vicissitudines nonne optimum sunt indicium vivacitatis Graeci ingenii? Similis generis ei sunt loci, ubi primum de una quasi e compluribus selecta persona verba fiant, deinde ad omnes transeatur vel versa vice, velut Se. 178 sqq., ubi habes κεὶ μὴ τις ἀρχῆς τῆς ἐμῆς ἀκούσεται ἀνὴρ γννή τε κῶτι τῶν μεταίχμιον, ψῆφος κατ' αὐτῶν ὀλεθρία

βονλεύεται, λενστῆρα δήμον δ' οὐ τι μὴ φύγη μόρον, ubi pluralem ab interpositis nominibus excusationem habere falso mihi dicere videtur Hartzius¹⁾). Quem in numerum adscribo hos quoque locos Aeschyleos: Pe. 138 sqq. *Περσίδες δ' ἀκροπενθεῖς ἔκαστα πόθῳ φιλάνοι τὸν — εὐνατῆρ ἀποπεμψαμένη λείπεται μονόζυξ.* Su. 190 sqq. *τάχ' ἀν πρὸς ἡμᾶς τῆσδε γῆς ἀρχηγέται ὀπτῆρες εἰεν ἀγγέλων πεπυσμένοι ἀλλ' εἴτ' ἀπήμων εἴτε καὶ τεθηγμένος ὡμῇ ξὺν δογῇ τόνδ' ἐπόρνυται στόλον,* Eu. 335 sqq. *τοῦτο γὰρ λάχος διανταία Μοῖρα ἐπέκλωσεν ἐμπέδως ἔχειν, θνατῶν τοῖσιν αὐτονομίαι ξυμπέσωσιν μάταιοι (ita cum Dindorfio) τοῖς ὅμαρτεῖν, ὅφδ' ἀν γᾶν ὑπέλθῃ θανὼν οὐκ ἄγεν ἐλεύθερος.* Ubi primum quidem Furiae generatim loquentes plurali utuntur, tum singulari, ubi Orestem matricidam significant.

Apud Sophoclem extant hi loci similes: Ai 758 sq. *τὰ γὰρ περισσὰ κάνοητα σώματα πίπτειν βαρείαις πρὸς θεῶν δυσπραξίαις ἐφασκ' ὁ μάντις, δοτις ἀνθρώπον φύσιν βλαστῶν ἐπειτα μὴ κατ' ἄνθρωπον φρονῆ.* Ant. 707 sq. *δοτις — φρονεῖν μόνος δοκεῖ, — οὗτοι διαπινχθέντες ὥφθησαν κενοί.* ib. 1155 sq. *τὰς γὰρ ἡδονὰς ὅταν προδῶσιν ἀνθρες, οὐ τίθημ' ἐγὼ ξῆν τοῦτον.* El. 1505 *χρῆν δ' εὐθὺς εἶναι τήνδε τοῖς πᾶσιν δίκην δοτις πέρα πράσσειν γε τῶν νόμων θέλοι κτείνειν.* Tra. 205 sqq. *ἀνολούξατε δόμοις ἐφεστίους ἀλαλαῖς ὁ μελλόνυμφος — i. e. quisquis nubilis est, ut Hermannus recte interpretatur. Phil. 456 sq. *ὅπον δ' ὁ χείρων τάγαθοῦ μεῖζον σθένει τούτους ἐγὼ τοὺς ἀνθρας οὐ στέρξω ποτε.* Similiter apud Euripidem El. 931 sq. *κακείνονς στυγῶ τοὺς παῖδας, δοτις.* Su. 454 *τερπνὰς τυράννοις ἡδονὰς ὅταν — θέλῃ.* Ubi postquam generatim dē τυράννοις dictum est, enuntiatio temporali e multis unus quasi eligitur. Plato quidem, cuius in dialogis praclarissimis poeticus saepe sermo est, illam numerorum recepit vicissitudinem in Protag. 324 cum scribat οὐδεὶς κολάζει τοὺς ἀδικοῦντας τούτους ἔνεκα ὅτι ῥδίκησεν.*

1) cf. l. c. p. 15.

Quin Euripides itemque Aeschylus vel uno eodemque enuntiato participiorum et singularem et pluralem exhibuerunt: ita Herc. fur. 202 sq. *δρῶντα πολεμίους κακῶς σώζειν τὸ σῶμα μή ἔτ τύχης ὠριμόσμενος.* Eodem modo scripsit Aeschylus Se. 340 sq. *κενὸς κενόν καλεῖ, ξύννομον θέλων ἔχειν, οὐτε μεῖον οὔτ' ἵσον λελιμμένοι.* Hoc quoque loco, quo vividior fieret sermo, illud participium in singulari numero, hoc in plurali positum est. Atque multitudinis est notione factum, ut Ag. 325 *ἄλλος πάρος* *ἄλλον* ad verbi pluralem pertineat: *ἄλλος πάρος* *ἄλλον διαδοχαῖς πληρούμενοι.* Eodem referendum est Ag. 855 sq. *τὸν μὲν ἥκειν, τὸν δ' ἐπεισφέρειν κακοῦ κάκιον ἄλλο πῆμα λάσκοντας δόμοις.*

Ac de hac leviore re satis actum est; sequitur ut ad graviores accingamus.

§ 2.

Magis enim in eo offendimus, quod singularis verbi ad nominis masculini vel feminini generis pluralem adiungitur Sophoclis Tra. 520:

*τότ' ἦν χερός, ἦν δὲ τόξων πάταγος,
ταυρείων τ' ανάμιγδα κεράτων
ἦν δ' ἀμφίπλευτοι κλίμακες,
ἦν δὲ μετώπων ὄλόεντα
πλήγματα καὶ στόρος ἀμφοῖν.*

Cuius exempli tria tantum similia inveniuntur apud tragicos poetas eaque apud Euripidem solum:

- Ba. 1348 *δέδοκται, πρέσβυν, τλήμονες φυγαί.*
 Jo. 1148 *ἐντὴν δ' ὑφανταὶ γράμμασιν τοιαῖδ' ὑφαί.*
 adesp. 154 *ἡλθεν δὲ λαοὶ μύροι πρός γόντα.*

Contra huius loci non est (Il. ψ. 380) *πνοιῇ δ' Εὑμέλοιο μετάφρενοι εὐρέες τ' ἄμω θέρμετο*, cum θέρμετο ad *μετάφρενον* praecepit spectet et cum duali substantivi numero nonnunquam verbi coniungi singularem ex illo appareat Homericō *ἐν δὲ οἱ ὄσσε*

δαίεται id quod haud admirabilius scriptum esse quam neutrum plurale cum singulari verbi coniunctum recte dicit Delbrueckius¹⁾.

Sed ut redeamus ad exemplum illud Sophocleum, certe non sufficiet ea explicatio, ut dicamus, cum in vivaciore narratione per anaphoram bis iam usurpatum esset *ἡν* et semel etiam esset secuturum, factum esse, ut poeta ante pluralem *κλίμακες*, quem initio scribere an voluerit dubium sit, illud *ἡν* poneret. Potius altius huius rei explanatio mihi repetenda videtur. Apparet enim ex his quattuor exemplis multo clarius quam ex illis, quae supra tractavimus, linguam Graecam ita pati numerorum discrepantiam, ut non solum neutrius generis sed etiam masculini vel feminini pluralia cum verbi singulari coniungantur. Et ponebatur quidem verbi singularis tum, cum eae significabantur per pluralem multitudines, ut ex singulis rebus quasi unum ac totum efficeretur; dico *πάχναι*, *χάλαξαι*, *νῶτα*, *χρέα*, *ἄστρα* i. e. caelum stellis ornatum, *ὅρεα*, *φέεθρα*, *κτήματα*, *νῆσαι* et similia. Iuvat in comparationem vocare illud Euripideum: Io. 1148 *ἐνīν δ'* *νῆσται γράμμασιν τοιαίδ' νῆσαι*, quo exemplo texta pro re una, sed composita intellegenda sunt. Pluralis autem *νῆσαι* exhibitus est eo consilio, ut varietas et ubertas textilium significantur; cf. nostrum »Malereien«. Certe illud *ἐνīν* suam habet defensionem. Nonnullis aliis locis nescio an res ita se habeat, ut scriptor cum verbi singularem scriberet, nomen quod sequeretur nondum respexerit ac postea pluralem quasi fortuito adderet. Quid? huc nonne referendum illud esse Hesiodeum²⁾ videtur *τῆς δ' ἡν τρεῖς κεφαλαῖ?* Nam hoc certe loco initio haud clare de trium multitudine capitum a poeta esse cogitatum quis est qui neget? Qua in re non praecedere verbum nomini non posse Hermannus dixit (ad illum versum Sophocleum Tra. 520 *ἡν δ' ἀμφίπλευτοι κλίμακες*)³⁾ his verbis: *Et vero singularis, quia hac condicione usurpatur, ut praecedat nomini.* — Nimirum in

1) cf. c. l. p. 18.

2) cf. theogon. v. 321.

3) vide Herm. Soph. Tra. edit. II p. 86.

principio orationis recte potest verbum singulari numero ponī, multa in unum collecta complectens, quae deinde explicatius significantur addito nomine etiam plurali; non etiam posito iam nomine plurali aptum est verbum non conveniens huic numero. — Simili autem modo Plato¹⁾ scripsit ἔστι μέν πον καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ἀρχοντές τε καὶ δῆμος, quod exemplum recte vertitur »es giebt auch in den anderen Staaten — einen Unterschied von Archonten und Volk«. Herodotus quoque, cuius sermō ut unius ex antiquissimis solutae orationis scriptoribus non potuit a poetico non proxime abesse, cum usque ad eius tempora poeticum tantum excultum esset genus dicendi, illo sermone utitur I 26, ubi legimus ἔστι δὲ μεταξὺ τῆς τε παλαιῆς πόλιος, ἢ τότε ἐπολιορκέετο, καὶ τοῦ ηγοῦ ἐπτὰ στάδιοι, qui locus in offensionem nostram cadere vix potest, cum ἔστι longe distet ab insequenti plurali. Interdum singularem numerum, imprimis ἔστιν, ἦν, γίγνεται, etiamsi pluralia sequerentur, ita poni ut omnino praeuntiaretur tantum vocabulum recte sane Kruegerus²⁾ dixit. Illud quoque ἔστιν οἵ hoc loco dignum memoratu est nec non ἦν οἵ, ut Xenophon nonnunquam scripsit. Verum ut ad Sophocleum illud exemplum oratio, unde degressa est, se referat, paucis oportet verbis rem ipsam declarem. Hermannus enim Ovidii Metam. IX 51 ratione habita, ubi legimus *Ter sine profectu voluit nitentia contra reicere Alcides a se mea pectora* in eo positum esse hoc luctae genus putat, ut quis averteret adversarium atque a tergo complexus quasi per scalam dorsum eius concenderet. Quid tum ἀμφίπλεκτοι, quid κλίμακες sibi volunt? Evidem nescio. Potius vox κλίμακες alio interpretor pugilum artificio, quo adversarius pede supposito deprimitur, cui arti sane quam convenit illud ἀμφίπλεκτοι.

1) Pol. 463.

2) cf. attische Syntax § 63, 4, 4.

§ 3.

Et quoniam de hac numerorum discrepantiis et confusionibus dixi, ne illud quidem praetermittam, paucis locis neutrius generis plurale vocabulum cum verbi plurali esse coniunctum. De hac re recte mihi Bauderus¹⁾ videtur disseruisse antiquissimis temporibus neutra pluralia aequa ac masculina et feminina cum verbi plurali esse constructa et quo magis in neutro plurali praevaleret notio personae vel etiam animalis alicuius vel rerum singularum per se intellegendarum, eo certius adhiberi verbum plurale, contra quo magis confunderentur quasi res singulae atque in unam indiscretamque copiam quodammodo concrescerent, eo certius praebeti verbum singulare. Eadem fere de hac re sententiam Delbrueckius dixit²⁾. Franzius autem hunc pluralis verbi usum de quo agimus falso iudicavit Graecae proprium esse linguae, nam in veterum quoque lingua Indorum³⁾ invenitur. Recte contra reicit quam Apollonius Dyscolus⁴⁾ olim fecit explicationem. Sed quaestio est, quousque tragicci poetae illud dicendi genus receperint. Bernhardyus⁵⁾ omnino scenicos poetas illum cognovisse usum quod negat mirum est. Nam Se. 696 ἐξεζεσαν γὰρ Οἰδίπον κατεύγματα et codex et priores editores et Hermannus pluralem verbi suo quisque certe iure praebent,

1) l. c. p. 41.

2) v. l. c. p. 26. Neque tamen tum quidem hanc Bauderi dissertationem legisse videtur. Accuratus autem Bauderus (l. c. pp. 18—23 30 sqq.) disseruit apud Homerum pluralem verbi positum esse aut in formulis quibusdam ex antiquiore loquendi usu traditis (Θ 130 ἀμήχανα ἔργα γένοτο) aut, cum neutrum plurale vel hominum vel animalium multitudinem significabat (B 92 ἔθνεα πολλά ἐστιχωντο), aut cum res aliqua diversis locis vel diversis temporibus facta describebatur (B 397 ὅτε ἀν ἔνθε νῆ ἔνθε γένενται sc. κίματα) aut cum neutri plurali adiungebatur numerale sive finitum sive infinitum, quo res singulae magis elucerent (Π 774 πολλά δὲ χερουάδια — ἐστιν φέλειαν) aut cum aliud vel masculini vel feminini generis nomen prope aberat (Ψ 545 βλαίβεν ἄρματα καὶ ταχές ἵππω).

3) cf. Delbrueck. l. c. p. 26. — 4) v. synt. III 10 sq. — 5) cf. synt. p. 418.

cum Dindorfius, Weckleinus aliique ἐξέζεσεν posuerint. Sed illud eam ob causam poeta scripsit, quod singula Oedipi κατεύγματα intellegi voluit. Porro Sophocles pluralem verbi exhibuit, cum neutrum ad personas spectabat: Phil. 448 sqq. καὶ πως τὰ μὲν πανοῦργα καὶ παλιντοιβῆ χαίρονται ἀναστρέφοντες ἐξ Ἀιδουν. Contra Ai. 669 singularem verbi reperimus: τὰ δεινὰ — τιμαῖς νπείνεται. Eadem autem condicione ab aliis quoque scriptoribus saepius pluralis verbi usurpatus est; velut ab Euripide Or. 597 τὰ τ' ἔνδον εἰσὶ, τὰ τε θύραζε δυστυχεῖς, Hec. 1136¹⁾ τέκν' εὐ χεροῖν ἔπαλλον. Qua in re non est necesse Hermannum²⁾ sequamur ob eam solam causam dicentem verbi pluralem esse positum, quia παῖδες poetae in mente haesisset. — In prosam quoque Thucydidis orationem hic sermo irrepsit; cf. I 58 τὰ τέλη — νπέσχον αὐτοῖς. Apud Euripidem autem non solum, cum personae sed etiam cum omnino animalia intelleguntur, verbi pluralis legitur; ut Cycl. 204 sqq. βλαστήματα (i. e. ἄρνες καὶ ἵριες) — ἡ πρόσ ο γε μαστοῖς εἰσὶ.

§ 4.

Ad aliud procedo et id sane Graecae linguae proprium est scilicet ut verbum finitum plurali, participium ad illud spectans singulari exhibeat. Nam Eu. 141 scriptum a poeta est:

ἀπολακτίσασ' ὅπνοι ἰδώμεθα

quo de loco Hartzius³⁾ dicit ἀπολακτίσασα ita positum esse quasi sequeretur imperativus, imperativi autem notionem inesse subiunctivo ἰδώμεθα. Sed ἰδώμεθα re vera ita amplectitur ambas illas notiones ego et tu, ut participium singulare ad hanc tantum referatur.

Similiter legimus Phil. 645

χωρῶμεν ἐνδόθεν λαβὼν ὅπον σε χρεία καὶ πόθος μάλιστ' ἔχει.
Quae iam non est quod pluribus explicem. Illam autem Dobreei

1) cf. Porsonum ad hunc versum. — 2) v. Herm. ad Vig. p. 738. —
3) cf. l. c. p. 18.

conjecturam *λαβόντ* quis est qui recipiat? licet elisio, quam vocant, in fine trimetri versus facta nihil habeat offensionis — invenitur enim ita interdum apud Sophoclem (cf. OR. 29. OC. 17. 1164). Nonne autem illum sermonem apud Aeschylum quoque inveniri itaque defendi videmus?

Haec habui de singularis et pluralis discrepantiis et confusionibus quae dicerem.

Caput II.

De plurali in verbo vel pronomine observationes.

§ 1.

Ac primum quidem de plurali modestiae et de plurali maiestatis loquemur. Saepe enim eum iuxta singularem verbi usurpatum (cf. Sophoclis El. 598 *εἰς ἡμᾶς ἦ ξῶ* —) atque etiam cum eo permixtum invenimus. Chorica cur hac in re neglegam, unus quisque intellegeat. Ergo pro prima singularis verbi persona pluralis ponitur et pro ἔγώ, ἔμοι, ἔμοι, ἔμεταις, ἔμων, ἔμην, ἔμᾶς. Quin etiam uno loco (OR. 989 sqq.) pro secunda verbi singularis persona secundam pluralis videmus esse usurpatam. Homerus quidem hoc, de quo agitur, plurali raro usus est: pluralis modestiae exemplum habes Od. XI 562 in Ulixis ad Aiacem oratione mitissima *ἄλλη ἄγε δεῦρο, ἄναξ, ἵν’ ἔπος καὶ μῆδον ἀκούσης ἔμετερον*; pluralis maiestatis Il. v. 257 (*ἔγχος-*) *τό νν γὰρ κατεάξαμεν, ὁ πρὸν ἔχεσκον*. Od. XV 224 Iupiter ad Apollinem: *ἀλενάμενος* (sc. Neptunus) *χόλον αἴπὺν ἔμετερον* XVI 441 (v. 434 *τὴν δ’ αὖτ’ Εὐρύμαχος, —, ἀντίον ἥνδα —) αἴψα οἱ αἴματα κελαινὸν ἐρωήσει περὶ δονῷ ἔμετέρῳ —. Nonnullis locis Herodotus quoque hunc pluralement exhibuit; ut I 37 *Ω πάτερ, τὰ κάλλιστα πρότερόν κοτε καὶ γενναιότατα ἔμην ἦν ἐς τε πολέμους καὶ ἐς ἄγρας φοιτέοντας εὐδοκιμέειν. νῦν δὲ ἀμφοτέρων με τούτων ἀποκληίσας ἔχεις, οὕτε τινὰ δει-**

λήγει μοι παραδίδων οἵτε ἀθνυμένην. Porro I 114. 177. III 85, 1 idem habes.

Proprie autem pluralis maiestatis usus a scenicis poetis excultus est.¹⁾

Et primus quidem quasi gradus eius usurpationis est is, ut plurali qui loquitur, cum suam sententiam cum ceteris communicare quam arroganter ipse pronuntiare malit, amicos vel socios sive praesentes sive non praesentes, quibus cum re, de qua agitur, aliquam esse scit communionem, eius rei participes faciat quam de se dicit. Is pluralis sive verbi sive pronominis, cum modestiae vel urbanitati inserviat, optimo iure nominatur modestiae. Velut Deianira Tra. 632 haec: -*πορί εἰδέναι τὰκεῖθεν εἰ ποθούμεθα.* His tam paucis verbis poeta mihi Deianiram pudicam atque verecundam esse mulierem significavisse videtur. Nam eam plurali *ποθούμεθα* se ipsam solam dicere quis est qui neget? Sed coram Licha eloqui *ποθοῦμεν* itaque desiderium suum Herculis (animadverte *τὰκεῖθεν*, quo plurali delicate coniugem suum indicat) confiteri mea quidem opinione pudore prohibetur. Quam ob rem suam ipsa personam quasi occultat pluralis usu, quippe cuius

1) Ad Latinos quoque scriptores animum intende. Apud eos enim ab initio ille pluralis prorsus non legitur, sed Cicero (cf. Draegeri hist. synt. linguae Lat. I p. 25) primus eo usus est (de divinatione 2,1 *scripsimus — tenebamus*; Catil. I 9 *video — mea voce — nobis*; ad Attic. V 50, 3 *imperatores appellati sumus*). Alii imprimisque poetae secuti sunt: Sallustius (*nos* Catil. 7, 10 et alibi), Vergilius (Aen. 2, 89 *et nos aliquod nomenque decusque gessimus*, eclog. 1, 6 *deus nobis haec otia fecit, namque erit ille mihi semper deus*), Horatius (carm. I 32 *si — lusimus tecum*), Ovidius (her. 5, 45 *et flesci et nostros videsti flentis ocellos*). Imprimis autem Caesarianis, ut ita dicam, temporibus ille pluralis usurpatus est et maiestatis ab ipsis imperatoribus (nostra serenitas, n. excellentia, nostra maiestas et alia) et modestiae ab eis, qui illorum imperio subiecti et obnoxii erant (mediocritas nostra et similia), quibus exemplis excultam quasi aulicam linguam indicari recte dicit Draegerus. Praeterea observa, *nostra* ante vocabulum ponatur necne. Nam imperatores dicunt nostra maiestas et talia, i. e. maiestatis utuntur plurali, sed cives eorum subiecti mediocritas nostra et similia, i. e. pluralem modestiae usurpant, id quod etiam *nostra* postposito indicant.

quaedam communicatio atque societas propria sit. Alia eiusmodi exempla Sophoclea haec sunt: OR. 1419 Oedipus: *οἵ μοι τί δῆτα λέξομεν;* quibus verbis eius angustias atque molestiam cognoscimus. Porro OC. 189 sq. Oedipus: *ἴν' ἀν εὐσεβίας ἐπιβαίνοντες το` μὲν εἶποιμεν, το` δ` ἀκούσαιμεν, καὶ μὴ χρείᾳ πολεμῶμεν.* ib. 494. Phil. 974 Neoptolemus: *τί δρῶμεν; ἄνδρες;* (v. Ulixis in eodem versu verba *ῳ κάκιστ’ ἀνδρῶν τί δρᾶς;*). Apud Aeschylum haec exempla inveni: Ag. 840 sqq. Agamemnon: *κέαντες ἦ τεμόντες εὐφρόνως πειρασόμεσθα πήματος, τρέψαι νόσον νῦν δ' ἐς μέλαθρα καὶ δόμους ἐφεστίους ἐλθὼν θεοῖσι πρῶτον δεξιώσομαι.* Atque illa verba *κέαντες-νόσον* Agamemnon primum quidem ad se ipsum referri vult, id quod ex adverbio quoque *εὐγρόνως* appareat, sed ut praesentem chorum senum haud statim post redditum in trepidationem vocet, plurali utitur, qua re chorum quoque oratione sua respicere videatur. Sequentia autem verba *νῦν δὲ — δεξιώσομαι,* cum ad solum Agamemonem pertineant, singularem continent. Cui loco similis est Eu. 454 sqq. *πάλαι πρὸς ἄλλοις ταῦτ’ ἀφιερώμεθα οἴκοισι καὶ βοτοῖσι καὶ δυντοῖς προδοῖς ταύτην μὲν οὕτω φροντίδ’ ἐκποδὼν λέγω.* Quae verba mihi vernacula lingua ita vertenda videntur: *Ich versuche schon längst in anderen Häusern (i. e. bei anderen) diese Sühne durch mir von ihnen gewährte Opfertiere — i. e. mit ihrer Hülfe.* His e verbis quae ratio inter loquenter et ceteros intercedat, propter quam pluralis positus sit, appareat. Idem habes Pe. 852 sq. Atossa: *ἄλλ’ εἴμι καὶ λαβοῦσα κόσμον ἐκ δόμων ὑπαντιάζειν ἐμῷ παιδὶ πειράσομαι οὐ γὰρ τὰ φίλτατ’ ἐν κακοῖς προδώσομεν.* — Su. 240 rex: *ποδαπὸν διμιον — προσφωνοῦμεν.*

Sed non solum modestiam vel pudorem vel urbanitatem eius qui loquitur, verum etiam iactantiam vel superbiam plurali pro singulari verbi posito expressam reperimus. Is pluralis suo iure maiestatis nominatur optimeque verti potest »homines qualis ego«. Eo enim, quod aliqua persona scenica quae ad se solam pertinent plurali generaliter ita pronuntiat, ut ad alias quoque personas referri videantur, speciem eius praebet, qui quasi cuiusdam hominum generis

causam suscipiat. Ea autem re apud eos qui spectant fabulas scenicarum rerum studium augeri apertum est. Quaeritur vero, utrum mulier, cum plurali se ipsam dicit, masculino genere sive adiectivi nominis sive participii utatur, id quod multi et docti homines usurpari putaverunt vel etiam nunc putant, an haec opinio reicienda sit. Euripideum quidem sermonem ut inquirerem mihi non proposui. De Aeschyleo et Sophocleo postea.

Exempla autem pluralis maiestatis inveni haec: Ai. 775

τότ' ἀντιγωνεῖ δεινὸν ἄρρητόν τ' ἔπος.

ἄνασσα, τοῖς ἄλλοισιν Ἀργείων πέλας

ἴστω, καθ' ἡμᾶς δ' οὐποτ' ἐκρήξει μάχῃ.

ib. 1139. Teucer: *οὐ μᾶλλον, ὡς ἔοικεν, ἦ λυπήσομεν.* ib. 1261 Agamemno: *δύστις πρὸς ἡμᾶς ἀντί σου λέξεται τὰ σά.* 1320 idem: *οὐ γὰρ κλύνοντες ἐσμεν αἰσχίστονς λόγους τοῦδε ὑπ' ἀνδρὸς ἀρτίως.* Ant. 634 Creon: *ἥ σοι μὲν ἡμεῖς πανταχῇ δρῶντες φίλοι;* ib. 680 idem: *κούκῳ ἀν γυναικῶν ἥσσονες καλοίμεθ' ἀν.* ib. 726 idem: *οἱ τηλικοίδε καὶ διδαξόμεσθα δὴ φρονεῖν ὑπ' ἀνδρὸς τηλικοῦδε τὴν φύσιν;* OR. 437 Tiresias: *ἡμεῖς τοιοίδ' ἔφυμεν, ὡς μὲν σοι δοκεῖ, μᾶροι.* Phil. 91 sq.: *οὐ γὰρ εὖ ἐνὸς ποδὸς ἡμᾶς τοσούσδε πρὸς βίστας χειρώσεται.*

Sed etiam longius progressum pluralis maiestatis usum in eis exemplis videmus, ubi inter loquentem personam et alias iam non intercedit ratio, sed ad illam solam oratio pertinet, id quod saepe confusione numerorum intellegitur. Quibus in exemplis pluralis neque maiestatem neque modestiam neque aliam certam animi affectionem exprimit. Et reperitur quidem saepissime in dialogis, i. e. in cotidianae vitae sermone. Velut apud Sophoclem nuntii praecipue plurali pro singulari utuntur. Qua re hunc pluralem etiam in Attico sermone cotidiano usitatum fuisse debere forsitan dixeris. Neque tamen sermo pedestri Lysiae similiumque idem ostendit. Quae res non satis video quo modo explicari debeat. Ceterum apud Aeschylum ille pluralis multo rarius legitur. Ab Euripide autem, quem potissimum ad pedestre dicendi genus se accommodavisse notum est, maxime eum esse positum, qui accuratius hanc rem tractaverit, intellegebit.

Sed enim apud Aeschylum haec repperi exempla:

Pe. 232 sqq. Atossa: *ταῦτα — πάντα θήσομεν θεοῖσιν — εὗτ' ἀν εἰς οἴκους μόλιμεν.* Cho. 200 Electra ἀλλ' εἰδότας μὲν τοὺς θεοὺς καλούμεθα. ib. 687 Clytaemestra: *οἱ γὰρ καὶ ἄκρας ἐνπᾶς ὡς πορθούμεθα.* Eu. 770 Orestes: *αὐτοὶ γὰρ ἡμεῖς ὅντες ἐν τάφοις τότε τοῖς τάμα παρβαίνοντι νῦν δρκώματα — πράξομεν — ὁδοὺς ἀθημόνους,* quo loco ἡμεῖς propter ὅντες ἐν τάφοις ad Orestem solum spectat. Contra Sophocles haec exempla praebet: Ai 406 sqq. Aias: *μετῶ — μάραις δ' ἄγραις προσκείμεθα,* πᾶς δὲ στρατὸς δίπταλος ἀν με χειρὶ φορεύοι. ib. 666 sq. idem: *τοι γὰρ τὸ λουπὸν εἰσόμεσθα μὲν θεοῖς εἴκειν, μαθησόμεσθα δ' Ἀτρείδας σέβειν.* ib. 738 nuntius: *βραδεῖαν ἡμᾶς ἀδὲ ὁδὸν πέμπων ἔπειψεν.* 823 Aias: *οὕτω μὲν εὐσκενοῦμεν.* ib. 826 Ant. 407 nuntius: *δπως γὰρ ἥκομεν, πρὸς σοῦ τὰ δείν' ἐπηπειλημένοι.* ib. 1194 idem (*τί γάρ σε μαλθάσσοιμ' ἀν*) ὃν εἰς ὑστερον ψεῦσται φανούμεθα. 1253 idem: *ἀλλ' εἰσόμεσθα — δόμους παραστείχοντες.* 1687 ὡς παῖ, σὺ δ' ἡμᾶς ἀπαγε πρὸς δόμους, quae verba Tiresias facit. OR. 1458 Oedipus: *ἀλλ' ή μὲν ἡμᾶν μοῖρ' — ἵτω.* Tra. 1029 Heracles: *θράσκει δειλαίᾳ διολοῦσ' ἡμᾶς — νόσος.* Phil. 65 Ulixes: *καθ' ῥυῶν* (se solum dicit). OR. 145 (*ώς πᾶν ἔμοι δράσοντος*) *ἢ γὰρ εὐτυχεῖς σὺν θεῷ φανούμεθα ἢ πεπτωκότες.* Et hic quidem versus eam quoque ob causam memoratu dignus est, quod vere est tragicus, qualibus cum haud raro obscuri aliquid atque dubii insit, Sophocles uti amat. Nam eo Oedipum omnes Thebanos, non se solum significare, quis est quin intellegat? Illud autem in eo est vere tragicum, quod pluralem ad eum solum pertinere iudicamus qui loquitur, et rex revera solus postea is est, qui *πίπτει*, itaque tunc am suas ipse res adversas nescius praesagit. — Huc traho etiam OR. 1501 Oedipus: *γύναι, τοῖς ἐκεῖνοι, ὅντιν' ἀρτίως μολεῖν ἐφιέμεσθα.* OC. 74. 347. 734 ἡμὶν ἀμὲ χρῆ — 799 οὐ γὰρ ἀν κακῶς οὐδὲ ὡδὸς ἔχοντες ζῶμεν, εἰ τερποίμεθα. El. 597 *πᾶσαν ἦς γλῶσσαν, ὡς τὴν μητέρα κακοστομοῦμεν,* quae Electrae verba ad Clytaemestram diriguntur. Mihi quidem poeta hoc loco plurali *κακοστομοῦμεν*, quo quae ad unam Electram

spectant ad plures transferuntur, illam tam acerbam enuntiationem imminuere voluisse videtur, idque quod voluit adeo assecutus est. Nam in plurali κακοστομοῦμεν sensum minus severum inesse quam κακοστομῶ haberet, perspicuum est. Plane idem habes El. 582 εἰ γὰρ κτενοῦμεν ἄλλον ἀντ’ ἄλλον. Porro apud Sophoclem haec exstant exempla: El. 773 paedagogus: μάτηρ ἀδ̄ ήμεῖς, ως ζοικεν, ἥκομεν. ib. 787 Clytaemestra (v. 784 ἥδε γὰρ μείζων βλάβη ξύνοικος ἦν μοι) τῦν δὲ ἐκηλέ πον — ήμερενομεν. ib. 934 ξπενδον — ἵν’ ἥμεν. ib. 1020 Electra (ἄλλ’ αὐτόχειρί μοι μόνη τε δραστείον τοῦργον τόδ’) οὐ γὰρ δὴ κειόν γ’ ἀφήσομεν. Tra. 229 nuntius: ἀλλ’ εὖ μὲν ἥμεδ’ — εὖ δὲ προσφωνούμεθα ib. 390 idem: ήμεῖς δὲ προσμένωμεν; ib. 1145 Heracles: οἴ μοι φρονῶ δὴ ξυμφορᾶς ἵν’ ἔσταμεν. Phil. 404 Philoctetes: πρὸς ήμᾶς, ὡς ξένοι, πεπλεύκατε; 738. 795 idem: ήμᾶς μὲν ως δούλους σαφῶς πατήρ ἄρδ’ ἐξέγνυσεν οὐδὲ ἐλευθέρους. 1137 ἐφ’ ήμίν. 1364 ήμᾶς ἀπείρογεν. 1268 ἄρα δεύτερον δολούμεθα. 1393. 1462 λείπομεν ήμᾶς, λείπομεν ἥδη, δόξης οὐποτε τῆσδε ἐπιβάντες.

Vicissitudinem quidem numerorum apud Sophoclem praeter nonnulla, quae modo attulimus exempla, his locis habes: Ant. 734 Creon πόλις γὰρ ήμῖν ἀμὲ κρή τάσσειν ἐρεῖ; Phil. 404 πρὸς ήμᾶς, ὡς ξένοι, πεπλεύκατε καὶ μοι προσάδεθ’ ἀστε — 738 σωτῆρας (sc. θεοίς) — ήμῖν μολεῖν (741 ἀπόλωλα). ib. 809 sqq: ἀλλ’ ἀντιάζω, μή με καταλίπῃς μόρον. — θάρσει, μενοῦμεν. — ἦ μενεῖς; σαφῶς φρόνει. — οὐ μήν σ’ ἔνορκόν γ’ ἀξιῶ θέσθαι τέκνον. — ως οὐ θέμις γ’ ἔμοιοῦστι σοῦ μολεῖν ἄτερ. ib. 995 οἴ μοι τάλας. ήμᾶς. 1393 εἰ σέ γ’ ἐν λόγοις πείθειν δυνησόμεσθα μηδὲν ὡν λέγω. 1461 sqq. Ai 677 sq. Aias: ήμεῖς δὲ πῶς οὐ γνωσόμεσθα σωφρονεῖν; ἐπίσταμαι γάρ. 738 sq. nuntius: βραδεῖαν ήμᾶς ἄρδ’ δι τήρθε τὴν ὁδὸν πέμπων ἐπεμψεν, ἦ’ φάνην ἐγὼ βραδύς; ib. 821 sqq. ἐπηγξα δ’ αἰτὸν εὖ περιστείλας ἐγὼ, εὐτρούστατον τῷδ’ ἀνδρὶ διὰ τάχονς θαυεῖν. οὗτῳ μὲν εὐσκενοῦμεν. Ex omnibus his exemplis Sophoclem quidem cautiorem in una eademque enuntiati parte numeros non mutavisse appetet. Quid vero? De Euripide potestne idem dici? Iuvat in comparationem

vocare Herc. fur. 850: ἥλιον μαρτυρόμεσθα δρῶσ' ἀ δρᾶν οὐ βούλομαι. Iph. Taur. 340 ἡγριώμεθα δοκοῦσσα. Ibidem 566 ἥκομεν — σπεύδονσα. Io. 261 οἶκοι δὲ τὸν νοῦν ἐνθαδ' οὖσά πον. ib. 1251 διωκόμεσθα — κρατηθεῖσα — ἔκδοτος δὲ γίνομαι. Id discrimen inter Sophocleum sermonem et Euripideum¹⁾ intercedens quod nemo unquam vir doctus observavit, valde miror. Hermannus²⁾ quidem nihil de hac re nisi: *Pertinet*, inquit, *ad anacolutha etiam consociatio diversorum numerorum sive ea in uno sit orationis membro ut Herc. fur. 850 ἥλιον μαρτυρόμεσθα δρῶσ' ἀ δρᾶν οὐ βούλομαι sive — et quae sequuntur.* An in δρῶσ' αἱ expulsum est, non α? Nam elisio litterarum αἱ etiam apud Sophoclem invenitur: ut Tra. 216 ἀείσομαι (sc. -αἱ), Phil. 1071 λειψήσομαι ἦδη, quo loco Wakefieldius conjecturam fecit λειψήσομαι δή, quam Dindorfius aliique reperunt. Sed, ut rem brevibus verbis absolvamus, in δρῶσα illa non αἱ sed αἱ supplendum esse ex aliis eiusmodi locis Euripideis perspicimus (Herc. fur. 1194 sq. ἐκετεύομεν προσπίνων. Io. 1252 sq.). Wrobelius nimirum, cum ex illis tam crebris exemplis Sophocleis unum solum invenerit (El. 935 οὐκ εἰδοῦται ἀλλα ἵνα ἥμερα ἄτης), ne discrimen quidem illud inter Sophocleum usum et Euripideum intercedens observare potuit. Qua e sermonum differentia quid concludi possit, non est quod pluribus explicem.

2.

Alia autem res est cum aliqua persona plurali verbi vel pronominis ita utitur, ut eas quoque quae non adsunt, de quibus tamen sive paulo ante locuta est sive tunc ipsum cogitat, oratione amplectatur. Velut Ag. 1278 sqq. (cf. v. 1261, 1280) Cassandra οὐ μῆν, inquit, ἀτιμοί γ' ἐκ θεῶν τεθρήξομεν. ἥξει γὰρ ἡμῶν ἄλλος αὐτιμάρος, μητροκτόνον φίνυμα, ποινάτωρ πατρός. Quo

1) cf. Propert. IV 5,1 *Dic mihi de nostra puella.* Ovidii her. 5,45.
Et flesisti et nostros vidisti flentis ocellos.

2) v. ad. Vig. p. 897.

loco in dubium vocari non potest, quin illa non se solam dicat pluralibus τεθήξομεν et ἡμῖν sed etiam Agamemnonem. Similiter Pe. 493 nuntius: οὐ τε Μακεδόνων χώραν ἀστικόμεσθα. Apud Sophoclem idem habes El. 656: Clytaemestra: ὦ Λύκει Ἀπολλον Ἰλεως κλίνων δὸς πᾶσιν ἡμῖν ἀσπερ ἐξαιτούμεθα. In vocibus enim πᾶσιν ἡμῖν regina se ipsam et amicos intellegit. Sed etiam acutius dictum est; nam ambigua prorsus verba et plane orantem Clytaemestram audimus, ut inimicis quoque suis potentibus deus satisfaciat itaque se ipsam puniat, id quod poeta mihi etiam vocibus Ἰλεως κλίνων significavisse videtur. Porro Ai. 21/23/25 legimus Ulixis verba: νυκτὸς γὰρ ἡμᾶς τῆσδε πρᾶγος ἄσκοπον ἔχει περάντας —, quae ad ceteros quoque Graecos referenda sunt, quorum tamen nemo adest. Eiusdem generis est ib. v. 1241 sqq. Agamemno enim non se solum sed etiam ceteros Graecos dicit verbis: εἰ πανταχοῦ φανούμεθ' ἐκ Τεύχους κακοὶ, κούκη αρχέσει ποθ' ὅμινον οὐδὲ ησσημένοις εἰκειν ib. 1274 plane idem habes; Teucer: οὐ μημονεύεις οὐκέτ' οὐδὲν ἡνίκα ἐργάζεων ποθ' ὅμινος οὐτος ἐγκεκλημένος — ἥδη τὸ μηδὲν οἴτας εἰρροπῆ δορὸς ἐρρύσατ' ἐλθὼν μοῦνος; hoc quoque loco ex eis, qui in pronomine ὅμινος intelleguntur, unus adest Agamemno.

Praeterea in eum numerum adscribo: Ai. 1277. Agamemmo: καθ' ἡμῶν ὡδὸς ἀνοιμωστὶ χανεῖν. ib. 1362. 1399. Ant. 487 ἀλλ' εἴτε ἀδελφῆς εἴθε ὅμαιμονεστέρα τοῦ πατρὸς ἡμῖν Ζηνὸς ἐρχείσθεν κυρεῖ. El. 1202 οὐ δήποθ' ἡμῖν ξυγγενῆς ἔχεις ποθέν; O.R. 755 interrogat Oedipus Jocasten τίς ἦν ποτε δ τούσδε λέξας τοὺς λόγους ὅμινον, γύναι; Pronomen ὅμινον hic praeter Jocasten, quam ille compellat, ad ceteros quoque Thebarum incolas pertinet, e quibus chorus ipse adest sed quocum nempe Oedipus non colloquitur. Conferatur autem Herodoti VII 160 ὡς ξεῖνε Σπαρτῆτα — δόκον δὲ ὑμεῖς οὕτω περιέχεσθε τῆς ἡγεμονίης. Porro huc spectat O.C. 70, ubi Oedipus verbis ἀρέτην τίς αὐτῷ πομπὸς εἴς ὅμινον μόλοι; plures videtur interrogare, cum unus solus praesto sit. El. 391 δπως ἀφ' ὅμινον ὡς προσωτάτω φύγω non ad Chrysothemidem unam referenda sunt sed ad alias quoque imprimisque ad Clytaemestram et Aegis-

thum, qui tamen absunt. Similiter OC 1037. El 24 ὡς μοι σαφῆ σημεῖα γαίρεις ἐσθλὸς εἰς ἡμᾶς γεγώς, quo loco Orestes etiam sorores suas dicit. El. 762. 1443. Tra. 59 sq. Phil. 8. 247. — OR 1504 ὡς παῖ Μενοικέως, ἀλλ' ἐπεὶ μόνος πατήρ ταύταιν λελειψαι, τῷ γὰρ, ὡς ἕντεύσαμεν, διλόλαμεν δύ' ὄντε. Ea verba Oedipus de se et de Iocaste, muliere sua iam mortua facit, id quod manifestum est.

Huc traho etiam El. 399, ubi Electra: *πεσούμεθα — τιμωρούμενοι*. Quo de loco multi viri docti disputaverunt. Et Matthiaeus¹⁾ quidem hoc loco usus est, ut doceret tragicos poetas masculinum genus pro feminino posuisse duabus potissimum de causis: *et primum quidem ibi id accidisse, ubi de una muliere pluralis pro singulari usurpetur velut El 399 πεσούμεθα — τιμωρούμενοι: de Electra et Chryssothemide*. Sed, ut hanc statim opinionem paucis reiciam, mea quidem opinione Electra Chryssothemidem, quippe quae omni modo illius animum flectere conetur, illis verbis prorsus non complectitur. At Chryssothemis sola adest choro excepto, qui scilicet dictus esse non potest. Quid ergo? Itaque inde exordiar, ut comprobem atque confirmem cum de pluribus mulieribus agitur femininum genus adhiberi ex his exemplis apparere: Pe. 547 αἱ δὲ — *Περσίδες λέκτησιν εὐνάξ-ἀφεῖσαι*. Eu. 358 ch. *διόμεναι*. Su. 9ch. *ὄνοταζόμεναι*. Ant. 3 οὐχὶ νῦν ἔτι ζώσαιν τελεῖ; OC 1617 sq *οῦ τητώμεναι τὸ λοιπὸν ἥδη τὸν βίον διάξετον*. Porro Euripidis Io. 1115 sq *οὗτι που λελήμεθα — ἐκπορίζονται γόρον*. 1122 *πεπνήσμεναι γὰρ εἰ — Contra Sophoclis El. 1059 sq, ubi mulierum chorus canit τί τοὺς-οἰωνοὺς ἐσορῶμενοι —*, participium non ad mulieres solas chori sed ad omnes homines spectat. Jam vero Bernhardyus²⁾, vir subtilissimus, de hac re disputans, locum illum ita explicat, ut Electra de se loquatur amicos leviter significans. Quam falsam esse opinionem

1) cf. gram. Graec. § 436, 4a.

2) cf. synt. Graec. p. 429.

ex eo ipso colligi potest, quod e nullo totius fabulae loco cognovimus, Electra habuerit amicos necne. Nam si eos habuisset, id certe commemoratum esset. Qui autem sub verbis illis *πεσούμεθα — τιμωρούμενοι* intelleguntur? Solane Electra? Sane plures homines docti eam sententiam habent. Kruegerus¹⁾ enim mulierem de se plurali loquentem adiectivorum nominum masculinum genus usurpare dicit; et G. Hermanni²⁾ de hac re haec sunt verba: *Ubi de una muliere masculinum genus ponitur, semper plurali numero utuntur, et vicissim, ubi pluralem de muliere ponunt, masculinum genus usurpant.* Sophoclis El. 399. Ant. 926. — Similem habent opinionem Kuehnerus³⁾ et Wrobelius⁴⁾, qui, *masculinum*, inquit, *adiectivis formam tribuebant propterea quod, quo maior esset illa efficacitas, ita erat construenda oratio, ut non solum mulieres eas sed in universum homines videretur denotare.* Alio autem loco⁵⁾ hic vir de Euripideo eius modi exemplo (Iph. Aul. 1002 *πάντως δέ μὲν εὐτεύοντες ἥξεται εἰς τὸν οἶκον, εἴτε ἀνικέτεντος ἡς*) aliam in eadem re sententiam dixit. Verba enim eius ibi haec sunt: *Achilles compellans Clytaemestram pluralem numerum primum ponit, alios simul in supplicandi societatem venientes in mente habens, mox ad Clytaemestram solam advertit.* Et hoc quidem mihi recte iudicatum videtur. Sed quid ego alios? ad me ipsum iam revertar. Nam hac quidem de re illorum hominum doctissimorum opiniones falsas a falsaque pluralis interpretatione profectas esse confido. Confugiat mihi explicatio ad illam legem grammaticam, qua adiectiva nomina vel participia, si ad personas masculini et feminini generis simul referuntur, in masculino ponuntur. Ea lex nonne ad illud quoque Sophocleum exemplum (El. 399) optimae adhiberi potest? Huc traho illa Bernhardyi⁶⁾ verba: *So-*

1) cf. Att. synt. § 43, 1, 3.

2) ad Vig. p. 714.

3) gram. Graec. § 371, 2 (vol. II p. 78).

4) l. c. pp. 16—23.

5) l. c. p. 53.

6) cf. synt. Graec. p. 429.

dann verband man stets mit der Pluralform von Adjectiven oder Participien auch das Masculinum, wobei die Beziehung auf Weiber vermutlich nicht ohne Rücksicht auf eine Umgebung und Vereinigung von verschiedenartigen Personen stattfand. Evidem nempe eam habeo opinionem, ut Electra illis verbis (*πεσούμεθα — τιμωρούμενοι*) masculinam quoque aliquam personam simul indicet, Orestem scilicet. De eo enim re vera Electram cogitare, dum illa verba facit, sic demonstrari posse puto. Primum illud hac in re haud parvi momenti est, quod nihil contra hanc sententiam posse dici videtur, contra quod is qui eam sequitur in notissima lege grammatica agnoscenda acquiescere potest. Deinde Electram sane in mente habere Orestem cum re, quae agitur, optime convenit, cum in uno Oreste illa spem posuerit, socium atque amicum habeat unum Orestem, qui una cum ipsa patris ulciscendi causa mori velit, cum neque Chrysothemis neque alia quaequam persona tale quid facere in animo habuerit. Praeterea paulo ante de ipso Oreste Electra cum choro sermonem fecit; adeo in cogitationibus eius frater haerebat. Vide versus 317—327: *XO* (i. e. coryphaeus¹) scilicet)

*καὶ δή σ' ἐρωτῶ, τοῦ κασιγνήτου τί φῆς,
ἥξοντος η̄ μέλλοντος; εἰδέναι θέλω.*

ΗΛ φησίν γε, φάσκων δ' οὐδὲν ᾧ λέγει ποιεῖ.
XO φιλεῖ γὰρ ὀκνεῖν πρᾶγμ' ἀνὴρ πράσσων μέγα.
ΗΛ καὶ μὴν ἔγωγ' ἔσωστ' ἐκεῖνον οὐκ ὅκνω.
XO θάρσει πέφυκεν ἐσθλὸς, ὥστ' ἀρκεῖν φίλοις.
ΗΛ πέποιθ', ἐπείτ' ᾧν οὐ μακρὰν ἔξων ἔγώ.
XO μὴ τῦν ἔτ' εἴπης μηδὲν ὡς δόμων δρῶ
 τὴν σὴν δύμαμον, ἐκ πατρὸς τάντοῦ φύσιν,
 Χρυσόθεμιν, ἐκ τε μητρὸς ἐντάσια χεροῖν
 γέρουσαν, οἵα τοῖς κάτω νομίζεται.

Contra dixerit quispiam Electram in sermone cum Chrysothemide facto Orestem prorsus non commemorare. Sed enim

1) v. Muffii chorische Technik des Sophocles p. 131.

Chrysotheremis tum de adventu Orestis nihil omnino scire debuit, id quod nemo negabit. Et re vera nihil ei de hac re erat notum, ita ut optime chorus illa verba (v. 324) diceret. Denique Electra coram Chrysotheremide ne in illo quidem versu 399 quidquam certi aut perspicui de fratre enuntiare debuit. Ergo hoc loco Electra plurali illo de quo disputatur semet ipsam indicans Orestem simul indicavit, qui ut abest ita in mente eius haeret.

Vereor ne molestus fuerim de hoc exemplo diutius disserens. Eadem autem res est in pluralibus illis a Tecmessa exhibitis *Ai* 272 ἀνὴρ ἐκεῖνος, ηὐτίκ' ἵν εν τῷ νόσῳ, αὐτὸς μὲν ἡδεῖος οἶσιν εἰχετ' εν παροῖς, ημᾶς δὲ τοὺς φρονοῦντας ηγία ξυνάων. Verba haec Tecmessa coram choro facit, qui duodecim¹⁾ militibus continetur (cf. v. 201 sqq. 348 sq. aliosque). Nonne prorsus inepte ημᾶς τοὺς φρονοῦντας ad Tecmessam solam adhiberemus exclusis illis Aiakis militibus, qui aderant et a furente Aiace non minus vexabantur quam eius mulier? Idem porro mihi in eiusdem verba Tecmessae cadere videtur, quae legis versu 269: ημεῖς ἄρούντες ἀτώμεσθα τῦν. Huc spectat etiam Cho. 712 sq, ubi Clytaemestra ημεῖς δὲ, inquit, ταῦτα τοῖς χρατοῦσι δωμάτων κοινώσομέν τε κού σπανίζοντες φίλων βουλευσόμεσθα τῆσδε συμφορᾶς πέρι. Nam ut sub ημεῖς — κοινώσομέν τοι solum Clytaemestra sed etiam alii intellegi possunt, ita τοῖς χρατοῦσι δωμάτων illa Aegisthum imprimis significat, quem participio σπανίζοντες una cum regina dici perspicuum est. Vertendum igitur est vernacula lingua: »und dann wollen wir, haben wir doch an Freunden keinen Mangel, mit ihnen berathen.« Quid? idemne de Tra. versibus 490 sqq iudicandum? Ibi enim Deianira: ἀλλ' ὁδε, inquit, καὶ φρονοῦμεν ὅστε ταῦτα δοῦν, κούτοι νόσον γ' ἐπακτὸν ἔξαρούμεθα θεοῖσι δνομαχοῦντες. Eisne tibi verbis illa Licham quoque praesentem ita complecti videtur, ut eandem se dicat opinionem habere cum eo? Equidem nescio an hoc loco nobis magis pluralis maiestatis praebatur. Superest unus locus Ant. 926, ubi legimus haec verba Antigonae: παθόν-

1) cf. Muffi chorische Technik des Sophocles p. 53.

τες ἀν ξυγγροῖμεν γῆμαρτικότες. Eum quoque dubium esse censeo. Potest autem sequendus esse videri Dindorfius hos una cum ceteris versus secludens.

3.

Haec de prima pluralis persona. De secunda quid statuendum sit nunc videamus. Qua in causa summa cautione utamur necesse est. Saepe enim vocativus casus in singulari numero, verbum autem, quod ad eum pertinet, in plurali ita legitur, ut non solum illa una persona, cuius gratia vocativus positus est, verum etiam aliae simul dicantur. Et supra quidem nonnulla eiusmodi exempla commemoravimus: OR. 655. O.C. 70. El. 391. Sed in his ex eis personis, quas pluralis verbi indicat, ea sola aderat, quam vocativus denotabat; cf. OR. 755 *τίς ἦν ποτε ὁ τούσδε λεξας τοὺς λόγους νῦν, γύναι;* Contra aliis locis quamquam omnes eae personae adsunt, quae plurali verbi appellantur, nihil minus de una sola vocativus ideo usurpatur, ut haec una distinguatur. Vide OC. 1112 *ἔρείσατ', ω παῖ, πλενοὸν ἀμφιδέξιον.* Quo loco pluralem maiestatis non praeberi e sequentibus verbis appareat *ἔμφύντε τῷ φύσαντι, κἀναπαύσαντον τοῦ πρόσθ' ἐρήμου — πλάνον.* καὶ moi τὰ πραχθέντ' εἰπαθ' ως βράχιστα. Idem habes OC. 1104 *προσέλθετ', ω παῖ, καὶ τὸ μηδαμὰ ἐλπισθέντες ἔξειν σῶμα βαστάσαι δότε.* Phil. 369 sq. ω *σχέτλι', ἦ τολμήσατ' ἀντ' ἐμοῦ τινι δοῦναι τὰ τεύχη τάμα.* Simili modo dualis quoque verbi cum singularis vocativo casu coniungitur: OC. 1102 *ω τέκνον, η πάρεστον;* Atque iam apud Homerum similis res est: Od. β 310 *τὸν δ' αὐτὸν Τηλέμαχος πεπτίμενος ἀντίον ηὔδαε Ἀντίο', οὐπως ἔστιν ὑπεροχιάλοισι μεθ' νῦν δαίνυσθαι.* ib. μ 82 *νῆα λιθύνετε, φαίδιμη Ὄδυσσεῦ.* Cf. etiam Platonis Prot. 311 *εἰπέ moi ω Σώκρατές τε καὶ Ἰππόκρατες, τι ἐν τῷ ἔχετε;*

Quid vero? omnesne loci ad unum hac ratione explicandi sunt? Minime vero. Evidem certe pluralem maiestatis agnosco OR. 989 sqq.:

nuntius: ποίας δὲ καὶ γνωσκός ἐξ φοβεῖσθαι οὐπερ;

Oedipus: Μερόπης, γεραιὲ, Πόλυβος ἵς φέρει μέτα;

nuntius: τι δὲ ἔστι ἐκείνης ὑμὶν ἐς φόβον φέρον;

Nam pluralibus ἐξ φοβεῖσθαι et ὑμὶν Oedipum solum neque Iocasten simul dici ut non ex eo, quod ille solus loquitur, ita e sententiarum conexu atque argumento orationis recte concludi censeo. Oedipus enim solus metu afficitur, Iocaste iterum ac saepius eius trepidationem sedare conatur. Quae cum ita sint, tamen hoc non spectat Sophoclis El. 1225 λὼ γορὰ, γορὰ σωμάτων ἐμοὶ φιλτάτων ἐμόλετ' ἀρτίως, de quo loco falso Jacobus¹⁾: pluralem, ait, laetitiae signum esse et Orestem a sorore compellari quasi dixisset σῶμα ἔνταίμον φιλτάτου; nam mihi Orestes et Pylades appellari videntur.

4.

Aliter res se habet OC. 1627:

καλεῖ γὰρ αὐτὸν πολλὰ πολλαχθῆ θεός,
ὡς οὗτος, οὗτος, Οἰδίπονς, τι μελλομεν χωρεῖν;

Quo exemplo aequo ac Phil. 837, ubi scriptum est (ὅρᾶς ἡδη) πρὸς τι μενοῦμεν πράσσειν; prima pluralis persona pro singularis secunda posita est. Qua personarum permutatione quidnam tandem efficitur? Mitem atque lenem hanc esse adhortationis formam an est qui non sentiat? Nam is qui talia verba facit, cum per secundam singularis personam eum, ad quem orationem dirigit, offendere vereatur, id quod vocibus τι μελλεις χωρεῖν; vel τι μένεις πράσσειν; fieret, pluralis utitur prima persona, qua re cum sibi quoque cunctandi crimen tribuat, crimen ipsum imminuitur. Multo enim verecundius dicitur τι μελλομεν χωρεῖν; quam τι μελλεις χωρεῖν;²⁾

1) v. l. c. p. 39.

2) Compara Od. 4,138. 6:2 ιδμεν pro οἶσθα; Euripidis Med. 1231. El. 755 quibus locis τι μελλομεν; legitur. Inspice etiam Schneidewini ad OC. 1627 adnotationem.

5.

Sed iam ad id pervenimus, ut de plurali eorum verborum ac nominum disseramus quae ad personas pertineant. Cuius rei exempla *γοναί*, *σπέρματα*, *γάμοι*, *τυμφεῖα* similia postea tractabimus. Pluralis autem proprietatum nominum, quo significatur amplius genus hominum, qui unius illius, cuius nomen adest, similes sint, raro invenitur; tantum Ag. 440: *Χενσιγδες* tales pueras indicant qualis Chryseis. Amatur autem hic pluralis in titulis maxime comoediaram ut *Αρχιλοχοι*¹⁾, *Κλεοβουλῆται*, *Οδυσσῆς*, *Χείρωνες*. Iam intellexit eam rem Pseudo-Linus²⁾ ille auctor *περὶ ὑψοῦ Platonicum* quoque huius usus exemplum afferens: *οὐ γὰρ Πέλοπες οὐδὲ Κάδμοι συνοικοῦσιν ἡμῖν.*³⁾ Quod quia ad nos non pertinet, reliqua videamus.

Saepe enim apud Aeschylum et Sophoclem pluralis indefinite positus ibi legitur, ubi res consilio obscuratur velut in oraculis vel tum, cum quis cautior certam unam personam nominare non audet. Idem fecit de hac re Naegelsbachius iudicium, his verbis⁴⁾: *Der Plural ist der indefinitus, der in allen Sprachen den eigentlich gemeinten Einzelnen unter die Mehrheit versteckt.* Exemplum est OR. 308, ubi in oraculo legitur: *Ἐκλυσιν μόνην ἀν εἰλθεῖν τοῦδε τοῦ ροσίματος, εἰ τὸν κτανόντας Λάιον μαθόντες η̄ κτείναμεν η̄ γῆς φυγάδας ἐκπεμψαί μεθα.* Quo loco voces *τὸν κτανόντας Λάιον* ex poetae consilio obscuri aliquid continent, quod oraculorum proprium est. Nam hic ipse pluralis postea magni est momenti, cum, id quod subtiliter a Sophocle factum est, fabulae exitum retardet.⁵⁾ Oedipus enim magno metu diu vexatus, ne ipse patrem interficerit, eo se consolatur,⁶⁾ quod secundum oraculum

1) cf. Muffii chor. Graecae ante Aristophanem com. pp. 23. 27. 28. 35.

2) v. de sublim. XXIII 2–5.

3) cf. Menex. p. 245 D.

4) adnotat. ad II. III 106.

5) v. Zwirnemann »Mit welchem Rechte wird Sophocles als einer der vorzüglichsten Schüler Homers bezeichnet?« p. 5. sq.

6) cf. v. 842 sqq.

plures Laium necavissent. Etiam Cho. 885 τὸν ζῶντα κταίνειν τοὺς τεθνηκότας λέγω, quae Orestes coram Clytaemestra dicit, postquam modo Aegisthum cecidit, pluralis τεθνηκότας pro singulari consilio et eam ob causam positus est, ut in dubium vocetur quinam significantur. — Similiter se per pluralem designat Orestes El. 1477: οὐ γὰρ αἰσθάνει πάλαι ζῶντας θαυμοῦσιν οὐνεκ' ἀντανδᾶς ἵσα; Creon Ant. 1263: ὡς κτανότας τε καὶ θανότας βλέποντες ἐμφυλίονς. Alibi alia de causa pluralis pro singulari de una persona usurpatus est. Nam Ant. 1173 nuntius οἱ δὲ ζῶντες, inquit, αἴτιοι σισίν, quibus verbis tecte Creontem significat, cum eius culpa natas esse res adversas clare dicere non audeat.

Aliud autem exemplorum genus eis efficitur, quae scripta sunt, ut ad ea Kruegeri¹⁾ verba adhibeamus: *ursprünglich wohl, um dem speciellen Satze einen Anstrich gnomischer Allgemeinheit zu geben.* Velut Ant. 571 Creon, quem unum solum habuisse filium (Haemonem) notum est, κακᾶς, inquit, γνωτῖκας νίεστι στηγῶ. Eadem res est O.R. 530, El. 594 οὐ γὰρ καλὸν ἔχθροῖς γαμεῖσθαι τῆς θηγατρὸς οὐνεκα. Ceterum hac pluralis usurpatione gravitatem eius de qua agitur personae valde adaugeri perspicuum est. Eodem modo generaliter pluralis κύριοι²⁾ pro κύριος ponitur vel

1) v. l. c. § 44,3,6.

2) Contra βασιλῆς interdum postulat interpretationem regis et regiae vel regiae familiae: Su. 297 πῶς οὖν τελευτᾶ βασιλέων νεκη τάδε; i. e. Iovis et Iunonis. Huc traho illa Delbrueckii verba (l. c. p. 19): *endlich mag noch die Möglichkeit, dass die Plurale δεοπόται, das lat. fratres (im Sinne von Bruder und Schwester) und ähnliche an die Stelle alter Duale getreten sind, erwähnt werden.* Atque Ag. 518 nuntius ante Agamemnonis regiam δοι μέλαθρα, inquit, βασιλέων φίλαι οτέραι, ubi βασιλέων idem fere est quod regiae familiae. [cf. Nep. Pelop. 5,1 tyranni; apud Livium quoque saepe reges hanc habet significationem (cf. lexicon Georges)] Idem habes Ant. 1172: τι δ' αἱ τόδ' ἔχθρος βασιλέων ἥκεις φέρων; Simili modo etiam δεοπόται et τίχανοι ponuntur: Ag. 32 τὰ δεοποτῶν γάρ εἰ πεσόντα θήσουμα. ib. 1043 ἀρχαιοπλοίτων δεοποτῶν πολλὴ χάρις. Contra Cho. 53 διάφοροι καλύπτοντο δόμους δεοποτῶν θανάτουοι et ib. 82 δακρύω-ματαῖοι δεοποτῶν τίχανοι mihi quidem non solum Agamemno, qui modo imperfectus est, sed etiam eius maiores dici videntur, cui explicationi pluralis

similia: Cho. 654 ἄγγελλε τοῖσι κνηίσι δωμάτων. ib. 713 ἡμεῖς δὲ ταῦτα τοῖς κρατοῦσι δωμάτων κοινώσομεν, quo loco illo quod est κρατοῦσι Clytaemestra Aegisthum solum significat. Itaque hoc nonne attiguum est plurali maiestatis? Similiter plurative O.R. 1184 ὅστις πέφασμαι φύς τ' ἀφ' ᾧν οὐ κρῆν, ξὺν οἷς τ' οὐ κρῆν ὁμιλῶν, οὓς τέ μ' οὐκ ἔδει κτανόν. Ant. 10 ἵστε λανθάνει πρὸς τοὺς φίλους στείχοντα τῶν ἐχθρῶν κακά; quae verba Antigone ad Ismenen convertit sub plurali φίλοις Polynicem solum intellegens et sub ἐχθροῖς Creontem. Neque tamen Ismenen haec tam obscure dicta perspexisse ex eius responso appetat. Similiter res se habet Aī. 1235 δούλων κακά, quae Agamemnonis voces ad Teucrum solum pertinent; et Ant. 680: κούκλην γυναικῶν ἥσσοντες καλοίμενος αὐτὸν. Phil. 198: τὰ θεῶν ἀμάχητα βέλη. Apollo enim Herculi arcum et sagittas dederat. Ille cum unus e deis sit, generaliter dicitur θεῶν i.e. unius e deis. Idem habes Ant. 986: θεῶν παῖς¹⁾). Hic usus, quo pro una persona, quae pars quasi cuiusdam societatis est, hoc totum per plura-lem enuntiatur, qua re illius personae auctoritas et maiestas

θανάτου bene respondet. Sed El. 704 τὸ πᾶν δὴ δεοπίταιοι τοῖς πάλαι ἔφθασται γένος e vocibus τοῖς πάλαι apparere censeo de regia familia interpretandum esse. Similiter Αἰγείδαι non soli Agamemno et Menelaus sunt sed tota Atridarum gens: Cho. 407 Αἰγειδᾶν τὰ λοιπά — Τίγαννοι O.R. 1095 ch. ὡς ζπῆρα φέροντα τοῖς ξμοῖς τιγάννοις regem Oedipum eiusque uxorem vel regiam familiam indicat. Et Ant. 60: εἰ ψῆφον τιγάννων και νῷάτη παρέξειν Ismene non Creontem solum plurali τιγάννων dicit, sed generatim loquitur: quam misere peribimus, si dominorum imperia neglexerimus.

1) Quocum contendas Verg. Aen. X 229 *Vigilasne, deum gens Aenea?* Alii et similes loci Latini hi sunt: Ovid. Met. 13,82 *Hector adest secumque deos* (i.e. Apollinem) *in proelia dicit.* Verg. Aen. 2,577—79: *haec* (sc. Helena) — *patres natosque videbit;* natos enim de una filia Hermione quasi quadam exaggeratione dictum est, nam liberi eius nulli sunt praeter Hermionen. Cic.ad Attic.8,2,3: *Vagamur egentes cum coniugibus* (Terentia sc.) et *liberis*, ubi pluralis coniugibus etiam per attractionem numeri videtur esse positus, id quod haud dubie a Catullo factum est illo loco quo habes, *Veneres Cupidinesque.* Nos autem proverbialiter »mit Weib und Kind« tum quoque dicimus, cum de pluribus liberis agitur.

augetur, in sequenti quoque exemplo invenitur, in quo pro nostra nos quidem lingua valde offendimus: Al. 1305 ἀρ' ἄτι αἰσχύνοται τοὺς πρὸς αἴματος, οὓς νῦν σὺ τοιοῖσδε ἐν πότοισι κειμένους ὡθεῖς ἀθάπτοντος. Quae Teucri verba ita ad Aiacem solum pertinent, ut τοὺς πρὸς αἴματος sit unus e propinquis. Eiusdem generis est Pro. 67: σὺ δ' αὖτε κατοκνεῖς τῷν Αἰός τοῦ ἔχθρων¹⁾ ὕπερ στένεις; id est pro eo, qui inter Iovis adversarios est. Porro OR. 1250 (*γοᾶτο εὐνάς ἐνθα — τέκν' ἐκ τέκνων τέκνοι*) sub τέκνων unus e liberis, Oedipus scilicet intellegitur. Similiter El. 1066 ch ὡς χθονία βροτοῖσι φάμα, κατά μοι βόασον οἰκτρὰν ὅπα τοῖς ἐνερθεὶς Ατρείδαις Iuralem Ατρείδαις de uno Agamemnon e usurpatum esse iudico sicut OR. 496 πρὸς ὅτον δὴ βασάνῳ ἐπὶ τὰν ἐπίδαμον φάτιν εἴμ' Οἰδίποδα Λαβδακίδαις²⁾ ἐπίκονρος ἀδήλων θανάτων.

6.

Sed in re apertissima longi sumus. Transimus nunc ad pluralem verbi sive pronominis in choricis carminibus usurpatum. Multi sane viri docti³⁾ de chorica antiquorum arte et choricorum carminum relatu tot tamque praeclaras explicaciones nobis fecerunt, ut in universum certum de his rebus iudicium habeamus. Sed priusquam ad ea choricorum tractanda exempla, quae ad nostram quaestionem attinent, accedamus, altius mihi, ut expe-

1) cf. Eur. Andr. 402 ἐπει δ' ἀφικόμην Φθίαν, φονεῦοντις Ἐκτορος νηματίοις, quo loco φονεῦον unus e gente interactoris, filius nempe eius Neoptolemus significatur.

2) Quo exemplo recte Jacobus (l. c. p. 39) Λαβδακίδαις, inquit, de uno *Laio esse dictos*, cui plurativo numero poeta, ut obscuram in carmine lyrico augeret dictionem, adiunxisset ἀδήλων θανάτων ad varios qui de *Lai morte dissipati erant rumores significandos*.

3) Imprimis Boeckhius de trag. Graec., Christius, »Teilung des Chors im attischen Drama«, Muffius »chorische Technik des Sophocles«, idem de choro Persarum, »der Chor der Sieben des Aeschylus«; Arnoldtius »der Chor im Agamemnon«, Weckleinius »über die Technik und den Vortrag der Chorgesänge des Aeschylus«, Freericksius de Aeschylis choro supplicum.

datur explicatio, res repetenda est. Et Heimsoethius¹⁾ quidem non solum melica verum etiam dialogica chori carmina ab universo choro recitata esse demonstrare conatus est. Boeckhius²⁾ autem multo ante aliam sententiam dixerat. Quae cum summi momenti sint, ad verbum afferam: *Singulos*, inquit, *hic loqui minus offendet eum, qui novit aliis locis quam plurimis in di- verbio, ubi chorus aut hemchori sive inter se sive cum actore sermocinantur, non omnes collocutos esse una voce, sed solos duces, unde et singulari numero utuntur.* *Phoen.* 287. 1318 — et ubivis. *Quamquam etiam in melicis chorus de se singulari num. lo- quitur, ut Hipp.* 1102. *Alc.* 965 sqq — *non quod poeta per chorum verba faciat ut perperam censem schol.* *Hipp.* sed aut *quod una quaeque cantans persona se solam dicit aut quod uni- versus chorus unas partes agit ac pro uno est histrione.* Similem opinionem Muffius habet³⁾), qui tamen pluralem numerum nihil ponderis habere saepissime comprobatum esse censem. Contra Freericksius⁴⁾: *Ubi in colloquio, ait, numerus singularis subito in pluralem vel pluralis in singularem mutetur, non e libidine id fieri sed aliquid causae latere.* Versu enim coactum esse poetam nullo modo posse concedi, quoniam non oratio metris sed metra orationi serviant. Quae *coryphaeus loquatur, ea plerum- que pro omnibus dici choreutis, et quae ad omnes quadrent, ea totum chorum motu suo, ubi fieri possit, esse comitatum et veri simile esse et numeri*⁵⁾ ostendi vicibus. Evidem chorum in colloquio motus fecisse sane probo. Suo iure autem Freericksius addit verba, »ubi fieri possit«. Nam semper illud factum sit necne

1) v. über den Vortrag des Chors im att. Drama 1841.

2) l. c. p 59.

3) v. chorische Technik des Sophocles p. 15 et chori Persarum p. 15.

4) l. c. p. 36.

5) Quae ut confirmet, exempla profert Su. 281 *εὐχόμεοθα* multaque alia. Illi enim *εὐχόμεοθα* choragi respondere regem v. 283 vocibus *μυ- θείοθε* et quae sequuntur, quae aperte ad *εὐχόμεοθα* respiciant, quoniam ad omnes rex se convertat. Tres autem laudat causas, e quibus appareat motus a choro esse factos. Quas iam non est quod pluribus explicem.

et quousque in singulis carminibus patuerit, nihil mihi de hac re certi dici posse videtur, praesertim cum scholia nihil tradant. Qua de re utrum ille motus semper mera saltatio fuerit an interdum, ubi coryphaeus verba ad totum chororum pertinentia pluriative conformabat, (cf. illud *ἔξενχόμεσθα* Su. 281) nihil aliud fuerit atque capitum nutatio vel tale quid¹⁾), quod hodie quoque in scaena fit, cum singularis persona pro compluribus loquitur, doleo me nescire. Hoc autem constare puto, cum coryphaeus sive plurali (Su. 281 *ἔξενχόμεσθα*) sive singulari (Hipp. 709 *ὄμηνμι*) pro toto choro locutus est eique per pluralem (Su. 283 *μνθεῖσθε*, Hipp. 711 *καλῶς ἐλέξατε*) respondetur, motum aliquem a choro factum esse debere. Idem enim valent motus choreutarum non loquentium quod illius unius personae verba. Porro ubi chorus loquitur aut actores chororum compellant, cum modo pluralis modo singularis legitur, hoc certe aut vivacitati Graeci ingenii tribui potest aut chorus cum appellatur unas partes agere ac pro uno esse histrione ei personae visus est, quae illum adloquitur. Saepe autem accidisse, ut vel optimus poeta, cum singularis versui facile accommodaretur, pluralis contra difficultates pararet, illum, non hunc numerum praehaberet, id exemplis non prolatis, si quis poetas integro usus iudicolegerit, facile concedet. Sed longius me esse provectum, quam proposita ratio postulabat, sentio. Iamque tibi exempla afferam haec: Et apud Aeschylum quidem Su. 545 legimus in stasimo, quod totus chorus recitasse putandus est: *Αἰας τοι γένος εὐχόμεθ' εἶναι γᾶς ἀπὸ ταῦτα ἔνοιχοι.* In sequenti autem versu, qui a secunda stropha initium facit, singularis verbi positus est: *παλαιὸν δ' εἰς ἵχνον μετεσταν.* Quo loco certa causa poetam commotum esse, ut numerum mutaret, credi non debet. In alio autem huius fabulae stasimo optime sibi non constat poeta. Nam in versu 785 sqq., ubi habes *τι πεισόμεοθα;* *ποῖ γύγωμεν Ἀπίας χθονός;* *μέλας γενοίμαν καπνὸς*

1) Nam Euripidis Hipp. v. 709, ubi legimus coryphaei *ὄμηνμι*, nobis quidem chororum illos motus in iure iurando usitatos fecisse quam saltavisse multo veri similius videtur.

— δλοίμαν, ea quae per singularem verbi dicta sunt re vera multo melius ei numero quam plurali convenient. Atque Ag. 1183 singularis et ib. 1195 pluralis in allocutione ad chorū facta usurpatus est. Nam Cassandra καὶ μαρτυρεῖτε, inquit, — ἐκμαρτύρησον προύμόσας τό μ' εἰδέναι λόγῳ παλαιὰς τῶνδ' ἀμαρτίας δόμων. Eodem modo numeri mutantur in chorico carmine Eu. 348 sqq.: γιγνομέναισι λέχῃ τάδ' ἐφ' ἀμὲν ἐκράνθητη παλλεύκων δὲ πέπλων ἄμοιδος ἄκληρος ἐτύχθην δωμάτων γὰρ εἴλομαν ἀνατροπάς — ἐπὶ τὸν, ὃ διόμεναι κρατερὸν ὅντες δμοίως μανδοῦμεν ὑφ' — αἵματος νέου σπενδομένα¹⁾ δ' ἀφελεῖν τινα τάσδε μεριμνας θεῶν δ' ἀτελεῖαι ἐμαῖσι λιταῖς ἐπικραίνειν. Hoc quoque loco a poeta inter singularem et pluralem discrimen non fieri perspicuum est. Similis res est in allocutione Minervae ib. versibus 827. 832: οὐκ ἔστ' ἄτιμοι — σὺ δ' εὐπιθῆς ἐμοί — et Su. 761sq: καλῶς ἀν' ἡμῖν ἔνυμέροι ταῦτ', ὃ τέκνα, εἰσοί τε καὶ θεοῖσιν ἐχθαιροίατο; ib. versibus 965. 974. 976: ὑμεῖς δὲ πᾶσαι θράσος λαβοῦσαι στείχετε εὐερκῇ πόλιν — τούτων τὰ λῶστα πάρεστι λωτίσασθε — τί τῶνδες κυριωτέρους μένεις; ib. versibus 747 sq.: ἐπεὶ τελεία ψῆφος Ἀργείων, τέκνα, θάρσει, μαχοῦνται περὶ σέθεν. Eu. 179 sqq.: ἔξω-χωρεῖτε, ἀπαλλάσσεσθε μαντικῶν μυχῶν, μὴ καὶ λαβοῦσα πτηνὸν ἀργηστὴν ὄφιν — ib. v. 388. 394. 396. 398 sq. Atque apud Sophoclem O R. 513/522 Creon chorū compellat verbis ἀγδρες πολῖται — ἀλλ' ἐς μεγιστον, εἰ κακὸς μὲν ἐν πόλει, κακὸς δὲ πρός σου καὶ φίλων κεκλήσομαι. Hoc quoque loco prorsus non est necesse illud σον ad coryphaeum solum referamus, qui procedente oratione solus scilicet cum Creonte sermonem facit. Huc traho etiam OC. 174 sq: ὃ ξεῖνοι, μὴ δῆτε ἀδικηθῶ σοὶ πιστεύσας μεταναστάς et ibidem versus 207 sqq.: ὃ ξένοι ἀπόπτολις ἀλλὰ μὴ — μὴ μὴ μ' ἀνέρη τίς εἴμι μήδε ἔξετάσης πέρα ματεύων. Sed Ai. 251 sq. chorus cantat τοίας ἐρέσσοντι ἀπειλὰς δικρατεῖς Ἀτρεΐδαι καὶ ἡμῖν πεφόβημαι λιθόλευστον Ἀρη ξυναλγεῖν μετὰ τοῦτο τυπεῖς eam ob causam numeros permutans, quod ἡμῶν ad Tec-

1) inde ab hoc verbo lego cum Dindorfio (v. Weckleinii appendicem).

messam quoque quae adest pertinet. Ceterum illa quae habes OR. 1086/1092: εἰπερ ἐγὼ μάντις εἰμὶ χορεύεσθαι πρὸς ἡμῶν ὡς ἐπίηρα φέρονται τοῖς ἔμοῖς τυράννοις non est quod pluribus explicem.

Atque de pluralis verbi exemplis ex eis carminibus, quae a choreutis sive omnibus sive compluribus canebantur, haec hactenus: videamus nunc de coryphaeo quid iudicandum sit. Is enim modo singulari verbi modo plurali utitur. Choro autem voce praeibat, chori loco cum histrionibus ibi fere sermonem faciebat, ubi iambici trimetri sunt, nam eis¹⁾ omnes simul choreutae uti non poterant. Itaque eius quasi provincia satis erat ampla²⁾. Numeri autem cum in oratione eius permuntantur, nullum fere, ut opinor, discrimen perspici potest. Velut Cho. 932 sqq. coryphaeus: στένω μὲν, inquit, οὐν καὶ τῶνδε συμφορὰν διπλῆν.

ἐπεὶ δὲ πολλῶν αἰμάτων ἐπήκρισεν
τλήμων Ὀρέστης, τοῦθ' ὅμως αἰρούμεθα,
οὐφθαλμὸν οἴκων μὴ παρόλεθρον πεσεῖν.

Ibidem versu 847 ἥκούσαμεν a coryphaeo totius chori loco dictum est. Porro Eu. 247/259 sq.: πρὸς αἷμα καὶ σταλαγμὸν ἐκματεύομεν νπέρ τε πόντον ἀπτέροις ποτήμασιν ἤλθον διώκονσ² οὐδὲν δστέρα νεάς. Hic quoque differentia inter numeros intercedere non videtur, cum non solum ea furia, quae coryphaei vice fungitur, verum etiam ceterae Orestem persecutae mare superavissent ita ut ἤλθον διώκονσα ad omnes spectet. Idem cadit ad eiusdem fabulae versus 419/422, ubi legimus:

1) cf. Christii Teilung des Chors im attischen Drama p. 161.

2) Quin etiam interdum eos deinceps locos recitat, qui diversis utantur metris. Velut Ag. 363 – 378. Recte enim mihi Arnoldtius (v. l. c. p. 27) Christii opinionem refutare videtur censentis propter mutatum metrum anapaestos non iam coryphaeo tribui debere (cf. l. c. pp. 193. 212). Nam hoc loco trimetros versus et anapaestos arctissime inter se cohaerere apertum est. Et Freericksius quoque (v. l. c. p. 13) anapaestos coryphaeo dedit. Ab eo autem semper fere anapaestos, non ab omnibus choreutis recitatos esse ex indole ac ratione huius metri apparent. Itaque frustra de hac re Freericksius tot verba effundit (v. l. c. p. 25).

ἡμεῖς γάρ ἐσμεν Νυκτὸς αἰανῆ τέκνα·
τιμάς γε μὲν δὴ τὰς ἡμάς πεύσῃ τάχα. —
βροτοκτονοῦντας ἐκ δόμων ἐλαύνομεν;

et ad Su. versus 219/223: καλοῦμεν αὐγὰς ἡλίου σωτηρίους — τίν' οὖν κικλήσκω τῶνδε δαιμόνων ἔτι; Ib. 916/919: ἵω πόλεως ἀγοὶ πρόμοι, δάμαραι διωλόμεσθε· ἄελπτ', ἄναξ, πάσχομεν. Ib. 1025sqq.: τἄλλ' εὐτυχοῖμεν πρὸς θεῶν Όλυμπίων.

εὐῆς δ' ὀπώρας εἶνεκ' εὐθάρσει, πάτερ
ἴχνος τὸ πρόσθετον οὐ διαστρέψω φρενός.

Huc spectat etiam Ai. 139/142: μέγαν ὄκνον ἔχω καὶ πεφό-
βημαι μεγάλοι θόρυβοι κατέχοντος ἡμᾶς et Ant. 1217: γενούμαν
— προσείπομεν. Porro OC. (724) 726 (ῳ φίλτατοι γέροντες,
εξ ὑμᾶν ἐμοὶ φαίνοντες ἀν ἥδη τέρμα τῆς σωτηρίας): θάρσει,
πάρεσται καὶ γὰρ εἰ γέρων ἔγώ. Versu autem Electrae fabulae
1231 (ὅρῶμεν, ὠ παῖ, καπὲ συμφοραῖσί μοι γεγηθός ξηπει δά-
χρονον ὁμμάτων ἄπο) cur numeri permutati sint, per se patet; sibi
soli scilicet (*μοὶ*) coryphaeus lacrimas obortas esse canit. Haec
fere de pluralibus verborum in choricis adhibitis dicenda mihi
visa sunt.

Caput III.

De nominum plurali.

Et hanc quidem disputationem in duas partes dividimus:
altera esto de corporalibus nominibus, altera de moralibus. Sed
ea tantum exempla a nobis afferantur necesse est, ubi pluralis
nummerus de singulari re pro singulari positus invenitur.

Et primum quidem in plurimis corporalibus notionibus hic
usus facile observatur ut apud Homerum principem aliosque

Graecorum poetas ita apud ipsos Aeschylum et Sophoclem. Exlicationem huius rei eam dedit Kummererus quidem, ut multa eius modi pluralia per analogiam pluralium neutrius generis adiectivorum vel participiorum adhibita esse censeret dicens¹⁾ *So bezeichnet δῶμα, δόμος der Ableitung nach (von δέμω) zunächst das Gebäude; wie von einem Gebäude τὰ φύσιδην stehen könnte, so kann der Dichter den Plural δώματα, δόμοι gebrauchen, ohne dass die Beziehung auf die Teile des Hauses bemerkbar wäre. So finden ihre Erklärung ἀρχατα (= τὰ ἡρμοσμένα), ζεύγματα = τὰ εἰζενγμένα, θύματα = τὰ τεθυμένα und andere.* Quae falsa esse arbitror. Nonne enim oportebat τὰ φύσιδην similiaque participia frequentia esse in usu linguae antea, quam ex eorum analogia pluralis δώματα pro δῶμα poneretur? Nam qui huius nominis pluralis ad illud quasi transire potuisset? Nusquam autem neque τὰ φύσιδην neque simile a poetis aut ante aetatem Aeschyleam Sophocleamque aut postea scriptum esse invenimus. Ergo in Kummereri explicatione non amplius demorabimur. Neque tamen de plurali intensivo²⁾, quem dixeris, mea opinione cogitari potest. Nam δόμοι vel τῶτα proprie non est ingens domus vel ingens tergum, quamquam interdum accidit ut etiam de ingenti domo vel de ingenti tergo dicta sint. Ea potius equidem via incedere volo, ut plurima eius modi pluralia ex ipsis primariis vocum notionibus deducam, cetera ex horum analogia posita esse statuam. Sed multa eorum singulari quoque numero leguntur, alia pauca ita sunt pluralia tantum, ut eadem vi utantur qua singularis. Singulas autem verborum significationes, si necessarium erit, in singulis tractandis exemplis afferam.

1) v.l.c. II p. 14.— 2)cf Kuehneri gram. Graec. II p. 17, ubi legitur: Die Dichter gebrauchen den Plural oft, um den Ausdruck zu amplificiren; so Namen von Werkzeugen im Plural statt im Singular: οὐγῆτρα, Θρόνοι —, so die Teile und Glieder des Körpers, wenn von einem die Rede — στήθη — et quae sequuntur.

§ 1. *Δόμοι*¹⁾ domus.

Vocabuli autem δόμος quae sit vera ac propria vis e veriloquio²⁾ apparet, dico conclave, ita ut δόμοι pluria sint conclavia vel domus una. Atque regiam Homericam — ab Homero enim Aeschylus, Sophocles alii multi profecti sunt — revera complura continuisse cubicula et ita quidem ut aliud iuxta aliud situm esset essetque quasi series aedificiorum, nonne e Tirynthiis inventis nuper cognovimus? Prorsus idem autem in semi-ticis linguis deprehenditur; Hebraice enim dicitur miškēnōth (Hiob. 18,21) pro domo; templum significat in psalm. 43,3. Item miškēnē éljōn in psalm. 46,5. miškēnōth in psalm. 84,2. χατσερōth jehovah vestibulum in psalm. 84,3. miškānōth in psalm. 132,5. Itaque improbo quod ratiocinatur Juhlius³⁾ poeta, inquiens, *hunc pluralem usurpat, quippe qui ante oculos habeat magnum vel magnificentum vel amplum aedificium, quod nos dicimus Palast.* Nam ad hunc quoque pluralem illa eiusdem Juhlii⁴⁾ verba quadrant, quibus de plurali πρόσωπα disputans contra Spittam⁵⁾, in plurali solo inquit, pulchritudinis notio non inest. Δόμοι autem non solum domum significant verum etiam tralate de eis usurpat, qui illam incolunt, de familia, quippe quae compluribus membris contineatur. Ita iam Homerus ḍ. 268 ἐν Ἡφαιστοῦ δόμοισι, ib. λ. 132 ἐν Ἀντιμάχου δόμοις et aliis⁶⁾ saepe locis. Item Theognis v. 1291: πατρὸς νοσφισθεῖσα δόμων, ξαρθῆ Ἀταλάντη. Atque ab Aeschylo δόμοι maxime in ge-

1) Eodem modo aediculae vel aedes domum significant. Huc traho Neuei verba (lat. Formenlehre I p. 451): *Benennungen anderer Gegenstände, die aus zwei oder mehreren Stücken bestehen, sind ebenfalls oft plurale tantum. So aedes. Für den Gebrauch des Singulars von einem Wohnhause ist kein sichres Beispiel bekannt. Aber der Singular kann ein einzelnes Zimmer eines Wohnhauses bezeichnen. So ist Plaut. Asin. I 3,67 aedis die cella meretricis.*

2) v. δόμος δέμη, scr. damas, ags. timber, ahd. zimbar.

3) l. c. p. 21.

4) l. c. p. 9.

5) vide Jacobi l. c. p. 24 idem quod Spitta dicentis.

6) v. Ebelingii lexicon I p. 317.

netivo, dativo, accusativo casibus positum est: nominativum habes Ag. 1308, vocativum Cho. 961; genetivum Pro. 692. Se. 218. 469. 726; dativum Se. 878. Pe. 230. Ag. 27. 611. 719. 737. 856; accusativum Pro. 467. Se. 49. 73. 862. Pe. 162. 533 et alibi. Contra singularis multo rarer legitur; Se. 441. Pe. 582. Ag. 410. 541. 953. Cho. 262. 564. 936. Eu. 965. 1033. Su. 637. Etiam vim templi pluralis habet: Se. 264. Ag. 584. Eu. 35. 60. 185. 205. 207. 579. 857; bis tantum ita singularem adhibitum reperimus: Eu. 519. ἐπειδὴ πίτρει δόμος δίκας. fr. 82. Apud Sophoclem autem notio templi non comparet, ceterum eaedem pluralis significationes quae apud Aeschylum. Propria vis domus semel singulari legitur (OC. 1564 Στύγιον δόμον), ceteris omnibus locis pluralis: Ai. 63 ἐς δόμοντς κομίζεται. Ant. 392 ἐκ δόμων πορεύεται. ib. 1087 πρὸς δόμοντς. El. 40 δόμων ἔσω. Falso autem mihi Kummererus Tra. 689, ubi est ἔχοισα μὲν κατ' οἶκον ἐν δόμοις κρυψῆ μαλλῷ Schneidewinum secutus δόμοι ,cubiculo‘ vertere videtur. Nam ut aliis multis locis (Tra. 6 ἐν δόμοισιν 1332. 1424. OC. 1342) ita hoc κατ' οἶκον est in conclavi, ἐν δόμοις domi. Porro δόμοι (rarius δόμος) pro familia legitur. El. 1070 ch. τὰ μὲν ἐκ δόμων νοσεῖ. Ant. 1079 φαεῖ γνωσκῶν σοὶς δόμοις κωνύματα. El. 1357 σωτῆρ δόμων Ἀγαμέμνονος. Ant. 600 ch. Singularis autem exhibitus est: Ant. 548 ch. οἵ τιν σεισθῆ θεόθεν δόμος. OC. 370 τὸν σὸν ἀθλιον δόμον. Sed etiam si patriae domus vim habemus, saepius δόμοι quam δόμος legitur; pluralem enim reperimus: Ai. 509 πρὸς δόμοντς μολεῖν. Ph. 517. OC. 1408 ἐς δόμοντς νόστος, singularem Phil. 460 τέρπεσθαι δόμῳ. Euripides autem quem ad usurpationis quasi gradum in eius modi nominibus progressus sit, id quaerere nobis non est propositum. Per iocum autem videlicet factum est, ut bis de Cyclopis antro¹⁾ scriberet δόμοι, qua in re non est cur offendamus. Idem poeta Alc. 165 ἐκ δὲ ἑλοῦσα κεδρίνων δόμων ἐσθῆτα quod δόμοι adeo de cista posuit, id admirabili quadam trajectione poetica mihi fecisse videtur.²⁾

1) Quam rem Kummererus (l. c. I p. 8) intellexisse non videtur.

2) Qua de re inepte Kummererus (ib.): *Man würde, denke ich, doch zu weit gehen, wollte man auch bei solchen Pluralen noch einzelne Teile unterscheiden.*

Oīkoi¹).

Singularis pro conclavi apud Homerum Od. 1,356 ἀλλ' εἰς οἴκον
ἰοῦσα τὰ σαντῆς ἔργα κόμιζε (v. 362 ἐξ δύπτερῷ ἀναβᾶσσα —)
19,514 ἀμφιπόλων ἐνὶ οἴκῳ. Uno solo Homericō²) loco οἴκοι
plurative dictum est: Od. 24,417 ἐκ δὲ νέκυς οἴκων φόρεον καὶ
θάπτον ἔκαστοι. Contra apud Aeschylum οἴκοι multo saepius
quam οἴκος unam domum indicat: velut Pe. 527 ἥξω λαβοῦσσα πέλαστρον
εὖ οἴκων ἔμαν. 235. 835. 865. Ag. 35.167. 247. 1525. 1553.
Cho. 75. 715. 761. 861. Eu. 455, contra οἴκος: Pro. 403. Se. 173.
Ag. 18. 37. 139. 1534. Cho. 577. Eu. 754: quibus locis interdum
etiam familiam valet vel patriam. Apud Sophoclem similis res
est; οἴκοι pro domo exstat: OR. 112. 241. 819. Tra. 864. Ai. 65.
κατ' οἴκους (domi), contra κατ' οἴκον legitur: El. 929. 1147. 1473
Tra. 531. 934. Οἴκοι pro patria legitur: El. 1136 ἐκτὸς οἴκων
καπὶ γῆς ἄλλης φυγὰς ἀπώλον. Tra. 757 κῆρυξ ἀπ' οἴκων
ἶκετο. Phil. 311 σῶσαι μ' ἐς οἴκους. Notio autem familiae in
chorico solo carmine plurali utitur: Ant. 594 ch.: τὰ Ααβδακιδᾶν
οἴκων ὁρῶμαι πήματα. Οἴκος econtra non reperitur nisi El. 978
ch. Ai. 204 ch. οἱ κηδόμενοι τοῦ Τελαμῶνος τηλόθεν οἴκον.

Ἄωματα.

Singularem pro conclavi exhibit Homerus: Il. ζ 316 τέκτονες
ἄνδρες, οἵ οἱ ἐποίησαν θάλαμον καὶ δῶμα καὶ αὐλήν, quo loco
δῶμα idem valere quod μέγαρον manifestum est; idque iam compertum habuit vetus grammaticus in scholio Σ β 361 ἵστεον δι
δῶμα Όμηρος οὐ πάντοτε τὴν δῆλην οἰκίαν λέγει, ἀλλ' ἔστιν δι
καὶ τὸ ἐνδότερον αὐτῆς μέρος. Apud Aeschylum ubique fere
pluralis ad unam domum pertinet: Pro. 697. Se. 322. 635. 866.
Ag. 388. 602. 905. Cho. 83. 654. 688. 712. 796. Eu. 63. 355. 551. Su.
370. Pe. 303. Ag. 767 et ubivis. Singularis rarer. Contra

1) Quae notionum differentia inter synonyma vocabula δόμοι, οἴκοι,
δώματα intercedat, docet I. H. H. Schmidtius in „Synonymik der griech.
Sprache“ vol. II pp. 510. 513. 514. 518.

2) Quod Euripides de Cyclopis antro etiam οἴκοι scripsit non iam
miror; Kummererus (l. c. I p. 8) valde in eo offendit.

templi¹⁾ vim cum δῶμα habet, et singularis (Eu. 242) et pluralis (Eu. 179. Su. 297) exhibitus est. Apud Sophoclem quoque δῶματα fere semper; domum significat his locis: Ai. 73 στεῦχε δωμάτων πάρος. OR. 925 τὰ τοῦ τυράννου δώματα. Ant. 1181 ἐκ δὲ δωμάτων Tra. 900. El. 262 δώμασιν ἐν τοῖς ἔμοις. Contra singularis raro legitur: Ai. 579. El. 10 δῶμα Πελοπίδαιν τόδε. Semel autem etiam collective quod dixeris pro tota urbe adhibitus est OR. 29 δῶμα Καδμεῖον i.e. Thebae. Pro gente habes pluralem OR. 1226 εἴπερ ἔτι τῶν Λαβδακιδείων ἐντρέπεσθε δωμάτων, pro templo et pluralem OR. 71 (ἐξ τὰ Πνθικὰ ἔπειμψα Φοίβον δώματα) et singularem (El. 110).

Πύλαι²⁾. Ita iam Homerus³⁾ omnibus locis scripsit, ubi eam vocem exhibuit. Eius vestigia Aeschylus permultis rebus persecutus est, id quod ipse confessus est, si quidem fabulas suas τεμάχη⁴⁾ esse dixit magnae cenae Homericæ. Itaque πύλαι etiam Aeschylus: Se. 364. 382. 410. 447. 463. Xenophon⁵⁾ quoque poetas nimirum imitatus eis omnibus locis, ubi de una porta agitur, plurali usus est. Contra apud Sophoclem interdum singularis exstat, velut Ai. 11, Ant. 1186, πύλαι exstant OR. 1244 πύλας ἐπιρρήξας ἔσω 1294, Ant. 18, fr. 342.

Θύραι. Pluralem semper fere Homerus velut Il. 2, 788. 7, 346 ἐπὶ (vel παρὰ) Πριάμοιο θύρησιν, et eis omnibus locis, ubi de antri aditu agitur, vi analogiae videlicet factum est, ut eum solum numerum reperiamus: Od. 9, 243, 416 et alibi. Contra Aeschylus semel hac voce eaque singulari utitur: Cho. 652. Sophocles tamen in pluralis usu Homerum secutus est. Et aedes significat θύραι Ai. 301, El. 109 πατρῷων πρὸ θυρῶν. Ib. 78 in

1) cf. templa: Verg. Aen. VI 141 Teucros vocat alta in templo sacerdos, Ovidii fast. I 70. Et resera nutu candida templo tuo Met. XI 359.

2) cf. valvae, fores, quorum ex analogia portas pro porta dictas esse censeo: Verg. Aen. II 612: hic Iuno Scaearum saevissima portas prima tenet. Nonne poeta Homericum illud Σκαεῖαι πύλαι (Il. γ 145) imitatus esse videtur? — idem Aen. VI 631. XI 499. Flor. I 1, 12.

3) v. Il. ε 789 πρὸ πυλάων λαρναῖων et ubivis.

4) cf. Athen. VIII 39.

5) cf. Anab. V 8, 10. VII 9, 36. Ages. II 17.

Θυρῶν est adverbiascentis quaedam species: *καὶ μὴν Θυρῶν* (i. e. a foribus) *ἔδοξα προσπόλων τινὸς ὑποστενούσης ἔνδον αἰσθέσθαι*, OC. 401 *Θύραισι*, i. e. domi, fr. 365.

Quorum vocabulorum saepe plurativorum ex analogia factum esse mihi videtur, ut haec quoque in plurali adhiberentur quae sunt: *μέλαθρα, στέγαι, ἄντρα, ἐδάλια, πρόθυρα, πέργαμα, πυθμένες, γάπεδα, ὁροφοι*.

Μέλαθρον proprie erat idem quod tectum. Vim autem domus iam Homerus¹⁾ usurpavit, sed in singulari numero. Aeschylus demum per analogiam vocum quae sunt *δόμοι, οἶκοι, δώματα* ad *μέλαθρα* productus est: Ag. 118 *φανέντες ἵκταρ μελάθρων*, 523 *ἴω μέλαθρα βασιλέων*, 765 *μελαίνας μελάθροισιν ἄτοις*, 842 *ἐς μέλαθρα καὶ δόμους ἐφεστίους*, 948 *εἷμ' ἐς δόμων μέλαθρα*, 1332. 1435 *οὐ μοι μελάθρων ἐλπὶς ἐμπατεῖν*²⁾ *φόβοι*, 1576 Cho. 342 *μελάθροις ἐν βασιλείοις*, 786, 1063 fr. 375 *τῶν βασιλείων πρόδομος μελάθρων*. Apud Sophoclem de antro semel *μέλαθρον* Phil. 1453, saepius *μέλαθρα* legimus: Phil. 147 *τῶνδ' ἐκ μελάθρων*. Et valet *μέλαθρα* idem quod aedes Phil. 1428 *σκῦλα δ' εἰς μέλαθρα σὰ πέμψεις* Ant. 117ch.

Στέγη quoque proprie est tectum, postea autem ea quoque vox domum significat. Apud Aeschylum quidem *στέγη* saepe est conclave; velut fr. 120 *εὐανδρείᾳ στέγη*, 57 *βακχεύει στέγη* (anteit autem *ἐγθονσιὰ δὴ δῶμα*). Alii loci, ubi *στέγη* legitur, sunt: Ag. 1071 1185. Contra pluralem habemus Ag. 3 *στέγαις Ἀτρειδῶν*, 523 *φίλαι στέγαι*. Apud Sophoclem *στέγη* et *στέγαι* sine ullo notionis discrimine de una domo: singularis Ant. 1248. Tra. 202 *εἰσω στέγης* 402, El. 20 912 1497; alter numerus OR. 533 *τὰς ἐμὰς στέγας ἴκον*, 927 *στέγαι μὲν αἵδες*, El. 1392, 1404, Tra. 329. Plurale tantum autem habes, cum domi et intus significatur: OR. 637, OC. 339, El. 282. 1308 *κατὰ στέγας*. Ad antrum pluralis pertinet Phil. 1262; singularis Phil. 286. 298 et alibi.

1) v. lexicon Ebelingii et Juhlum.

2) Weilii pro *οὐ μοι φίβοι μέλαθρον ἐλπὶς ἐμπατεῖ*.

Quorum omnium vocabulorum usum apud Aeschylum et Sophoclem obvium si cum usu Euripideo contendimus, illorum poetarum sermonem quasi excessisse et transgressum esse Euripidem apparet, quippe qui pluralem (velut *δώματα, στέγαι*), simodo Kummererus veram observationem fecit, de uno cubiculo quoque, non solum de una domo usurpaverit. Sophocles quod de uno antro *μέλαθρα* et *στέγαι* eodem modo quo Euripides posuit, in eo offendi non debere in tractando plurali *δόμοι* explicavimus. Quae cum ita sint, Sophocles, ut pote qui unum antrum *μέλαθρα* vel *στέγαι* dicere auderet, nonne suo iure pro ἄντρῳ ex analogia scripsit ἄντρᾳ?

Ἄντρον enim raro Aeschylus quidem exhibuit. In eis autem huius poetae exemplis, ubi pluralis positus est, in dubium vocamus utrum singulum antrum indicatum sit an complura: Pro. 137. 317. 368. 469. Contra singulum reperimus: Eu. 193, fr. 254. Semel ἄντρον Sophocles: Phil. 27, ceterum ἄντρᾳ semper de antro singulo: Ai. 413, Phil. 1263, Ant. 983ch, OR. 477ch, OC. 1571ch, fr. 571. Bergkius recte correxit ἄστροις codicis in ἄντροις.

Αὐλή. Ita semel Homerus (Od. 4,74) de tota domo, *αὐλᾶς* ignorat. Aeschylus semel per singularem: Pro. 123 *τῇν Αἰος αὐλήν.* Apud Sophoclem autem vim vel domus vel sepulcri haec vox habet et praeter singularem (Tra. 203, Phil. 724ch) in plurali quoque reperitur: Ant. 945 *ἐν χρυσοδειποῖς αὐλαῖς,* Tra. 901 *ἐν αὐλαῖς.*

Ἐδώλια habitaculum. Id vocabulum est plurale tantum atque exstat: Se. 441 *πωλικῶν θέδωλίων*, Cho. 69 *τυμφικῶν έδωλίων*. El. 1394, Ai. 1277, fr. 142.

Πρόθνοι apud Herodotum sane plurative, contra apud Homerum et Pindarum in singulari tantum adhibetur. Pluralem autem etiam Aeschylus Cho. 936 *χρόνος ἀμείψεται πρόθνοις δωμάτων*, Sophocles El. 109 *τῶρδε πατρόφων προθύρων* e Wolffii coniectura pro *πρόθνοις θυρῶν*.

Πέρι γαμά¹⁾ ab Aeschylo semel et de compluribus quidem arcibus dictum est: Pro. 958, apud Sophoclem autem ad arcem tantum Trojanam pertinet Ph. 353 611 347 1335.

Πυθμένες »fundus« legitur Pro. 1078sq.: *χθόνα δ' ἐκ πυθμένων αὐταῖς δίζαις πνεῦμα κραδαίνοι*. (Ceteris locis *πυθμήν* tralate dicitur de barba, de radice, de gentis auctore.). Apud Sophoclem autem exemplum illius Aeschylei simile inveneris hoc: OR. 1261 *ἐκ δὲ πυθμένων ἔκλινε κοῖλα κλῆθρα*. Quo loco pluralis *πυθμένες*, quippe qui ad duo claustra referatur, ex numerorum attractione facile ortus est, cum Ellendtius²⁾ falso eum voce cardinis interpretetur.

Γάπεδα³⁾, quod vocabulum Sophocles sprevit, habes Pro. 829.

Οροφοι »tectum« semel repperimus idque apud Aeschylum: Su. 658 *ὸν οὔτις ἀν δόμος ἔχοι ἐπ' ὁρόφων μαίνοτα*. Sed is pluralis ita quoque explicari potest ut *οὔτις — δόμος* ipsum quoque collective pro pluralitate accipiatur.

§ 2.

Sequuntur substantiva, quibus partes et membra corporis designantur; ad haec autem apta fuit pluralitas propterea quia una corporis pars ut pectus e pluribus ipsa constare solet. Nonnullae sane supersunt, quarum de partibus cogitari vix potest; has per illarum analogiam in plurali positas esse censeo. Sed iam percensemus exempla.

Στέρνα⁴⁾ apud Aeschylum ubique plurative: Pro. 65, Pe. 1055, Cho. 740, fr. 352 *τραύματ' ἐν στέρνοις λαβών*; item apud Sophoclem, ubi propria vi utitur vox OC. 1609, Ai. 633ch,

1) cf. arces-Collatinas Verg. Aen. VI 744.

2) v. lexicon s. v.

3) Non *δάπεδα*; cf. Pors. ad Euripidis Or. 324.

4) cf. pectora et similia. Ex analogia nimirum Martialis epigr. X 25,2 de una Muciae Scaevolae manu: *imposuit, inquit, qui sua membra focus.* —

El. 90, Tra. 568 1090, Ph. 792. Contra tralate de animo bis *στέρων* dictum est: Tra. 482, fr. 197, pluralis autem eodem sensu: OC. 487, Ant. 659.

Στήθη. Aeschylus plurative tantum: Se. 550 *ἰκνεῖται λόγος διὰ στήθεων* 851; sprevit hoc vocabulum Sophocles.

Πνεύμονες pulmones. Eius vocis apud ambos poetas pluralis solus exstat: Cho. 639 *τὸ δ' ἄγκη πνευμόνων ξίφος διανταίων δέξυπενκὲς οὐτά.* — Tra. 567 *ἐς δὲ πνεύμονας στέρων διερροίζησεν.* Etiam viscera vel animum significant: Tra. 778.

Κρέατα¹⁾. Aeschylus plurative tantum: Ag. 1219 *χεῖρας κρεῶν πλήθοντες οίκειας βορᾶς*, ib. 1241 1593. Apud Sophoclem e contrario haec vox bis eaque singulari legitur.

Σάρκες de hominis carne apud Aeschylum dictum est: Se. 1026 *τούτον δὲ σάρκας οὐδὲ — λύκοι σπάσονται* Ag. 1097, fr. 249 *φαγέδαιν'* *ἀεὶ μον σάρκας ἐσθίει ποδός.* Sed si de bestia agitur, singularis adhibitus est: Se. 609, Ag. 72.

Αἷματα²⁾ habet Aeschylus: Ag. 1511 1292, Cho. 64 283 931, Eu. 167 253. Sin autem tralate de caede dicitur, praeter Cho. 646 (*αἷμάτων παλαιτέρων*) et Su. 271 singularis solus exstat. Eadem vox si consanguinitatem significat, in singulari tantum usurpatur: Se. 128, Eu. 89 609 611. Apud Sophoclem autem non nisi semel eaque plurative legitur: Ant. 121.

Φρένες³⁾ eodem referendum est; sic semper apud ambos pluraliter, si praecordia ipsa denotat: Eu. 158, Tra. 377 931 *νέφ' ἵπαρ καὶ φρένας πεπληγμένην.* Sin autem tralate dicitur de animo, mente i. e. cogitationibus, iidem sine ullo notionis discrimine et *φρέν* et *φρένες* habent. Cuius rei exempla Aeschylea haec sunt: Pro. 34 134 460 488 655 700 815 882, Se. 25 599 658, Pe. 168 609 903, Ag. 185 485 497 507, Cho. 79, Eu. 88, Su. 384 (Singularis autem exstat Pro. 868 907, Se.

1) cf. carnes (Neue, lat. Formenlehre I p. 414.)

2) cf. cruores (Neue, lat. Formenlehre I p. 388): Verg. Aen. 4,687 *atros siccare veste cruores.* Hor. carm. II 1,5 *arma uncta cruoribus.* Lucani 3,405.

3) vide, quae verba Juhlius fecerit de Homericō *φρέν* et *φρένες*.

580, Pe. 118 et alibi), Sophoclea haec: Ai. 447 *φρένες δίαστροφοι* 649, OR. 727 *ἀνακίνησις φρενῶν*, Phil. 865 *ἀφεστάναι φρενῶν*, OC. 310 *ποῖ φρενῶν ἔλθω*; OR. 1511 *εἰ μὲν εἰχέτην ἥδη φρένας*, Ant. 683, OC. 805, El. 1463 *μῆδε πρὸς βίαν φύσῃ φρένας* (Singularem habemus: Tra. 982, Ph. 1113 1281).

Γαμφηλαῖ mentum, os: Pro. 37 (de Typhone) *σμερδραῖσι γαμφηλαῖσι*. Ceterum ea vox plurale tantum est. Neque tamen apud Sophoclem reperitur, cum apud Homerum vel leonis vel equorum fauces, apud Euripidem et Aristophanem etiam rostrum significet.

Sequantur ea nomina quae non nisi ex illorum verborum analogia plurative usurpari dixerim: *Πρόσωπα, Πλευραὶ, Νῶτα, Σφαγαὶ, Αὐχένες* (cf. Hebraicum pānīm et Latinum vultus). Homerus¹⁾ quidem ubique fere plurali utitur. Apud Aeschylum semel singularis (Ag. 644 *ἄγγελος στυγνῷ προσώπῳ*), ceteris locis pluralis de compluribus dictus est. Sophocles saepius pluralem pro singulari: El. 1277 *τῶν σῶν προσώπων*²⁾ *άδονᾶν*; de lunae facie fr. 786 *νέα πρόσωπα καλλύνοντα*.

Πλευραῖ de uno latere: Ant. 1236 *ἥρεισε πλευραῖς μέσσον* *ἔγχος*.

*Νῶτα*³⁾: Pro. 446 de Atlante *οὐράνιόν τε πόλον νώτοις νποστενάζει* (Su. 95 singularem habes) et Tra. 1047 1090, Ai. 110. Singularem autem scripsit poeta fr. 26, 343,3.

1) cf. Il ο 414. Θ 85 et alibi. Postiores imitati sunt: Anthol. IX 322.5 *αἱδοὶ πάντα πρόσωπα ἐρυθαῖνομαι*. Xen. An. II 6,11.

2) Recte Kummererus (l. c. p. 4): *die Erklärung, der Plural bezeichnet Mienen, Züge, der Singular aber Gesicht, scheint gezwungen, da in den meisten Fällen der Singular eben so gut mit Zügen, Mienen übersetzt werden kann.* cf. Ant. 1241. El. 1297.

3) Iam apud Homerum legitur Π η 321 *νώτοισι δ' Αἴαντα διηρεγκέουσι γέραις* (sc. βοός) δ 65 *οφιν νῶτα βοός παρέ πτον' ἔθηκε*. — N. 547 *ἀνά νῶτα θέοντα* (sc. φλέψ) *διαμπερές αὐχέν' ἵναντι*. Θ. 94. Y. 414. § 225 *νῶτα καὶ εὐρέας ὄμοις* B 308 *δρύκων ἐπὶ νῶτα δαφονέσ*. i 433.

Σφαγαῖ iugulum: Pro. 889 δίθηκτον ἐν σφαγαῖσι βάψασα
ξίγος; apud Sophoclem nusquam, apud Euripidem Orestis v. 283
εἰς σφαγὰς ὥσται ξίγος.

Aὐχένες Sophoclis fr. 593 πώλον δίκην, ἥτις — Θερισθῆ
— αὐχέρων ἄπτο. (cf. Hebraicum tsavvārīm). Singularis¹⁾ autem
exstat Ant. 1221, fr. 695.

§ 3.

Simili modo etiam in aliis rebus imprimisque in instrumentis pluralis pro singulari adhibetur. Et primum adsunto mihi βωμοῖ. Etiam hic numerus aut ad analogiam aliarum vocum adsimulatus esse aut fluxisse ex ipsa primaria ac propria notione dicendus erit. Confertur autem optime Hebraicum bāmōth, quod saepe sepulcrum significat itaque pro singulari usurpatur notione. Sed βωμὸς proprie eandem vim habet quam βάσις²⁾: Il. 8,441 ἀρματα δ' ἀμ βωμοῖσι τίθει, Od. 7,100 χρύσειοι δ' ἀρα κοῦροι ἐϋδμήτων ἐπὶ βωμῶν ἔστασαν. Atqui ara semper fere e compluribus gradibus composita erat, cum ἀνάβασις³⁾ ei addita esset, quam ἐσχάρα non habebat. Itaque βωμοὶ proprie sunt complures gradus. Nonne igitur Sophocles et Euripides eum pluralem, si de una ara agebatur, recte usurpabant? Contra Aeschylus saepius singulari utitur neque plurali nisi complures aras indicaturus. Sophocles autem de singulari ara scripsit βωμοῖ: OC. 898 μολὼν πρὸς τούσδε βωμούς (cf. V. 888 βωμόν de eadem), OR. 16 προσήμεθα βωμοῖσι⁴⁾ τοῖς σοῖς

1) cf. cervices (Neue, lat. Formenlehre I p. 449) Plaut. Mil. 3,1,126. Terent. Heaut. 2, 3, 131 et ubi vis.

2) i. e. Stufe, Unterlage, jede Art von Erhöhung.

3) cf. Nitzsch Od. 2 p. 15.

4) Falso Ellendtius (v. lexicon p. 131): *non necessario, inquit, pluralem Ant. 1006 ut OR. 16 OC. 898 de pluribus aris intellegi appareat sed de incerto numero.* — Latini quoque scriptores pro ara scripserunt aras vel altaria (cf. Neue l. c. I p 460 sq), velut altaria Cic. Cat. 19, 24. Liv. 2, 12, 13. 21, 1, 4. Tae. An. 16, 31; arae Verg. Aen. 3, 545. 4, 219. Ov. Met. 7,74.

(reicio M. Schmidtii conjecturam βάθροισι) Tra. 904 βροχῆτο μὲν βωμοῖσι προσπίτρονσα, Ant. 1006 1016 βωμοὶ γὰρ ἐσχάραι τε παντελεῖς, Tra. 993. Sed singularis legitur OC. 888 1158.

Ex analogia autem eius pluralis mea sententia ἐσχάραι de uno foco dictum defenditur Ant. 1016 βωμοὶ ἐσχάραι τε παντελεῖς.

Contra pluralis θρόνοι mihi non tam eam ob causam quod de compluribus solii partibus cogitabatur positus esse videtur quam propterea quod ei voci, si figurate imperium valet, pluralis notio inest; rex enim nimirum sellis regiis plus una uti solet nisi forte sellam secum portat eoque indicatur quodammodo imperium eius iura continere multa. Apud Aeschylum quidem si de propria notione agitur, ubique singularem recte reperimus: Pro. 244, Se. 396, Ag. 272 1038 1562, figurate tantum Ag. 973. Tralate autem praeter unum hoc exemplum, ubi singularem legimus (Ag. 973), θρόνοι dictum est: Pro. 793 ἦ πρὸς δάμαρτος ἔξανίσταται θρόνων, 942 ἐν τυραννίδος θρόνων τ' αὔστον ἐκβαλεῖ, 944, Pe. 777, Cho. 590 973, Eu. 18 29 47 229 515 619, Su. 214 379. Apud Sophoclem propria vis sedis semel (OR. 161) singulari utitur, ceteris locis plurāli: Ant. 165 τὰ Αἰτίον θρόνων — κράτη, ib. 1041 ἐς Λιὸς θρόνους, El. 297, OR. 237 399, OC. 368 375. Coniunctum autem est cum σκῆπτρα: OC. 425 ὃς νῦν σκῆπτρα καὶ θρόνους ἔχει, 448 1354 — 173 κράτη δὴ πάντα καὶ θρόνους ἔχω 533, OC 1267 Ζηνὸς σύνθακος θρόνων Αἰδώς. Contra tralate ubique apud Sophoclem pluralis legitur: OR. 237 399, OC. 368 375 et ubivis.

Eodem spectat ἀρχαὶ i. e. imperium: Cho. 863sq ἀρχαὶ τε πολισσονόμους ἔξει πατέρων μεγαν ὄλβον. — OR. 259 ἔχων μὲν ἀρχαὶ, ἀς ἐκεῖνος εἶχε πρίν; ceteris locis singularem inveneris.

Ex vocis θρόνοι analogia pluriative dictum esse censeo etiam σκῆπτρα¹⁾, quod vocabulum saepe cum θρόνοι coniunctum sit. Apud Homerum quidem is qui regnat σκῆπτρον habet (non σκῆπτρα), sed de praeconibus pluralis usurpat: H. 277

1) Vergilius nonne imitatus est Graecos poetas verbis: *sceptra petit Euandri?*

Σ 505, quibus locis praeconem complura σκῆπτρα habuisse aequa ac lictorem fasces putari potest. Apud Aeschylum et propria vis in plurali legitur: Ag. 1264 καὶ σκῆπτρα καὶ μαρτεῖα περὶ δέρη στέφη et figurata: Pro. 787 πρὸς τοῦ τίραννα σκῆπτρα συληθήσεται, Eu. 629 διοσδότοισι σκῆπτροισι τιμαλφούμενον (singularis: Pe. 766, Pro. 184). Contra Sophocles in propria significatione singulari (El. 420, OR. 456 811, Ph. 140ch), in tralata plurali tantum utitur: OC. 425 ὅς νῦν σκῆπτρα καὶ θρόνους ἔχει 449 1354, El. 651. Nimirum rex sicut solia, ita sceptra plus unum habebit.

Aliud instrumentorum genus, quae, cum una res dicebatur, saepe tamen in plurali ponebantur, sunt ἄρματα¹⁾ et similia. Prorsus eadem ratione Hebraice dicebant markēbōth Habacuci 3,8 et Regum II 23,41. Derivandum autem est illud vocabulum de etymo αρ (ἄρμόςω, ἀραρίσκω). Sunt igitur ἄρματα ea quae coniuncta sunt. Qua de re poetae complurium partium ratione habita pluralem posuerunt. Quae sententia ut ad manum est, ita tamen Grashofium²⁾ quoque et Iuhlium³⁾ eodem modo illum numerum explicasse cum gaudio percepi. Ergo ἄρματα idem valet quod τὰ ἡρμοσμένα. Neque tamen ex analogia eius participii defendi debet (cf. quae supra dixi p. 52). Legitur autem apud Aeschylum ἄρματα Pro. 481 νφ' ἄρματ' ἥγανον φιληγίονς ἐππονς (Weckleinius ἄρματ' ἥγανον) Cho. 790 πῶλον εὐνήτην γεγέντην ἐν ἄρμασιν; ceterum singularis quoque invenitur. A Sophocle autem pluralis solus adhibitus est, ita tamen ut complures currus indicet.

Contra saepius ab eo poeta de uno curru δίγροι dictum est. Recte sane, nam δίγροι est currus διγόρος; ideo pluralis aptissimus, cum δίγροι non ad singularem, sed ad binas personas pertineat. Et Aeschylus quidem semel hac voce eaque in singulari posita usus est, Sophocles autem uno excepto loco⁴⁾

1) cf. currus: Verg. Aen. 1,486. 6,485. De Homericō autem usu vide Juhlii l. c. p. 36 sqq.

2) cf. Fuhrwesen p. 21 sq.

3) l. c. p. 36.

4) Quem Kummererus l. c. p. 17 neglexit.

(fr. 781,2) pluralem usurpavit: El. 50 δίφρων κυλισθεῖς, 510ch 742 750.

"Οχοι¹⁾ ab eodem poeta ex analogia scilicet pluralis ὄρματα vel δίφροι vel Homerici ὄχεα de singulari curru dictum est fr. 60,6: ὄχοις Ἀκεσσαίνοισιν ἐμβεβώς. Contra Aeschylus singulari solo utitur.

Huius loci est etiam ὄρμοι (monile), quem pluralem variarum monilis partium causa adhiberi manifestum est Cho. 615: χρυσο-κυήτοισιν ὄρμοις πιθήσασα.

Quid? eodem nonne τόξα, βέλη, ἀγκύλαι, ξίφη trahenda sunt? Evidem puto. *Tόξα* enim apud Homerum saepe arcum simul et sagittas significat, ut Il. 7,140 οὐ τόξοισι μαχέσαντο δονρί τε μακρῷ, ib. 5,404 8,296 2,718 τόξων εὐδώς 5,205. Ex ea autem vi, quam apud Aeschylum quoque et Sophoclem saepe reppereris, ad alteram illam et angustiorem significationem quae est arcus pluralem transgressum esse arbitror. Apud Aeschylum quidem legitur τόξα Pro 898 τόξοισι κλεινός, Pe. 201 οὐδὲν γάρ ἔρκει τόξα, Ag. 515 τόξοις λάπιτων μηκέτ' εἰς γυμνᾶς βέλη, Cho. 690 τόξοις πρόσωθεν εὐσκόποις χειρουρμένη, Eu. 631 θονρίοις τόξοις (i. e. sagitta) ἔκηθόλουσιν; ceterum singularem quoque saepe posuit. Qui numerus apud Sophoclem raro inventur et quidem, ubi arcus solus dicitur (Phil. 288 1128, fr. 873). Contra τόξα saepe de arcu simul et sagittis Tra. 512ch παλίντορα τόξα τιτάσσων 517ch, saepissime in Phil. fabula: v. 68 75 113 654 763 840 924 942 956 975 981 1232. Arcum solum significat τόξα Phil. 710, sagittas Ph. 652, quam vim apud Homerum haec vox nondum habet, habet apud Euripidem.

1) Apud Homerum ὄχεα significat unum currum, τό ὄχος autem ille poeta nusquam scripsit.

Pluralis autem *βέλη*¹⁾ nonne ex analogia illius tam similis vocabuli *τόξα* usurpatus esse videtur?

Apud Aeschylum *βέλη* semel unum telum indicat (Cho 161 *τά τ' ἐν χεροῖν παλίντονα – βέλη ἐπιπάλλων Αρης*), frequenter vero apud Sophoclem Ph. 198ch *τεῖναι τὰ θεῶν ὀμάχητα βέλη* 1287 1406 *βέλεσι τοῖς Ήρακλέοντας*: de arcu et sagitta (animadverte verborum positionem, cf. ib. 679 *λέκτρων τὸν Λιός* Tra. 265) Ceterum ab utroque etiam singularis adhibitus est.

Porro pluralem *ἀγκύλαι* per eandem analogiam pro *ἀγκύλῃ* dictum esse censeo O R. 204: *χρυσοστροφῶν ἀπ' ἀγκυλᾶν*.

Idem valet in *ξίφη*, quod semel scripsit Sophocles: Ai. 231 ch *συγκατακτὰς κελαινοῖς ξίφεσιν βότα* (cf. v. 30). Quem pluralem neque antea neque postea quisquam de singulari ense usurpare ausus est. Singularem legimus Ai. 30 Ant. 1034. 1309.

Age vero nunc etiam alia eius modi nomina consideremus. Talia sunt apud Aeschylum et Sophoclem illa *λέχη*, *λέκτρα* et similia.

λέχη. Eadem ratione Hebraice pluralis usurpatum jetzū*ai* lectus meus (Hiobi 17,13). Vide etiam psalm. 63,7. *λέχη* (cf. lec-tus, goth. ligan, liegen) proprie significat spondas vel spondas et strata. Ex hac primaria vi appareat pluralem positum non esse nisi propter varias rei partes. Sic iam Homerus: Il. 3,391 *κεῖτος δγ' ἐν θαλάμῳ καὶ δινωτοῖσι λέχεσιν* 3,448. Tralata autem matrimonii significatione neque is neque Aeschylus utitur. Hanc Sophocles adhibuit et ipsam numero plurali. Pluralem autem hunc de matrimonio usurpatum a propria vi lecti profectum esse facile concedes; sed ex eo quoque defendi potest, quod matrimonio, quippe quod multa Veneris dona contineat, numerosior notio inhaeret. Idem cadit in sequentia eius generis nomina. Ne tamen testimoniis careas, apud Aeschylum legitur *λέχη* Pro. 923 *λέχεων Λιός ἐννάτειον* (ceteris locis *λέχος*: Pro. 576

1) cf. tela: Ovidii her. 14, 76. (Draegeri l. c. I. p. 8.)

Ag. 420, 1223), apud Sophoclem proprie: Ai. 1243 ἵετ' εὐθὺς πρὸς τὰ νυμφεῖα λέχῃ. Tra. 920 ὡς λέχῃ τε καὶ νυμφεῖ ἐμά; tralate: Ant. 630 ἀπάτης λεχέων ὑπερολγέων. Praeterea nimirum singularis quoque usitatus est.

Nymphaea sc. λέχη. Ea vox non solum de conubio (Tra. 7 νυμφείων ὅτλον ἀλγιστον ἔσχον) verum etiam de sponsae cubiculo dicta est: Tra. 920, atque adeo de ipsa sponsa: Ant. 568 (ἀλλὰ κτενεῖς νυμφεῖα τοῦ σαντοῦ τέκνον), id quod per analogiam illarum significationum, quae semper fere in plurali usurpabantur, factum esse intellexeris. Singularis autem uno loco legitur: Ant. 891.

Λέκτροα: Pro. 706 τῶν ἐμῶν λέκτρων — ξύννομε. Su. 37 (nusquam singularem inveni apud Aeschylum), OC. 527ch ἡ μητρόθεν δυσώρυμα λέκτρος ἐπλήσω, tralate: Ant. 862 ἴώ ματρῷαι λέκτρων ἄται. Ph. 679ch τὸν πελάταν λέκτρων ποτὲ τῶν Λιός. OR. 260 ἔχων δὲ λέκτρα καὶ γυναικίς ὁμόσποδον. Singularis autem paucis locis legitur.

Εὐραί Aeschylus propria vi tori utitur: Ag. 1192 εὐράς αδελφοῦ (Singularem habes Se. 351ch, Ag. 13 27 1626, Eu. 217), significatione sepulcri: Cho. 317 ἔνθα σ' ἔχοντιν εὐραί (singularis usurpatus est Ag. 1447). Sophocles propriam vim vocis sprevit, tralatam ostendit his locis: OR. 1249 γοᾶτο δ' εὐράς. Tra. 109ch εὐραῖς ἀνανδρῶτοι τρύχεσθαι El. 93ch 114. Singularem quoque is poeta adhibuit.

Εὐραστήρια: Tra. 918 καθέξετ' ἐν μέσοισιν εὐραστηρίοις.

Κοίται (torus genialis): El. 195ch, Tra. 922. (Saepius autem κοίτη legimus).

Eodem traho *ταφαί* (sepulcrum) i. e. is locus, quo multi sepeliuntur; cf. Herodoti II 169 οἵ δέ μιν — ἔθαψαν ἐν τῇσι πατρῷησι ταφῆσι — et Ai. 1090 ὅπως μῆ — αὐτὸς εἰς ταφὰς πεσῃς. 1109 τόνδε — ἐς ταφὰς ἐγὼ θήσω δικαίως. Neque tamen vertendum est »ein herrliches Grab«. Homerus quidem *τάφος* tantum exhibet idque singulari. Contra Sophocles *ταφαί* de unius quoque sepulcro dixit, *ταφή* de sepultura.

Eadem res est de *τάφοι*. Nam cum *τάφος* sepulturam significet, de sepulcro legitur *τάφοι*: OR. 142 ἐπεί νιν θάνατος σὲν τάφοις ἔχει. OC. 411 1410, El. 443, OR. 987. — Se. 914ch *τάφων πατρών λαζαί*.

Sed haec hactenus: Nunc consideremus aliud nominum genus, quae eleganter saepius plurative ponuntur: *λοντρά*, *ὑδατα* et similia. Et hac quidem in re pericunde monuit nos vir doctissimus de sanscritica forma plurali tantum quae est *ápas* (nom., apás acc. ad bhis instr. ad bhas dat. abl. apsú apás u locat. apám gen.). Intellegi autem facile potest partium multititudinis causa numerum eum praelatum esse.

*Λοντρά*¹⁾ sc. *ὑδατα* proprie est aqua ad lavandum destinata, tralate libatio. Homerus habet solas formas *λοετρά* et *λοέτρη*: X 444, Σ 489, ε 275, Θ 249 et alibi. Apud Aeschylum legitur *λοντρά*: Pro. 575 ἀμφὶ λοντρά. Ag. 1095 πόσιν λοντροῖσι φαιδρύνοντα. Cho. 489 μέμνησο λοντρῶν 666. Eu. 464 λοντρῶν i. e. in lavando, fr. 31 καλοῖσι λούτροις ἐκλέλουμαι δέμας. Ceterum singulari hic poeta omnino usus non est, Sophocles semel tantum eum adhibuit: Ant. 1201, ceteris locis semper pluralem: OC. 1599 1602, Ai. 654 1405, El. 445 1139, Tra. 634ch i. e. σπονδαί, El. 84 πατρὸς χέοντες λοντρά El. 434.

Ὑδατα: OC. 1599 Sophoclis fr. 250, 4 *ὑδασιν τοῖς Ἀγελώον*.

Νίπτρα: Aeschyli fr. 221.

Χέρνιβες: Cho. 129 (*χέοντα τάσδε χέρνιβας φθιτοῖς*, quo loco indicatur aqua lustralis), Ag. 1021 (*κοινωνὸν εἴναι χερνίβων*) OR. 240.

*Δρόσοι*²⁾: Ag. 348 δρόσων δ' ἀπαλλαχθέντες. 566 λειμώνιαι δρόσοι — Ai. 1208ch πυκιναῖς δρόσοις τεγγόμενος.

1) cf. aquae (Draegeri l. c. I p. 5 et Neuei l. c. I p. 402).

2) cf. rores Verg. Ge. 1,385. Aen. 12,329. Hor. Carm. III 3,56.

Πάγοι¹⁾: Ag. 348 *τῶν ὑπαιθρίων πάγων* — Ant. 356ch *δυσαύλων πάγων αἰθρία.*

Πελάγη²⁾, quod derivandum esse censeo ex etymo *πλαγ* (*πλήσσω*), licet aliam opinionem Schmidtius³⁾ habeat, qui reiecto illo *πλήσσω* eam vocem dicat a Peno pelag proficisci et *πελάγη* esse *Das Meer in Bezug auf seine weite Ausdehnung*. Iam Homerus Od. ε 335 ἀλός ἐν *πελάγεσσιν*. Eodem modo Sophocles: Ai. 702 *Ικαρίων ὑπὲρ πελαγέων μολών*. Ant. 966 *παρὰ δὲ Κνανέων πελαγέων διδυμᾶς ἄλος*. Falso⁴⁾ in codicibus post *πελαγέων* additur *πετρῶν*, explicando quidem *κνανέων* adiectum, non ab inepte quodam interpretante sed quo *πελάγη* expellatur. Dindorfium quidem Wieseleri coniecturam *σπιλάδων* recepisse miror.

Huc traho etiam *στέφη⁵⁾* quod legitur Ag. 1264 (*μαντεῖα περὶ δέοντη στέφη*) et Cho. 94 et OR. 913 *τάδ' ἐν χεροῖν στέφη λαβούση.*

§ 4.

Age nunc videamus de moralium verborum plurali quid iudicandum sit, postquam de corporalibus satis superque actum est. Praetermitto autem hoc loco quae ceteri quoque Graecorum scriptores in plurali ponebant, velut *φροντίδες*, *λύπαι*, *όδύναι* et alia multa. Nam ea tantum nobis tractanda sunt, quibus differant tragicci a consuetudine.

Et indebant quidem pluralem formam verba incorporalia apud Aeschylum et Sophoclem aut cum affectionum quasi multi-

1) pruinae ita: Lucretii II 515. 521. Verg. Ge. 1,230. 2,263. Hor. Carm. I 4,4. Ovidii Met. 3,488.

2) significat igitur »Gewoge, Geschlage«. — Similiter aequora Ovid. her. 8,73: *trans aequora — raptia*.

3) v. l. c. I p. 646 sqq.

4) cf. lexicon sub. *πελάγη*.

5) cf. Homericum *στέμματα* apud Juhlum p. 35 sq.

tudo atque copia significabatur (*πόθοι, ὁργαί, φόβοι*) aut, cum de pluribus agebatur sive rebus sive personis propter concinnitatem grammaticam vel numerorum attractionem (Pe. 595 *οὐδὲ ἔτι γλῶσσα βροτοῖς ἐν φυλακαῖς*) aut, cum ipsa pluralis notio eis inerat (*ἐπιστολαί, τεχνήματα, γάμοι et alia*).

De nonnullis autem eorum, quibus affectionis quasi copia indicatur, recte iudicavit Kummererus¹⁾). Simile autem est quod Iudaei scribebant ēmōth māvet (metūs mortis) ps. 55,5. Itaque primum pauca exempla afferam, quae affectionem significant.

Πόθοι: OC. 333 *τέκνον, τί δ' ἥλθες; πότερα πόθοισιν;*

Φόβοι²⁾: Ai. 351 *καὶ μὴν φόβουσί γ' αὐτὸν ἐξελυσάμην* OR. 585 *ἄρχειν — ξὺν φόβουσιν.* ib. 917 *εἰ φόβους λέγοι.* Contra Aeschylus singularem solum adhibuit.

Οργαί³⁾: Pro. 331 *ἄς ἔχεις ὁργὰς ἄφες.* Ag. 71, Cho. 326, Eu. 850. Sed singularis saepius ponitur.

Μανίατ⁴⁾: Pro. 904 *ὑπό μ' αὐτὸν — φρεσοπληγεῖς μανίατ* θάλποντο. ib. 1090 *τί χαλᾶ μανίῶν;* Ag. 1575sq. Sed bis Aeschylus singularem usurpavit, Sophocles pluralem de insania consiliorum et mentis Ant. 960ch *κεῖνος ἐπέγρω μανίατις ψαύων τὸν Θεόν.* Ex huius pluralis analogia Ai. 59 *μανίαστι νόσοις*

1) v.l.c. II p.21: Wenn in anderen Fällen der Plural in deutscher Sprache nicht wiedergegeben werden kann, so ist weniger ein einem plurale tantum ähnlicher Gebrauch des Plurals als vielmehr eine Differenz im beiderseitigen Sprachgebrauche anzunehmen. Während nämlich im Griechischen diese abstracta im Plural eine Mehrheit bezeichnen, kommen dieselben in der deutschen Sprache nur im Singular vor, sodass wir diesen auch da setzen, wo der Plural im Griechischen gerechtfertigt ist.

2) cf. metus Cic. fin. I 12,41, Lucr. 2,48, Verg. Ge. 2,491, Aen. 1,463 5,420, Hor. carm. I 26,1, Ov. her. 10,13 met. 1,736 et timores Lucr. 2,45, Catull. 64,99 et ubivis.

3) cf. irae et aestus (Iacobil c.p.10sq) et iracundiae Plaut. Truc. I 1,7.

4) cf. furores Catull. 64,54, Verg. Aen. 4,501 5,801, Hor. Carm. II 3,325.

mihi positum esse videtur et *νοσήματα* Ai. 338 *τοῖς πάλαι νοσύμασιν* (cf. ib. 452 *λωσσώδην νόσον*).

Etiam pluralem *νόσοι*¹⁾ per analogiam scriptum esse censeo, sive comparandum erit Θυμοί, ut Kummererus putat, sive alias similis pluralis (velut *μανίαι*): Ant. 819 *οὐτε φθινάσιν πληγεῖσα νόσοις*. OR. 962 *νόσοις ὁ τλήμων, ὡς ζοικεν, ἔφθιτο*. Tra. 882 *τίς Θυμὸς ἢ τίνες νόσοι τάνδ’ αἰχμὰν βέλεος κακοῦ ξυνεῖλε;*

Etiam *εὐνοιαί*, quod legimus Su. 498, hoc loco memoratu dignum est.

§ 5.

Venio ad alia nomina moralia, quae eam ob causam in plurali posita invenimus, qnod ad complures sive personas sive res spectant.

Qua in re et logica necessitas valuit et numerorum attractio. Sed exemplis quid hoc sibi velit melius illustrabitur. Ita legimus Pe. 595: *οὐδὲ ἔτι γλῶσσα βροτοῖς ἐν φυλακαῖς*. Poeta enim si scripsisset βροτῷ, certe posuisset etiam singularem φυλακῇ; nunc autem propter pluralem βροτοῖς per numerorum attractionem etiam pluralem φυλακαῖς suo iure praetulit. Eu. 214: *Ἡρας καὶ Διός πιστώματα. Διός* fuissest *πιστωμα*. Quia dei duo sunt, ponitur *πιστώματα*. (Pe. 174 ea vox ad viros translata est, quibus quis fidem habet: *Πέρσαι, γηραλέα πιστώματα*). Cho. 975 *ὅρκος τ’ ἐμμένει πιστώμασιν*: duae personae, Aegisthus scilicet et Clytaemestra dicuntur; ideo recte pluralis *πιστώμασιν* adhibitus est. Ag. 869: *παῖς — ἐμῶν τε καὶ σῶν κύριος πιστωμάτων*. Conferas etiam Cho. 504: *παῖδες γαρ ἀρδῷ κληδόνες* (gloria) *σωτίροι θανόντι*. Eu. 192: *οῖας ἑορτῆς ἔστ’ ἀπόπτυστοι θεοῖς στέργηθροι ἔχονται*. Pro. 508 *πρός ἀλλήλους τίνες ἔχθραι τε καὶ στέργηθρα καὶ συνεργίαι*. Se. 914ch: *τῶν παρτών τάγμων λαχαί*. Su. 633 *λέξωμεν ἐπ’ Ἀργείοις εὐχαὶς ἀγαθὰς ἀγαθῶν ποινάς*; hic *ποιναί* propter

1) Similiter morbi Tibull. 4, 11,3: *Ah ego non aliter tristes evincere morbos optarim.*

εὐχάριστος, quod anteit, concinnitatis causa positum est remunerationem significans. Se. 174: *πολίταις τάσδε διαδρόμους φυγὰς θεῖσαι.* Su. 202 *τορῶς λέγονται τάσδε ἀναιμάκτους φυγάς.* Ai. 900ch: *ἄλλοι εὖ μῶν τόστιν de duodecim choreutarum choro dictum est et El. 194 οἰκτρὰ μὲν τόστοις αὐδός reditus Agamemnonis sociorumque eius plurali significatur.* Pe. 863sq: *τόστοις δ' ἐξ πολέμων ἀπόνους — ἄγονοι οἴκους.* Eu. 250sq: *ὑπέρ τε πόντον ἀπτέροις ποτήμασιν ἥλιθον διώκοντα.* Ea enim verba ut a coryphaeo fuint ita ad totum chorū spectant (cf. v. 247 *ἐκματεύομεν*); itaque plures sunt volantes. Su. 427ch: *τὰν φυγάδα — ἐξβολαῖς δυνθέοις δομέναν.* Hoc enim loco *τὰν φυγάδα* collective usurpatum est omnes Danai filias significans. Eu. 751: *πεμπάζεται — ἐξβολὰς ψῆφων.* OR. 1492 de Oedipi filiabus scriptum est: *ἄλλη γηρίκη ἀν δὴ πρὸς γάμων ἥκηται ἀκμάσ* et fr. inc. 767 *ἐρρηξάτην εἰς κύκλα χαλκέων δύπλων.* Similia exempla sunt haec: Sophoclis fr. 1019 *εἴτε ἔστι Θεός, δος οὐρανόν τ' ἔτενες καὶ αὐτοὺς βιάς.* OC. 552 *τὰς αίματηράς δοματῶν διαφθοράς.* Cho. 49 *ἰώ κατασκαψαὶ δόμων,* quo loco concinnitatē valere apertum est. Pro. 99 *μόχθων τέρματα.* Su. 467 *πολλῶν ἄκοντον τέρματα* αἰδοίων λόγων. Su. 519 *πτερωτῶν ἀρπαγαὶ* δὲ διαδρομῶν δύματον. Ag. 125sq. *ἰδὼν δύο λήμασιν ἵσονς* (Weckleinus δύο λήμασι δισσούς). Ai. 759 *βαρεῖας πρὸς θεῶν δινησπραξίας.* El. 34 *ὅτῳ τρόπῳ πατέρι δίκαιος ἀρούμην τῶν φονευσάντων πάροι:* ubi pluralis δίκαιοι, cum ad plures spectet homines, concinnitatē causa positus est. Pe. 235 *τῆλε πρὸς δυσμαῖς ἔνεκτος Ἡλίου φθιτασμάτων:* quo loco poeta φθινάσματα iterum per numeri attractionem scripsit. Et quod ad hanc tam admirabilem synonymarum vocum coniunctionem attinet, similes inveni has: Pe. 546 *λέκτρων εὐνάτες — ἀφεῖσαι.* Ag. 948 *εἰς δόμων μελαθροῖς.* Se. 837 etiam *πόνοι πόρων.* OC. 1238ch *κακῶν κακῶν* i. e. mala omnium extrema (cf. Pe. 334 809 *κακῶν ὑψιστα — Phil. 65 ἔσχατος ἐσχάτων κακῶν*) OR. 465 *ἀρρητοῖς ἀρρήτων τελέσαντα φονίαις χερσίν.* Ant. 166 quod extat *θρόνων κράτη* numeri attractio-

est (cf. OC. 375 *γῆς κράτη δὲ καὶ θρόνον τέμω*). Iam vero El. 206 legimus *τοὺς ἐμὸς ἤδε πατήσθανάτοντος αἰκεῖς διδύμαιν χειροῦ*, quae non sine explicatione adscripserim. Et falso Seidlerus (ad Eur. El. 479) pluralem numerum maxime de morte violenta dici censem, nam¹⁾ opponi possunt OC. 1425 *ὅς σφῶν θάνατον ἔξι ἀμφοῖν θροεῖ* et alii loci, ubi de morte violenta singularis usurpatus est. Potius hic quoque pluralis ex attractione numerorum explicandus est. Sequitur enim *διδύμαιν χειροῦ*. Itaque, quia duplex necis auctor, concinnitatis causa grammaticae pluralis *θάνατοι* positus est.

Huc traho etiam pluralem *Ἐλωρα* Su. 808ch: *κνσὶν δ' ἔπειθ' Ἐλωρα — οὐκ ἀναίνομαι πέλειν*. Pluralis enim *κνσὶν* concinnitatis causa illud *Ἐλωρα* secum traxit. Praeterea *ἀναίνομαι* quasi collective de toto choro dictum est pro *ἀναινόμεθα*; cf. Il. α 4 *αὐτοὺς δὲ ἐλώρια τεῦχε κύνεσσι*. Nos quidem primo obtutu valde offendimus in hac coniunctione quam iniit vocabulum (vel verbum) in singulari positum cum attributionis plurali, minus Athenienses ipsi. Itaque hoc loco iterum exspatiandum videtur, ut haec numerorum discrepantia pluribus disseratur. Recte sane Wrobelius²⁾ G. Hermanni opinionem reicit censentis³⁾ pluralem cum emphasi pro singulari a tragicis usurpari. Kuehnerus⁴⁾ autem ita: *die Dichter gebrauchen den Plural oft, um den Ausdruck zu amplificiren — ein Gleiches geschieht in der Dichtersprache nicht selten bei der Apposition und bei dem praedicativen Substantiv. Theogn. 1293 γάμον, χρυσῆς Ἀφροδίτης δῶρα, Il. P. 255 Πάτροκλον Τρωῆσι κνσὶν μελπηθρὰ γενέσθαι.*

Tamen ne his quidem verbis res mihi explicata videtur. Reliqui vero viri docti aut idem fere docent aut difficultatem

1) cf. l. c. I p. 21.

2) l. c. p. 25 an.

3) cf. adnot. ad. Vig. p. 739.

4) l. c. § 348 vol. II p. 17.

transierunt velut Kruegerus¹⁾, Hermannus²⁾, Porsonus³⁾. Bernhardyus⁴⁾ autem de hac re haec facit verba: *Merkwürdig ist der Plural von Praedicaten und in der Zusammenstellung mit singularen Begriffen, deren eigentümliche Bedeutung nicht mit voller Sicherheit ermittelt wird, da dieser Gebrauch, als er von den Dichtern ausgebildet war, nur allmählich zu den Prosaikern überging.*

Iacobus⁵⁾ denique eam opinionem habet, ut dicat: *Hic mos (i. e. quo pluralibus vel magnitudinem et magnificentiam vel praestantiam et pulchritudinem exprimi putat) placuit tamen hominibus antiquis, qui rem per se gravem, pulchram atque religiosam numero plurativo longe graviorem, pulchriorem et religiosiorem fieri censebant!* Facile autem ille eo refutatur, quod pluralem tum quoque positum videmus, cum de vili re agitur; cf. Phil. 36 ἔκπωμα, φλανδονογοῦ τιτος τεχνήματι ἀνδρός et cum illo plurali, quo vel magnitudinem et magnificentiam vel praestantiam et pulchritudinem exprimi ab antiquis poetis dicit Iacobus, etiam ea adiectiva nomina coniunguntur, quae magnitudinem vel praestantiam vel tale quid significant; cf. Ovidii fast. I 70: *Et resera nutu candida templa tuo.*

Mihi quidem talis explicatio, quae omnia eiusmodi exempla simul expeditat, neque posse fieri videtur neque debere. Aliud enim exemplum mea opinione non alia ratione explicare non possumus. Neque nimirum omnibus locis attributionem in plurali positam esse appareret ex versu Tra. 603, ubi legimus πέπλον, δώρημ' ἐκείνῳ τ' ἀνδρί. Atque versa vice iuxta vocabuli pluralem attributionis singularis legitur: Su. 515 κλάδον μὲν αὐτοῦ λεῖπε, σημεῖον πόνον, Ag. 583sqq. Ἀργείων στόλος θεοῖς λάγνα ταῦτα τοῖς — δόμοις ἐπασσάλενσαν ἀρχαῖον γάρος.

1) cf. Dial. § 44,3,4.

2) ad Vig. p. 897.

3) cf. ad. Eur. Or. 1051.

4) l. c. p. 64.

5) cf. l. c. p. 24.

Et primum quidem in attributionis plurali, cum ad singularem alicuius vocabuli adiungebatur, re vera aliquid plurativi, quod dixeris, infuisse animadvertis. Velut Phil. 36, ubi habes *ἐκπωμα*, *φλανδονηγοῦ τιρος τεχνήματ' ἀνδρός*, poculum quasi collectivum est; nam multis est artificiis compositum. Artifex enim id non solum e rudi materia excavabat, sed etiam cera expoliebat, ansas addebat, marginem rotundabat, acanthum fortasse vel simile ornamentum quamvis vile insculpebat. Ab ea re proficiscamur oportet. Paulatim autem poetae sive per analogiam sive exaggerationis gratia tum quoque hunc pluralem ponebant, cum plurativi nihil voci inerat; itaque Euripides Alc. 1030 de una muliere *νυκτίσια* dixit. Sed satius est singula exempla afferre: Il. P. 355 legitur *Πάτροντον Τρωῆσι κνσὶν μέλπηθρα γενέσθαι*. Quo loco pluralem *μέλπηθρα* concinnitas exigebat propter *κνσίν*; cf. Su. 808ch (*κνσὶν δ' ἐπειδ' ἔλωρα οὐκ ἀναίγομαι πέλειν*). De illo deinde exemplo, quod scriptum est Theogn. v. 1293: *Ἄταλάντη — φεύγοντος ἴμερόεντα γάμον, χρονῆς Ἀρροδίτης δῶρα nemo probabit mihi Spittae¹⁾* verba iudicantis donum vocabulum saepius pluralem numerum *prae se ferre ad indicandam rem divinam*. Mea quidem opinione potius eam ob causam *δῶρα* positum est pro *δῶρον*, quia *γάμος* ille per annos durat et dona non unum sed complura vel adeo multa sunt in singulari *γάμῳ* quae praestat Venus. Perbene igitur poeta dixit *δῶρα* et rectius quam si scripsisset *δῶρον*. Etiam apud Aeschylum legitur *Κορτικοῖς χρονοκυήτοισιν ὄρμοις πιθήσασα, δώροισι Μίρω*. Quo loco *δώροισι* concinnitatis causa propter *ὄρμοις* adhibitum esse facile intellexeris. Illud autem Sophocleum exemplum Phil. 36 (*ἐκπωμα, φλανδονηγοῦ τιρος τεχνήματ'²⁾ ἀνδρός*) supra explanavimus.

1) cf. quaestiones Vergilianeas 1867 p. 13 et Iuhlii l. c. p. 53.

2) Similiter Eur. Or. 1052 *ξιφος — μνήμα — τεχνάσματα*. Quem sermonem imitatus scilicet est Verg. Aen. 5,359 *clipeum, Didymonis artes*.

Schneidewinum autem falso ad hunc versum adnotare der Plural spottet über das Aermliche ex eis exemplis appareat, quae ipse affert: Hes. scut. 313 τρίπονς, κλυτὰ ἔργα περίφρονος Ἡραίστοιο et quae sequuntur. Sed apud Sophoclem fr. 269 invenitur ἔρωδιὸς γὰρ ὑψόθεν ποτώμενος ὅνθῳ σε πλήξει, τηδύες χειλῶμασι σε πλήξει. Vox autem ὅνθος pluralem non habet sed est singulare tantum; ergo coactus fuit poeta hic fracta concinnitate singularem pro plurali adponere. Accedit hoc Aeschyleum: Eu. 23 ἐνθα Κωρυκὶς πέτρα-δαιμόνων ἀναστροφαῖ (Weckleinus praebet ἀναστροφῇ); de quo recte Wrobelius¹⁾ pluralem dicit significare frequens fuisse in antro illo deorum deverticulum. Simillimum est illud ἐπιστροφαῖ, quod adhibitum videmus Se. 948 πόλιν ἔξει πατρῷων δωμάτων τ' ἐπιστροφάς et Eu. 551 ξενοτίμονς ἐπιστροφὰς δωμάτων αἰδόμενός τις ἔστω. Quis autem est qui neget admirabilem quandam perspicuitatem inesse tali attributionis plurali? iam vero illis explicatis exemplis commode etiam alia interpretabimur velut Ag. 951 κῆποι — εἰμάτων βαρφάς, Eur. Alc. 624 κόσμον φέροντας, νερτέρων ἀγάλματα et alia.

§ 6.

Sequitur ut de uno quod reliquum est genere verborum moralium dicendum sit. Et horum quidem forma plurali multitudinem revera contineri fere in concessso esse puto. Ac primum affero ἀνάγκαι. Is pluralis, quem Homerus sprevit, iam apud Herodotum (I 116) significat vincula, catenas: Ἀστυνάγης δέ μιν ἀγόμενος εἰς τὰς ἀνάγκας. Similiter dictum est Pro. 108 ἀνάγκαις ταῖσδ' ἐνεζενγμαι τάλας et Pe. 890.

Etiam λύματ ad eiusdem Promethei vincula pertinent Pro. 155, ubi legimus ταῖσδ' ἐν ἀδαμαντοδέτοισι λύματι, ib. 443 δαμέντ' ἀδαμαντοδέτοις Τιτᾶνα λύματι εἰσιδόματι (Ceteris autem locis ea vox propria utitur vi labis et in singulari ponitur).

1) l. c. p. 28.

Eodem modo quasi corporalem habet vim *χάλλη* Ag. 914
ἐν ποικίλοις δὲ θηρητὸν ὄντα κάλλεστιν βαίνειν, quibus vestes¹⁾
 purpura tinetae dicuntur.

Σκότοι sunt spatia obscura Eu. 668: *οὐδ' ἐν σκότοισι*
νηδύνος τε θραμμένη, contra *δνόφοι* simpliciter tenebrae Cho.
 50 sq.: *ἀγήλοι* βροτοστυγεῖς διόφοι καλύπτοντι δόμους.

Πνοαί spiritus i. e. anima: Pro. 827 ἀς θηρητὸς οὐδεὶς
εἰσιδὼν ἔξει πνοάς. Se. 63. Et hic quidem in comparationem
 vocare licebit et sanscriticum pluralem prānās et Hebraicum
χαjjim. Exhalationem autem *πνοαί* significat Ag. 811. Similiter
 usurpatur *ἀμπνοαί* Ant. 416: *Ἐτ' ἀμπνοὰς ἔχοντα*.

Ποιαί, quae forma ignota Homero, non solum poenae sunt
 sed etiam quasi collective ultio; ita habes Eu. 466 *ἔκτεινα τὴν*
τέκονσαν — ἀντικτόνοις ποιαῖσι — πατρός et ib. 203 *ἔχοντα*
ποιαὶς τοῦ πατρός πέμψαι. El. 564 *τίρος ποιαὶς τὰ πολλὰ*
πτιεύματ' ἔσχεν ἐν Αὐλίδι, i. e. *τίρος χάριν*. Ceterum singularis
 quoque *ποιά* legitur.

*Λεῖπτα*²⁾ (convivium), Homero item ignota, apud Aeschylum
 exstant Eu. 108 *νυκτίσεμνα δεῖπν' ἐπ' ἐσχάρᾳ πνῷος* ἔθνοι.
 fr. 176 *σῖτον εἰδέναι διώρισα, ἄριστα, δεῖπνα, δόρπια* αἰρεῖ-
 σθαι τρίτα, apud Sophoclem OR. 779. (Tra. 268 El. 203).
 Singularem semel repperi: Ai. 1294.

Propter motuum autem multitudinem dicitur *γυγαῖ*: Eu.
 427 *ἡ καὶ τοιαύτας τῷδ' ἐπιλογοῖς γυγάς*. Su. 400. — Ant.
 1234 *ἐκ δ' ὁρμωμένον πατρὸς γυγαῖσιν ἥμπτλανε*.

Similiter *όδοί* invenitur OC. 553 1397. Ant. 226 (singula-
 rem autem habes OC. 1274 *φιλτάταν ὄδὸν φανῆναι*) nec non
κέλευθοι OC. 1163 *ῳ δεινοτάτας οἴμοι πεμφθεῖς κελεύθους*.

Τόλμαι sunt audacter facta, »Wagestücke« Ai. 46: *ποίασι*
τόλμαις ταῦσδε; iterum ignotae Homero.

1) ut iam grammatici annotaverunt in Thes. indicati vol. IV p. 892
 (cf. lexicon Aesch. Dind. p. 1730).

2) cf. dapes; Ovid. Met. 6,684 *veniam dapibus orant*, Hor. *dapes inemptae*, Verg. *dapes opimae et onerare mensas dapibus*.

Neque *τρόποι* Homerus, qui pluralis ratione singularum cogitationum habita, e quibus animus constat, omnibus locis positus est, ubi Sophocles ea voce utitur: Ai. 736 1246. El. 397 1051. Contra apud Aeschylum et singularem invenimus et pluralem eumque his locis: Pro. 325 μεθάρμοσαι τρόπονς νέονς Ag. 847 τοὺς φιλάνορας τρόπονς λέξαι ib. 918. Eu. 444 ἐν τρόποις Ιξίονος. Eiusdem generis est ἥθη (indoles), quod Aeschylus exhibuit Pro. 200 (ἀκίχητα — ἥθεα ἔχει). Pe. 959 et πραπίδες (Su. 98 δανλοὶ γὰρ πραπίδες). Adsero Pr. 996 τοιοῖσδε αὐθαδίσμασι, quod hac in societate facile veniam habebit sicut et illa προσδέγματα Tra. 628: τὰ τῆς ξένης προσδέγματα — ὄραν, αὐτήν δ' ὡς ἐδεξάμην φίλως; nam receptus hic qualis sit multis ex rebus cognoscitur; et recte sane iam Kummererus¹⁾: man kann beim Plural an mehrere Momente des Empfanges — denken, z. B. bewillkommende Worte etc.

Ἐρωτες porro gaudia amoris sunt: Ai. 1208 ἐρώτων δ' ἐρώτων ἀπέπανσεν. Sed Ant. 617 significant cupidines, optata: ἐλπὶς πολλοῖς δ' ἀπάτα κονφονῶν ἐρώτων, quam vim habet etiam ἀμιλλήματα El. 494 ch. ἀλεκτρὸς ἄννυμα γὰρ ἐπέβαμαισόνων γάμων ἀμιλλήματα. Deinde ράτη sunt quod nostra lingua dicimus »Machtbefugnisse, Hoheitsrechte«. Respondent autem fere voces imperium, potentia, potestas. Alienus ab Homero hic pluralis. Apud Aeschylum legitur Su. 445 sq. τάδε φράσαι δίκαια Αιόθεν κράτη. Cho. 1 Ερμῆς χθόνιε πατρῷ ἐποπτεύων κράτη. Pe. 787 ἀπαντες ημεῖς, οἱ κράτη τάδε ἔσχομεν. Qua ex imperii vi facile significatio victoriae proficiscetur, quam habes Su. 962 εἴη δὲ νίκη καὶ κράτη τοῖς ἔρσεσιν. Ceterum prorsus non est, cur cum Nauckio, Weilio, Dindorfio hoc loco κράτος scribamus, praesertim cum ab his poetis in talibus synonymorum, quae vocant, coniunctionibus vel eorum nominum, quae inter se opposita sint, certa numerorum vicissitudo ametur. Quam rem ita se habere ex his ipsis exemplis cognosce: Pro. 184 σκῆπτρον

1) cf. l. c. II p. 9.

τιμάς τ' ἀποσυλᾶται. Pro. 200. Su. 808 sq. *Ἐλωρα — δεῖπνον.* ib. 904 *σφάκελος καὶ φρεοπληγεῖς μανίαι.* Ant. 60 *ψῆφον τυραννῶν η̄ κράτη.* OC. 92 *κέρδη μὲν — ἄτη δὲ Ph. 90 sq. πρὸς βίαν — καὶ μὴ δόλουσιν OR. 960. El. 1252. OC. 782 λόγῳ μὲν — τοῖσι δὲ ἔργοισιν. OC. 1582. II. 159 ὁ ἔδωκε Κρόνον παῖς — σκῆπτρον ηδὲ θέμιστας.* — Sophoclea autem huius vocis exempla optime ita divisit Kummererus¹⁾:

- a) fortia facta: El. 689 *ἀνθρῷς ἔργα καὶ κράτη.*
- b) vis fortioris sive victoria Ant. 485 *εἰ ταῦτ' ἀνατὶ τῆδε κείσεται κράτη.* Ai. 446.
- c) dominatio ipsa: Ant. 173 *ἔγὼ κράτη δὴ πάντα καὶ θρόνους ἔχω.* — OR. 212 *ῳ τὰν πνοφόρων ἀστραπᾶν κράτη νέμων.* (Singularem ita habes Phil. 142 *πᾶν κράτος Θγύγιον.* OC. 373 *ἀρχῆς λαβεσθαι καὶ κράτους τυραννικοῦ.* Itaque ubique notioni *κράτος* adiectivum adiunctum est).

Affinia his sunt pluralia illa *θρόνοι* et *σκῆπτρα*, de quibus morali sensu dictis supra²⁾ disputavimus aequem ac de λέξῃ similibus, quae incorpoream vim interdum habent. Eodem referendum est *γάμοι*, quem pluralem ita explico, ut in notione matrimonii quasi rerum iucundarum varietas respiciatur. Qua de causa Theogn. v. 1293 (*Ἀταλάντη — φένγονσ' ἴμερόεντα γάμους, χρνσῆς Ἀφροδίτης δῶρα*) cum singulari *γάμος* pluralem *δῶρα* coniunctum esse supra³⁾ vidimus. Ceterum Homerus, si de conubii vi agebatur, pluralem non posuit, immo *γάμοι* apud eum festam nuptiarum dapem denotat Σ 491 *γάμοι τ' ἔσαν εἰλατίαι τε.* Contrarie Aschylus de matrimonio applicans Pro 565 765 *τῶν σῶν γάμων⁴⁾ μνηστῆρος* 885 921 979. Se. 765. Ag. 1155. Su. 84. 334, item Sophocles, qui singulari rarissime usus est, OC. 945 *γάμοι ἀρόσιοι.* OR. 825 1403 1492. El. 494 ch. 971. OC. 526 751. Tra. 504 ch. 834 ch. Ant. 575 870. OC.

1) cf. l. c. II p. 9.

2) p. 53sq.

3) p. 56.

4) cf. Verg. Aen. 7,96 *ne pete conubii natam sociare Latinis, o mea progenies, talamis neu crede paratis.*

978 989. Quin etiam ipsa uxor γάμοι appellata est (cf. Tra. 1139 ὡς προσεῖδε τοὺς ἔνδον γάμους), ut mihi videtur, per analogiam illius ννυμφεῖα, quod alio loco Sophocleo (Ant. 568 ἀλλὰ κτενεῖς ννυμφεῖα τοῦ σαντοῦ τέκνου;) sponsam significat.

Nνυμφεύματα denique de matrimonio adhibitum est OR. 980.

Alia res est de eis quae sequuntur, quae ipsum sermonem homimum loquentium describunt. Mandatum enim quod facimus vel ius iurandum propter vocum vel enuntiatorum multitudinem etiam plorative enuntiari poterit.

Tale est ἐπιστολαί¹⁾ (mandatum, non litterae) alienum ab Homero, probatum tamen Aeschylo Pro. 3. Pe. 785. Su. 1023. fr. 285 ἀκούσας τὰς ἐμὰς ἐπιστολάς et Sophoeli OC. 1601. Tra. 493 λόγων ἐπιστολάς. Ai. 781. fr. 130 μηδὲν φοβεῖσθαι προσφέτονς ἐπιστολάς. Singularem neque Aeschylus exhibuit neque Sophocles.

Quod ad δόξας attinet, Homerus singularem solum posuit, item Aeschylus, qui plurali eis tantum locis usus est, ubi de pluribus hominibus agitur. Aliter Sophocles ad unum hominem δόκοι rettulit Ant. 394. Ai. 1123.

Ἄραι apud Aeschylum deae sunt maximeque in Eumenidum fabula leguntur, apud Sophoclem autem moralem habent vim imprecationis atque execrationis: El. 1419 ch. OR. 295. Ant. 427. OC. 154 ch. 952 et alibi.

Porro κτύποι Pro. 948 (*τοῖς πεταρσίοις κτύποις πιστός*) contemptim dictum est; Sophocles singularem tantum posuit.

Eiusdem generis sunt δύμαι: OC. 102 κατ' δυμάς τὰς Απόλλωνος (ceteris autem locis habes singularem) et βοαι: Ant. 1021 οὐδὲ δύρις εὐσήμους ἐπιρροιβδεῖ βοές.

Consonum est quod sonorum quoque multitudo his nominibus exprimitur: μνηθμοί, quod legimus Sophoclis fr. 153

1) Epistolae autem ex analogia pluralis litterae sunt positae: Iustin. 5,10. 6,1, Plin. ep. X 5 et 15.

μωκήθμοῖσι καὶ βρυχήμασιν πρέπουσι μήλων πᾶν τ' Ἐρέχθειον πέδον. βλαχαί (vagitus) Se. 335. *κωκύματα* Pe. 430 οὐμωγὴ δ' ὄμοιος *κωκύμασιν*, ib. 335 λιγέα *κωκύματα*, — Ant. 1079 ἀνδρῶν γυναικῶν σοῖς δόμοις *κωκύματα*, ib. 1266 φωνῆς ὁρθίων *κωκύματων* κλίνει τις Ai. 321.

Aliud est pluralis *τύχαι* singulas continens fortunas, quibus *τύχη* constat. Legitur autem Sophoclis fr. 583 *οὐ χρή ποτ' εὖ πράσσοντος ὀλβίσαι τύχας ἀνδρὸς πρίν* — a quo exemplo proficisciendum est. Simile est OR. 1526 *πᾶς ὅν ἐγέλλον πολιτῶν καὶ τύχαις ἐπεβλεπον* (hanc enim Dindorffii lectionem accipiendam puto reiecta Hermanni aliorumque qui scribunt *οὐ ζήλῳ πολιτῶν ταῖς τύχαις ἐπιβλέπων*). Quibus duobus locis *τύχαι* res secundas significat; contra res adversas: Ai. 283 *τοῖς ξυναλγοῦσιν τύχας*. Ceterum singularem quoque Sophocles adhibuit. Aeschylo autem *τύχαι* fere calamitatem valent et quidem frequenter: Pro. 120 *οὔτε μὴ σιγᾶρ τύχας οἶόν τέ μοι τάσδ' ἔστι*, 196 δέδια γὰρ ἀμφὶ σαῖς τύχαις, ib. 288. 304 *ταῖς σαῖς δὲ τύχαις, ἵσθι, συναλγῶ*, 363. 573 ὄλοας τύχαις, 660. 664 *καποδύρασθαι τύχαις*. Se. 620 Ag. 197. 1130 *ἰὼ ταλαινας κακόποτομοι τύχαι*. 1275. Cho. 82 *ματαίοισι δεσπόταν τύχαις* Eu. 958. Multo rarius *τύχαι* fortunam indicat velut Cho. 785 *Ζεῦ — δὸς τύχαις* Eu. 924. fr. 281.

Similis generis est pluralis hic qui »Segnungen« verti potest: Eu. 997 *χαίρετ' ἐν αἰσιμίαισι πλούτον*. Praeterea pluralis *αἰσιμίαι* ad verbi pluralem *χαίρετε* i. e. ad complures homines pertinet.

Ἀνσπραξίαι habes apud Aeschylum Eu. 772 *ἀμηχάροισι — δυνσπραξίαις*. *Ἄντολαι*¹⁾: Pro. 733 *ἡλίου πρὸς ἀντολάς*, ib. 817. Ag. 1179; singularis alienus ab Aeschylo. Etiam *δυνσμαῖ* apud Aeschylum plurale tantum est: Pe. 235 inveneris *τῆλε πρὸς δυνσμαῖς ἄνακτος Ἡλίου φθινασμάτων*. Quid? quod in fr. 67 de una persona hic poeta dixit *ἐπὶ δυνσμαῖσι* (— *τεοῦ*

1) cf. Od. 12,4 *ἄντολαι Ἡλίου* (Iacob. l. c. p. 13sq.), *ortus* pl. Cie. invent. I 34,59. Luer. 1,212. 5,211. Catull. 66,2. Verg. Aen. 4,118. 6,255. Ecl. 9,46. Tibull I 1,27. Ovidii Met. 1,779. 2,43. et alia.

πατρός)! Sane, eam ipsam ob causam quia apud poetam ea vox auctoritate pluralis tantum florebat.

Eandem vim habet διαφθοραί OR. 573 (*τάσσος εμάς Αείου διαφθοράς*). Qui pluralis mea quidem opinione non ita explicandus est, ut de compluribus plagis, quibus paretur mors, cogitur, sed ex mera analogia pluralis δυσμαί similium (*φοραί vel θάνατοι*).

Atque simplex φθοραί legitur Ag. 805 ἀνδροθυῆτας Ἰλίου φθοράς, destructio enim compluribus fit actionibus (singularis autem adhibitus est Ag. 415).

Idem valet ad pluralem κατασκαφαί quem invenimus Se. 46: πόλει κατασκαφάς θέντες. Contra suffossiones significat Se. 998sq: Ἐτεοκλέα — θάπτειν ἔδοξε γῆς φύλαις κατασκαφαῖς et ib. 1028: τάφον γὰρ αὐτῇ καὶ κατασκαφὰς ἐγὼ μηχανήσομαι. Antigonae autem fabulae versu 920 est idem quod ταφαί i. e. sepulcrum: ζώσ· ἐς θανόντων ἔρχομαι κατασκαφάς.

Τελευταί ad complures res spectat Su. 144: τελευτάς δὲ ἐν χρόνῳ πατήρ — πρενεμετές κτίσειν. Idem pluralis Ag. 745 (ἐπέχρωτεν δὲ γάμου πικρὰς τελευτάς) propterea est positus, quia compluribus factis conubium finitum est.

Θάνατοι: Cho. 52 δεσποτῶν θανάτοισι. Se. 864 μελέονς θανάτοντος εὑροντο. Tra. 1276. OR. 1200ch; de unius autem morte ex analogia Aeschylei pluralis tantum δυσμαί (cf. fr. Aeschylei 67 ἐπὶ δυσμαῖσι τεοῦ πατρός) ipsi θανάτοι cernuntur OR. 496 Αεβδακίδαις ἐπίκονδος ἀδήλων θανάτων, quo loco mihi per pluralem etiam illud ἀδηλον consilio auctum esse videtur.

Idem cadit in φόροι, quod habes El. 11 διθεν σε πατρός ἐκ φόρων ἐγώ ποτε — γῆνεγκα, ib. 779 ἐγκαλῶν δέ μοι (scilicet αἰέν cf. OC. 990) φόρους πατρώνος δεῖν ἐπηπείλει τελεῖν et OC. 990 οὐδ' οὖς αἰέν ἐμφορεῖς σύ μοι φόρους πατρώνος ἐξονειδίζων πικρῶς. Quo loco pluralis φόροι vel propter αἰέν positus esse potest id est »mors, quam tu mihi semper exprobras« — ita ut mortes esse videantur. Tra. 558 δ παρὰ Νέσσον φθίνοντος ἐκ φορῶν ἀνειλόμην.

Eodem modo etiam *θύματα* et *σφαγαί* de una immolatione dicuntur. Ita primum legitur *θύματα*, quae vox paene plurale tantum est: El. 573 de Iphigenia ὥδ' ήν τὰ κείνης *θύματα*, deinde *σφαγαί* (de compluribus pecudibus Ag. 1057 ἐστηκεν ἦδη μῆλα πρός σφαγὰς πυρός, ib. 1096) de una: Eu. 450 *σφαγαί* — *τεοθήλου βοτοῦ*; apud Sophoclem (de compluribus hominibus δόλοισι *κλέψαι* χειρὸς ἐνδίκοντος *σφαγὰς*. El. 37) de una bestia: El. 568 *ἔλαφον*, οὗ κατὰ *σφαγὰς* ἐκκομπάσας; etiam de vulnere: Tra. 573 *αἷμα τῶν ἐμῶν σφαγῶν*.

Huc traho *ξύσια*¹⁾ sc. *χρήματα* aut id quod vi abstrahitur, praeda. Ad complures res pertinet Su. 417: *μήτε δῆρις ζυσίων ἐφάψεται*, ib. 736 *ζυσίων ἐφάπτορες*. De una re vel persona usurpatur Su. 318 *Ἐπαγος* ζυσίων *ἐπώνυμος*, quo loco ζύσια proprie significat »Fortzerrereien«, »Entreissen«, i. e. liberationem (singularis autem non solum vim habet praedae (Ag. 540) sed etiam pecuniae, qua redimitur aliquis (OC. 858) et piaculi (Phil. 959)).

Similiter de unius personae furto dicitur *κλοπαῖ*²⁾ Ag. 412 *ἥσκυντες* *ξενίαν* *τράπεζαν* *κλοπαῖσι* *γυραικός* et de unius hominis ortu *γοναῖ* Ai. 1094 ὁ μηδὲν ὄντος *γοναῖσι* (Singularis autem legitur OC. 1294. OR. 1469). Kummerer³⁾ quidem eum pluralem contendit vult cum τὰ τῆς γονῆς vel cum τὰ γενέθλια; recte sane, sed melius mihi conferri videntur comoediarum tituli velut *Ἄγροδίτης*, *Διονύσου*, *Μονσῶν γοναῖ*⁴⁾ quorum rationem reddere conatus est Lobeckius Aglaoph p. 437. Iuvat etiam in comparationem vocare *Τοραὶ Αἰός νετίον*, ut locus prope Sardes situs nominatur et locum Boeotiae *Αἰός γοναῖ* (v. schol. Il. N 1). Idem est Th. Birtii⁵⁾ iudicium dicentis

1) v. Herm. ad Ag. 540.

2) cf. Kummereri l. c. II p. 7.

3) l. c. II p. 8.

4) cf. Stephani Thesaurum s. *γονή* et Pind. Jsthm. 6,7 *Ἡρακλεῖοις γοναῖς*. Eurip. Hipp. 1080 ὡς *πιηραι γοναῖ*. Jo. 339 *ἔξενητεν γονάς*.

5) Zwei politische Satiren des alten Rom p. 126.

der Titel *Menipps Ἐπικούρου γοναῖ* ist mit den Comödien-titeln eines *Hermippos*, *Nicophon*, *Polyzelos Αἴθηνᾶς γοναῖ*, *Αἴροδίτης γοναῖ*, *Διονύσον*, *Μουσῶν γοναῖ* und anderen zusammenstellen¹⁾. — Hoc loco dicere non practermiseric El. 1234 ἵω γοναὶ, γοναὶ σωμάτων ἐμοὶ φιλάτων mea quidem opinione plurali γοναῖ non solum Orestem²⁾ sed etiam Pyladem significari, cum Ant. 950ch (*Ζηνὸς ταμεύεσσε γονὰς χρυσοφόροντος*) γοναὶ ad unam personam spectet sicut σπέρματα OR. 1246 (*μηγῆμην παλαιῶν σπέρματων ἔχονσα*) ad unum Oedipum³⁾.

Οὐείδη est turpitudo pluribus rebus vel factis orta. Legimus autem ita eum pluralem: OR. 1494 *τίς οὗτος ἔσται — τοιαῦτ’ ὀνείδη λαμβάνων, ἢ τοῖς ἐμοῖς γονεῦσιν ἔσται σφῶν ὁμοῦ δηλώματα.* Verto enim: »wer wird solche Schande auf sich nehmen, die für meine und zugleich ihre Eltern ein Kennzeichen sein wird«. Nam turpitudinem concipiet si quis puellam hac gente ignominiae tam plena ortam in matrimonium duxerit. Itaque falso mihi Ellendtius⁴⁾ iudicare videtur cum dicat: aliquando concreta quam dicunt significatione hominis probro cooperti dicitur. — *Antigone sunt et Ismena Oedipi filiae virgines, quarum nemo matrimonium cupere posse videatur.* Quam opinionem reiciendam esse e relativo enuntiato apparet, sive δηλήματα legimus quod codices et omnes editores praebent sive δηλώματα, quod ego commendaverim. Is pluralis pluribus explicari non debet; atque δηλήματα noxam significat. Sed seu ὀνείδη vim turpitudinis habere dicis seu habere illam corporalem, num ὀνείδη, ἢ τοῖς ἐμοῖς γονεῦσιν ἔσται convenit cum δηλήματα? δηλώματα autem sane bene convenit.

1) cf. Sil. Ital. I 110 horreat ortus — tuos.

2) id quod Kuehnerus (l. c. II p. 17) putat.

3) v. glos.: *τοντέστι τοῦ Οἰδίποδος.*

4) v. lexicon Soph. s. ὄνειδος.

Caput IV.

De singulari collectivo et de duali numero.

Iam per appendicem nonnulla de singulari collectivo, quem vocant, et de duali numero quatenus patuerit apud Aeschylum et Sophoclem collecta proposuimus.

§ 1.

Et primum quidem de illo pauca. Eo enim singulari poeta vere poetice et sublimiter quasi e multis eiusdem generis rebus unam certam et corporalem rem promit, id quod ad narrationem illustrandam plurimum valet. Et ne a primordiis quidem poeseos singularis collectivus alienus fuisse videtur. Ita certe Homerus dixit Il. § 490 *τίκτας τε καὶ ἡμαρό*. Haec vestigia persecuti prosaici scriptores, qui poeticum sermonem magna ex parte receperint, in solutam orationem eum quasi transduxerunt, ut Herodotus (cf. VIII 113,2 *τὴν ἵππον τὴν χιλίαν*), ut Thucydides (IV 90,2 *πλίνθον — ἄμπελον*), ut Xenophon (Anab. I 7,10 *ἀσπὶς μνοία τετρακόσια*).

Et hoc quidem in usu numeri singularis apud Aeschylum et Sophoclem vis collectiva liquido comparet. Tale est

*Δάκρυν*¹⁾ Pro. 665 *ἐνταῦθ' ὅπου μέλλοντες οἴσεσθαι δάκρυν πρὸς τῶν κλύνοντων*. Se. 50 *δάκρυν λείβοντες*, ib. 948. Ag. 214ch *ἄστε — Αἰρείδας δάκρυν μὴ κατασχεθεῖν*. Cho. 152ch *ἵτε δάκρυν*. OC. 1709 *ἄντα γὰρ ὅμηρα σε τόδ', ὡς πάτερ, ἐμὸν στένει δάκρυν*. El. 1231 ch. Tra. 1199 *γόνον δὲ μηδὲν εἰσίτω δάκρυν*.

*Δάκρυνον*²⁾ Ag. 282ch *χαρά μ' ὑφέρπει δάκρυνον ἐκκαλον-* μηνέ. OC. 1251 *ἀστακτὶ λείβων δάκρυνον*.

1) Pluralem habes duobus locis Aeschyleis: Pe. 542ch (*δάκρυνοι κόλπους τίγρουσα*) et Ag. 1548ch.

2) Invenitur autem pluralis Pro. 153ch. Eu. 955 — apud Sophoclem cum *πηγή*, *νάματα* et similibus coniunctus Ant. 803ch. Tra. 848ch. 852ch. 919.

Ουμα Se. 346. 564. Ag. 251, ib. 938. Su. 205. 414. 1015. improprie Pe. 172 ὄμμα γὰρ δόμων νομίζω δεσπότον παρονσίαν. Eu. 1026. fr. 164 ἀστερωπὸν ὄμμα Αἰγιώπας κύρης. — Phil. 866. El. 906. OR. 1222ch κατεκοίμησα τοῦμὸν ὄμμα. Visum autem vel obtutum significat ὄμμα Ai. 167. 193ch. Tra. 225, vultum: Ant. 690. Ai. 462.

Στάχνη Aeschyli fr. 293 Αἴμητρος ἀντελλει στάχνη. fr. 397 νέας δ' ὀπώρας ἥρικ' ἀν ξανθῇ στάχνης. Quam vocem scripsit eadem sententia fr. 362 πρῶτον μὲν ὅψει λευκὸν ἀνθοῦντα στάχνη.

Λόραξ Pe. 497 ἀφικόμεσθα — **Βόλβης** Φ' Ἐλειον δόνακε et χερμάς (lapis manum implens) Se. 287: τοὶ δ' ἐπ' ἀμφιβόλοισιν ἵαπτονσι πολίταις χερμάδ' ὀκριόεσσαν.

Addo vocabula ad rem militarem spectantia, qualia Aeschylus et Sophocles in singulari collectivo usurpaverunt haec:

Δόρν Pe. 731. Ag. 113 πέμπει σὺν δορὶ καὶ χερὶ πράκτορι. Eu. 769. Se. 202 πύργον στέγειν εὔχεσθε πολέμιον δόρν 403. — Ai. 1275 ἐν τροπῇ δορός. Tra. 478 καθηρεθη — **Οἰγαλία** δόρει. OC. 620 δόρει διασκεδῶσιν.

Δόγχη¹⁾ de militibus hastatis dictum est Pe. 819: **Δωρίδος λόγχης** ὑπο.

Etiam κῆμα saepe apud ambos poetas illam sententiam prae se fert, velut Pro. 1080 κῆμα δὲ πόντον τραχεῖ δοθίω συγκώσειεν. Se. 194 νεώς καμούσης ποντίῳ ἐν κύματι, 677. Pe. 91. Ag. 70. Su. 14ch φεύγειν ἀνέδηρ διὰ κῆμ' ἄλιον, improprie Se. 743 κακῶν δ' ὕσπερ θάλασσα κῆμ' ἄγει, ib. 109. — Ai. 351 ἔδεσθε μὲν οἶνον ἄρτι κῆμα γονίας ὑπὸ ζάλης ἀμφίδρομον κυκλεῖται.

Neque tamen latius collectivum singularem apud Aeschylum et Sophoclem patere video. Nam neque populorum nominum (velut Thucydidis VI 84,3 δ' Χαλκιδεύς) neque eorum, quae ad rem militarem pertinent (velut ὀπλίτης, ἵππεύς, πολέμιος, ἔχθρός)

1) cf. remigium pro remiges (Draegeri l. c. I p. 23) Liv. 21,22. 26,39. Taciti Ann. 3,1. 14,39 et alia.

illum de quo agimus singularem usurpatum reperimus. In Latina¹⁾ quidem lingua inde a Livio primo is singularis populorum nominum legitur: Poenus, Romanus et eius modi alia. Contra iam antiqui Persae eum posuerunt²⁾.

§ 2.

Reliquum est, ut de duali numero dicendum esse videatur. Atque hoc numero non significantur temere duo, qui sunt vel homines vel res, id quod nomine indicatur, sed par potius rerum vel animalium. Itaque non habes nisi ὅσσε, ὁρθαλμώ, χεῖρε, παῖδε, φίλω, ἕππω similia. Et profecto quo vividior erat lingua Graeca, eo magis, cum de pari rerum inter se coniunctarum agebatur, dualis numerus positus est, id enim prodit scriptorum sermo. Sed paulatim et verbi et nominis dualis per pluralem quasi e iuribus suis submotus est, eaque re factum est, ut saepe pluralis verbi cum nominis duali coniungatur, ita ut numerorum congruentiam³⁾ haud multum valere apertum sit. Sed enim de duali isto cum multi⁴⁾ viri docti optime disputationerint, ut Humboldtius, Bieberus, Delbrueckius, Keckius, longius disserere supervacaneum est. Atque apud Aeschylum quidem et Sophoclem de eo easdem fere leges quas apud Homerum valere Delbrueckius aliquie demonstraverunt.

Ordinarie autem dualem a poetis usurpatum videmus his locis: OC. 446 ἐν ταῦτῃ δὲ οὐσιαι παρθένοι, ὅσον φύσις δίδωσιν αὐταῖν, quae Oedipi verba ad ambas eius filias pertinent, ib. 493

1) cf. Draegeri l. c. I p. 43.

2) vide Spiegelii verba in Delbrueckii l. c. p. 14.

3) Aliter autem res se habet de Indico duali (cf. Delbrueckii l. c. pp. 17–20).

4) Humboldtius in »Abhandlungen der Berliner Academie der Wissenschaften« 1827, Bieberus de duali num. apud Epicos, Lyricos, Atticos 1864. Delbrueckius l. c. p. 16sqq. Keckius in »M. Schanz' Beiträgen zur hist. Syntax der griech. Sprache«. Vol. V 1885: »über den Dual der attischen Redner.«

ῳ παῖδε, κλύετον τῶνδε ξένων, 1102 ὡς τέκνον, η̄ πάρεστον, 1107 ποῦ εστόν, 1111 σφῶν παρεστώσαιν ἐμοί, 1113 ἀναπαύσατον τοῦ — πλάνον. OR. 1453 ὁν μήτηρ τέ μοι πατήρ τ' ἔθεσθη — τάγον, ἵν' ἐξ ἐκείνων, οἵ μ' ἀπωλλύτην, θάνω. El. 977sqq. Ph. 539. fr. 767 ἐροηξάτην ἐς κύκλα — ὅπλων. —

Eu. 254sq. ὅρα ὅρα μάλιστα, quo in exemplo multi valde offenderunt. Hermannus enim scripsit *λεῦσσε τε πάντα*; alii ut Dindorfius eum secuti sunt et aliquamdiu Weckleinius (cf. »über Technik und Vortrag der griechischen Chorgesänge« p. 217), sed non iam in editione Aeschylea anni 1885. Mihi quidem recte nunc editor codicis M lectionem recepisse videtur, nam hoc loco una e Furiis ceteras duas compellat (cf. Freericksii' l. c. pp. 47. 62 sq.). Sed haec hactenus.

Iam vero apud Aeschylum quoque et Sophoclem, si de hominum pari agitur, et pluralis in prima persona verbi et dualis participii iuxta leguntur: Phil. 533 ἥμεν, ὡς παῖ, προσκύνσατε. OR. 1505 ὀλάλαμεν δύν' ὄντε. Ant. 989 ἥκουμεν κοινὴν ὅδὸν δύν' ἐξ ἑνὸς βλέποντε et alibi. — Et legimus Se. 790sqq: ἀνδρες τεθνᾶσιν ἐκ χερῶν αὐτοκτόνων — τίνες — φρονοῦσαν ἄκονσον, Οἰδίπον τόκω — οἴ γά τάλαινα — οὐδὲ ἀμφιλέκτως μήν κατεσποδημέοι — ἐκεῖθι κεῖσθον; — οὐτως ἀδελφαῖς χερσὶν ἡναίροντ' ἄγαν; — Atque e verbis ἀνδρες τεθνᾶσιν poetam etiam si de duabus arce inter se coniunctis personis agebatur neglecto duali et nomen et verbum in plurali posuisse appareat. Sed factum esse potest, ut hoc loco dualis consilio eam ob causam ab illo evitatus sit, quod nuntius non statimclare quod factum esset dicere audebat. — E sequentibus autem verbis colligi potest vocabuli dualem (*τόκω*) cum plurali participii (*κατεσποδημέοι*) et dualem (*κεῖσθον*) verbi finiti cum plurali (*ἡναίροντο*) sine ullo discrimine coniungi. Porro pluralis verbi ad par personarum spectat his locis: OR. 1492 ἀλλ' ἡγίκ' ἀν δὴ πρὸς γάμων ἥκιητ' ἀκμὰς, τίς — OC. 1606sq. αἱ δὲ παρθένοι δίγησσαι, ὡς ἥκουσαι — ἔκλαιον οὐδὲ ἀνίεσσαι στέρων ἀραγμούς. Atque Ag. 655sq, ubi est ξυνάμοσσαι γὰρ ὄντες ξ-

Θιστοι τὸ πρὸν πῦρ καὶ θάλασσα καὶ τὰ πίστ’ ἐδειξάτην
φθείροντε τὸν — στρατόν, primum quidem verbi pluralis, ad
quem pluralis participii refertur, deinde dualis verbi positus
cumque eo dualis participii coniunctus est. Electrae autem
versu 1335 adhortatur paedagogus Orestem et Pyladem ita:
καὶ νῦν ἀπαλλαχθέντε τῶν μακρῶν λόγων — εἴσω παρέλθετε
et versa vice participium in plurali, verbum in duali positum
est OC. 1617sq: οἵ τητώμεναι τὸ λοιπὸν ἥδη τὸν βίον διάξετον.
Ceterum discriminem illud quod historicis temporibus inter duales
in *or* et in *ην* intercedebat et in Atticorum maxime oratione
soluta constitutum est, apud Homerum nondum reperitur¹⁾.
Exstant enim in carminibus eius complures loci (Il. x 364.
v 346. σ 583—v 301), ubi dualem in *or* finientem ad tertiam
personam spectare metricae artis legibus probatur. Apud Aes-
chylum autem recte de tertia persona dualis in *ην* exiens
usurpat Ag. 655sq. πῦρ καὶ θάλασσα — τὰ πίστ’ ἐδειξάτην
et alibi, neque aliter apud Sophoclem El. 978sqq. καστηρίτω, ὡ
τὸν πατρῶν οἶκον ἐξεσωσάτην, ὡ — ψυχῆς ἀφειδήσαντε
προνστήτην γόρον. OR. 1454 ἵν’ ἔξ ἐκείνων, οἵ μ’ ἀπωλλύτην,
θάρω. Quid? quod uno loco Sophocleo (OR. 1511 ὡ τέκν’
εἰ μὲν εἰχέτην ἥδη φρένας) dualis in *ην* finiens ad secundam
personam referendus est? — Sed OC. 1111sq. legimus: σφῶν
παρεστώσαιν ἐμοὶ ἐρείσατ’, ὡ παῖ, πλευρὸν ἀμυνεῖσιον ἐμφύντε
τῷ γύσαντι κἀναπαύσατον τοῦ — πλάνον καὶ μοι τὰ πραχθέντα
εἴπασθ’ ὡς βράχιστα. Quo loco ex ἐμφύντε, quippe quod parti-
cipium ad puellas spectet, masculinum dualis participiorum
genus ad feminina quoque nomina transferri posse appareat²⁾.
Quin hoc in activo quod dixeris semper fere fieri multis exem-
plis demonstratur: OC. 1676 ὄτινε — ὀλόγιστα παροίσομεν
ἰδόντε καὶ παθόντε Antigone de se ipsa et Ismena dicit, ib.
1771 ἡμᾶς πέμψον, ἐάν πως διακωλύσωμεν ἴοντε γόρον. El.

1) cf. Il. x 545 et Eurip. Alc. 672 ἡλλαξάτην et Buttmanni l. c.
I p. 340.

2) Similiter Il. 8,455 προλιπόντ’ ἀνθρώποις αἰδώς καὶ νέμεοις. Eur.
Hipp. 389. Alc. 905.

980 Κασιγνήτω, ὁ — ψυχῆς ἀφειδήσαντε προνοστήτηρ φόρον, ib. 1003 ὅρα κακῶς πράσσοντε μὴ μείζω κακὰ κτηησώμεθα, ib. 1006 οὐδὲ ἐπωφελεῖ βάξιν καλὴν λάβοντε δυσκλεῶς θαυεῖν. fr. 776 Σειρῆνας εἰσαφ (ικόμην), Φόρκου χόρας θροοῦντε τοὺς Αἰδον τόμονς. Qua de re non est cur hunc usum tot Sophocleis aliorumque scriptorum exemplis defensum cum Bernhardyo¹⁾ rhetoricum esse dicamus; potius horum participiorum numerus dualis hanc unam tantum formam, cuius masculina terminatio, habuisse dicendus erit. Neque tamen in solutam orationem ea masculini generis usurpatio praeter unum locum Platonicum²⁾ irrepsit. At enim pauca volo de illo loco Sophocleo OC. 1676 ἴδόντε καὶ παθόντε. Brunckius enim, quem Dindorfius secutus est, scripsit, ut equidem censeo, recte παθόντε, alii παθούσα, ita enim Ellendtius³⁾ et Matthiaeus legi volunt. Παθόντε autem praeter codicum auctoritatem ob eam ipsam causam scribendum esse puto, quod ἴδόντε et παθόντε eisdem litteris exeunt itaque eundem sonum efficiunt, cf. OC. 1196 πατρῷα καὶ μητρῷα. El. 318 ἔξοντος ἢ μέλλοντος, 1498 τά τ' ὄντα καὶ μέλλοντα. Phil. 336 ὁ κταρών τε χῶθ θαρών. Ai. 811 χωρῶμεν ἔγκονῶμεν, 1237 ποῦ βάντος ἢ ποῦ στάντος. Ph. 136 τί στέγειν ἢ τί λέγειν. Ant. 1327. — Verum, ut eo redeat, unde deflexit oratio, feminini generis pluralem his tantum tribus locis legimus: OC. 1601 τῷ (sc. ambae Oedipi filiae) μολοῦσαι τάσδ ἐπιστολὰς πατρὶ ταχεῖ ἐπόρευσαν, 1608 ἐς δὲ γούνατα πατρὸς πεσοῦσαι ἔκλαιον. Tra. 539 δν' οὐσαι μίμρομεν. Sed illud μολοῦσαι, quod removere volui, a Dindorfio deletum esse gaudeo. Et in sequenti exemplo etiam metri causa melius πεσόντε quam πεσοῦσαι scribitur. Quam ob rem etiam Tra. 539 pro οὐσαι ut ὄντε legatur suadere audeo. In passivo autem femininum participii genus ponи ex illo ipso exemplo concludimus: OC. 1617sq. (οὐ τητώμεναι — τὸν βίον διάξετον).

1) synt. p. 429 adnot.

2) Phaedonis 237d (cf. Kruegeri l. c. §. 44, 2,2).

3) v. lexicon sub πάσχειν p. 611a.

§ 3.

Atque cum *δύο* numerali si quod coniungebatur vocabulum, huic Aeschylus plus semel pluralem formam induit: Ag. 125sqq. *ἰδὼν δύο λίμασιν ἵσους* (cum Dindorfio *λίμασιν ἵσους*, contra Weckleinus scripsit *λίμασι δίσους*). *Ἄτρείδας μαχίμους*. cf. Il. σ 157 *δύ' Αἴαντες*; sed § 436 habemus *δύω Αἴαντες*. In duali enim ab Homero *δύο*, *δύω*, *ἄμφω* semper posita sunt. Porro Aeschylus pluralem adhibuit: fr. 297,5 *δύο γὰρ οὐν μορφάς*. Concinitque Sophocles nonnullis locis qui ipse quoque cum *δύο* pluralem verbi coniunxerit: El. 701 *δύο Αίβνες*. Ph. 117 *δύο φέρει δωρήματα*. Ai. 237 *δύο δ'* *ἀγγίποδας χριοὺς ἀνελών*. fr. 786,3 *εὐγρόνας*¹⁾ *δύο*. Et recte sane Delbrueckius²⁾ hoc esse iudicat antiquitatis, ut *δύο* ad pluralem vocis adposuerint. Nihilominus tamen ad verum dualem applicatur *δύο* plurimis locis velut Se. 465 *δύ' ἄνδρες*. Pe. 184 *δύο γυναικεῖς εὐείμονε*. Cho. 206 *δύ' ἐστὸν τώδε περιγραφὰ ποδοῖν*. Pro. 805 *δνοῖν λόγοιν σε θατέρῳ δωρήσομαι*, 893 *δνοῖν δὲ θάτερον βούλήσεται*. Se. 905 *τοῦτο δνοῖν ἀνάκτοιν*, 939. Pe. 722 *δνοῖν στρατευμάτοιν*, 738 *γεφύραν γαῖν δνοῖν*. Ag. 1384 *ἐν δνοῖν οἰμωγμάτοιν*, quod Elmsleius restituit ex *οἰμώγμασιν* sicut Eu. 663 *δνοῖν μασμάτοιν* pro *μασμάτων*. — Phil. 426 539 *ἄνδρες γὰρ δύο χωρεῖτον*. OC. 530sqq. *δύο δ' ἄτα*. Ant. 533 *δύ' ἄτα*. Ph. 543 *σὺν δνοῖν ἄλλοιν*. OR. 581 et alibi.

Haec sunt quae de singulari plurali duali apud tragicos meos obvia composuerim. In quibus si qua nova aperui, dubia firmavi, ea benevolo iudici commendo, sicubi in falsam viam nonnunquam deerravi, errorem corrigent qui hac in materia versari non dedignabuntur.

1) Ceterum Dindorfius scripsit *εν' φρόνια*.

2) l. c. p. 19 et p. 17sq.

Index prior
nominum, quae potissimum tractavi.

nomen	pagina	nomen	pagina	nomen	pagina
αῖματα	50	θύματα	73	πρόσωπα	51
ἄντρα	48	θύραι	46 47	ένσια	73
ἄρματα	54	θρόνοι	52	σάρκες	50
αὐλαί	48	χράτη	68 69	σκῆπτρα	53 54
βέλη	56	χρέατα	50	στέγαι	47 48
βωμοί	52	χῦμα	76	στέργα	49
γάμοι	69	λέκτρα	57	σφαγαί	52 73
γοναί	73 74	λέχη	56 57	ταφαί	{ 57 58
δάκρυ	75	λοντρά	58	τάφοι	
δηλώματα	74	μέλαθρα	47	τόξα	55
διαφθοραί	62	νόστοι	62	τρόποι	68
δίφοι	54 55	νυμφεῖα	57	τροφαί	{ 94
δόμον	43	νῶτα	51	τροφεῖα	
δυσμαί	71 72	ξίφη	56	τύχαι	71
δώματα	45 46	οἰκοι	45	νδατα	58
ἐπιστολαί	70	όμμα	76	φόνοι	72
εὐραί	57	πελάγη	59	φρένες	50 51
θάνατοι	63 72	πιστώματα	61		

Index alter

locos graviores continens, de quibus sententiam diximus.

poeta	locus	pag.	poeta	locus	pag.
Aeschyli	Pe. 595	61	Sophoclis	ib. 30 8	33 sq.
	Se. 340sq.	14		ib. 644	12
	ib. 696	17 18		ib. 755	31
	Su. 808	64		ib. 989sqq.	32
	Ag. 840sq.	21		ib. 1494	74
	Ag. 1168	12		Phil. 36	65
	ib. 1278sqq.	25 26		ib. 645	18 sq.
	Cho. 712sq.	30		Tra. 520	14 sq.
	Eu. 23	66		ib. 539	80
	ib. 140	18		ib. 632	20 sq.
	ib. 254sq.	78		OC. 1111sq.	79
	ib. 454sq.	21		ib. 1601	80
Sophoclis	Ai. 21sqq.	26	Homeri	ib. 1608	80
	ib. 272	30		ib. 1627	32
	ib. 775	22		ib. 1676	80
	ib. 1094	73		Il. P. 255	65
	ib. 1274	26		Theog. 321	15
	ib. 1305	36		v. 1293	65
	Ant. 1173	34		Euripidis	Herc. fur.
	El. 399	27sqq		202sq.	14
	ib. 597	23 24		ib. 850	25
	ib. 656	26		Io. 1148sq.	15
	OR. 145	23			

VITA.

Natus sum Eduardus Volp a. d. V. Kal. Sextil. a. h. s. LXV patre Ferdinandino matre Margaretha e gente Serthiana, quos ambos vivere valde gaudeo, Hassiae in vico, cui nomen est Freienseen atque evangelicae fidei addictus sum. Litterarum elementa cum a Freienseenensi ludimastro didicissem inde ab anno h. s. LXXV usque ad LXXXIV gymnasio Laubacensi affui. Eius anni vere maturitatis testimonium assecutus Erlangensem academiam adii, ubi in philologiae studium incubui atque scholis interfui doctissimorum virorum Classii, I. Muelleri, Luchsii, Spiegelii et seminarioribus rectoribus Muellero, Luchsio. Anno post Heidelbergam me contuli, ubi per duodecim menses audivi clarissimos viros C. Fischerum, Wachsmuthium, Bartschium, Osthoffium, Schoellium, Brandtium et seminariorum fui sodalis per totum illud tempus. Sequentis aestatis sex menses Monachi virorum illustrium scholis interfui Christii, Woelflinii, Schoellii, Brunnii et seminarioribus rectoribus Christio, Woelflinio, Schoellio. Eiusdem anni hieme Marpurgensem academiam adii, ubi per annum et sex menses auditor et discipulus fui doctissimorum virorum, Leopoldi Schmidtii, qui consilio et humanitate de me optime est meritus, Birtii, Niese, Varrentrappii, Fischeri, Bergmanni, quos venerabundus appello, Lenzii, Cohenii, Wissowae, Sybelii, quibus multum debo, et seminarioribus affui rectoribus Schmidtio, Birtio, Nieseo, Varrentrappio, Lenzio, Fischero, Bergmanno, Cohenio, quibus omnibus quam maximas et nunc habeo gratias et semper habeo.